

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Vliv náboženství na reprodukci

Influence of religion on reproduction

Katedra	Učitelství
Studijní obor	Sociální pedagogika
Forma studia	prezenční
Konzultant	RNDr. Jana Leontovyčová, CSc.
Autor	Tereza Raizerová
Místo/rok	Praha 2007

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala své konzultantce, RNDr. Janě Leontovyčové, CSc. za odborné vedení bakalářské práce a poskytnutí užitečných rad.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny jsem uvedla v seznamu literatury.

V Praze

.....

Datum

.....

Podpis autorky

Anotace v Českém jazyce

Bakalářská práce se zabývá problematikou vlivu náboženství na reprodukci. Jedná se o diskutovanou otázku vzhledem k tomu, že náboženství sehrávalo a sehrává v životě lidí důležitou roli. Teoretická část obsahuje kapitoly o historii náboženství a rozdělení vybraných náboženských směrů společně s jejich charakteristikou. Hlavním cílem práce je prozkoumat vztah vybraných náboženských směrů v České Republice (křesťanství, judaismus, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi) k problematice reprodukce, interrupce a antikoncepce. Za tímto účelem byla vypracována dotazníková studie, ve které byly zaznamenány postoje věřících k dané problematice, v souvislosti s postoji a stanovisky jednotlivých náboženských směrů, pokud taková stanoviska existují. Výsledky studie byly doplněny o rozhovory s představiteli tří zvolených křesťanských církví v České Republice (Římskokatolická církev, Českobratrská církev evangelická, Církev bratrská).

Klíčová slova

Náboženství, křesťanství, Římskokatolická církev, Českobratrská církev evangelická, Církev bratrská, judaismus, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi, reprodukce, interrupce, antikoncepce.

Abstract in English

This bachelor thesis is focused on the relationship between religion and reproduction. This topic is currently important due to the broad role of religion on human life. The theoretical part of this thesis contains chapters focused on the history of religion noting the differences among chosen religions. The main aim of the thesis is to explore the relationship of the chosen religions within the Czech Republic (Christianity, Judaism, and Jehovah's witnesses) with the topic of reproduction and the use of contraceptives. A questionnaire study was developed for this purpose. The religious opinions on this topic were collected together, and related to the different perspectives from different religions. The results of the study were supplemented with interviews of representatives from three chosen Christian churches in Czech Republic (Roman Catholic Church, Evangelical Church of Czech Brethren, and Evangelical Brethren Church).

Keywords

Religion, Christianity, Roman-Catholic church, Evangelical Church of Czech Brethren, Evangelical Brethren Church, Judaism, Jehovah's witnesses, reproduction, interruption, contraception.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	7
1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	8
2. TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1. Náboženství a víra	10
2.2. Historie náboženství	15
2.3. Rozdíl mezi židovskou a křesťanskou vírou.....	20
2.4. Reprodukce	24
2.5. Protestantská stanoviska k otázce interrupce.....	26
2.6. Judaismus a jeho postoje k reprodukci a interrupci	32
2.7. Římskokatolická církev a její postoje k reprodukci a interrupci	37
2.8. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi a její postoje k reprodukci a interrupci.....	41
3. PRAKTICKÁ ČÁST	42
3.1. Popis výzkumné metody	43
3.2. Výsledky	46
3.3. Diskuse.....	63
3.4. Závěr	66
4. PŘÍLOHY	67
4.1. Rozhovor s ThDr. Pavlem Černým, Th.D.	68
4.2. Rozhovor s Mgr. Michalem Kittou.....	72
4.3. Rozhovor s Mgr. Petrem Stejskalem	78
4.4. Snubní zápis Římskokatolické církve.....	84
4.5. Manželský slib Římskokatolické církve	88
4.6. Vyjádření Rady Církve bratrské k problematice reprodukce	89
SUMMARY	94
SEZNAM LITERATURY	95

Seznam zkratek

1K – 1. Kniha královská

ATK – antikoncepce

CB – Církev bratrská

ČCE – Českobratrská církev evangelická

ČVUT – České vysoké učení technické

ETF UK – Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy

Ez – Ezechiel

Iz – Izaiáš

Jr – Jeremiáš

Kor – Korintským

KSČ – Komunistická strana Československa

Lv – Leviticus

NSSJ – Náboženská společnost Svědkové Jehovovi

NZ – Nový Zákon

Oz – Ozeáš

Př – Přísloví

ŘKC – Římskokatolická církev

SZ – Starý Zákon

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE

V dnešní době se setkáváme a seznamujeme s mnoha tématy, která souvisí s náboženstvím a vírou. Mezi jedno z diskutovaných témat patří i problematika vlivu náboženství na reprodukci, respektive reprodukční chování (plánované rodičovství, interrupce a antikoncepce). Otázkou zůstává, zda náboženství do této problematiky zasahuje a do jaké míry.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá historií vybraných náboženských směrů; křesťanstvím, judaismem a Náboženskou společností Svědkové Jehovovi. Popisuje jejich postoje k problematice reprodukce, interrupce a antikoncepce. V praktické části je zpracována a diskutována dotazníková studie.

Cílem bakalářské práce bylo získat informace týkající se dané problematiky pomocí literatury, analyzovat je a konfrontovat s osobními postoji oslovených respondentů z dotazníkové studie. Dále jsem zkoumala, zda se stanovisky a postoji vybraných církví (ať už oficiálními, nebo neoficiálními) souhlasí jednotliví členové těchto církví. Bakalářská práce by měla přispět k získání přehledných informací o problematice vztahu náboženství a reprodukčního chování.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Náboženství a víra

2.1.1. Charakteristika náboženství a víry

Náboženství je vztah člověka k transcendentní skutečnosti (přesahující nějakou oblast, hranici), k něčemu, co jej přesahuje, na čem je závislý, a souhrn projevů této závislosti. Je-li předmět náboženství chápán osobně (jako bůh nebo bohové), jedná se o teistické náboženství, v opačném případě o neteistické (buddhismus, taoismus). Polyteistické náboženství uctívá bohů více, monoteistické boha jednoho. Podle rozšíření se dělí na kmenová, národní (hinduismus, judaismus, šintoismus), nadnárodní a světová (buddhismus, islám, křesťanství). Náboženství se v různých vývojových stupních a formách vyskytuje u všech národů a civilizací. O vzniku náboženství byla vytvořena řada teorií, žádná však není obecně přijímána.¹

2.1.2. Původ náboženství

Dějiny náboženství jsou stejně staré jako dějiny člověka samotného. To nám potvrzují archeologové i antropologové. I v „nejprimitivnějších“, totiž nevyvinutých civilizacích, se nalézají doklady nějaké formy uctívání. The New Encyclopaedia Britannica říká: „Nakolik učenci zjistili, neexistoval nikdy nikde lid, který by nebyl v nějakém smyslu nábožný“. Rozmanitost náboženství je ohromující. Lovci lebek v džungli na Borneu, Eskymáci v zamrzlé Arktidě, kočovníci v saharské poušti, městští obyvatelé světových metropolí – každý lid a každý národ na zemi má svého boha nebo bohy a svůj způsob uctívání.²

Když se budeme zabývat otázkou zakladatelů mnoha náboženství, vyvstanou nám jména jako Mohamed, Buddha, Konfucius a Ježíš. Téměř v každém náboženství můžeme nalézt ústřední postavu, jíž se připisuje zásluha na ustanovení „pravé víry“. Někteří byli obrazoborečtí reformátoři, jiní moralističtí filozofové, další nesobečtí lidoví hrdinové. Mnozí zanechali spisy nebo výroky, jež položily základ nového náboženství. Postupem času byly jejich činy a myšlenky rozváděny, přikrášlovány a dostávaly mystický nádech. Někteří z těchto vůdců byli dokonce zbožtění.

Ačkoli jsou tito jedinci považováni za zakladatele hlavních náboženství, která dnes známe, je nutné poznamenat, že náboženství jako takové nevytvořili. Jejich učení ve většině případů vyrostlo z existujících náboženských představ, přestože většina těchto zakladatelů tvrdila, že jejich pramenem je božská inspirace. Např. Buddha byl knížetem, který byl otřesen utrpením a žalostnými poměry, jež kolem sebe nalézal ve společnosti ovládané hinduismem. Buddhismus byl proto výsledkem toho, jak hledal řešení mučivých problémů života. Podobně

byl Mohamed velmi znepokojen modlářstvím a nemravností, jež viděl v náboženských zvyklostech kolem sebe. Později prohlašoval, že obdržel od Boha zvláštní zjevení, jež se stala základem náboženského hnutí islámu, a nalezneme je v Koránu. Protestantismus vznikl z katolictví v důsledku reformace, jež začala počátkem 16. století, když Martin Luther protestoval proti tehdejšímu prodeji odpustků v katolické církvi.

Množství dnes existujících náboženství se od sebe velmi liší. Jestliže je však zbavíme pouhých příkras a pozdějších dodatků, nebo jestliže si odmyslíme rozdíly, které vyplývají z podnebí, jazyka, zvláštních podmínek v jejich domovské zemi a jejich činitelů, je úžasné, jaké podobnosti vyjdou najevo.³

Doba kamenná

Lidé v neolitu byli přesvědčeni o odlišnosti těla a „duše“. Věřili v posmrtný život, ale záhadou byla smrt. Náboženství patrně vzniklo ze strachu a bezmoci, lidé měli potřebu vysvětlit si přírodní jevy. Věřili v tajemné, neviditelné bytosti. Působení přírodních živlů bylo považováno za dílo duchů. Lidé si snažili získat jejich přízeň a tím odvrátit přírodní pohromy, hněv zemřelých a zahnat nemoc. Prvotní magická forma, tedy svět představ jim pomáhala v boji o přežití.

Doba bronzová

V tomto období se již objevují složitější magické obřady. Dochází k přechodu od původního přírodního animismu (víra v nadpřirozené síly, duchy) v polyteismus (zbožnění některých přírodních jevů). Objevují se zde oběti zvířat a lidí.

Doba železná

Objevuje se víra v bohy podobné lidským bytostem (bůh úrody, stád; tzv. antropomorfismus). Vytvářely se svatyně a obětiště, rituální nádoby a předměty. Také se vybavovaly knížecí hroby milodary na cestu do záhrobí, byly to různé zbraně a zásoby jídla.

Doba římská

Vznikaly posvátné runy (tajemné znaky s kouzelnou mocí a silou). Toto písmo o 24 znacích však nesloužilo k dorozumívání, ale zaklínání a náboženským obřadům.

Starověk

Mezopotámie

Náboženské představy světa byly podle přání bohů nebes, moře, země a vzduchu. Lidé se domnívali, že člověk byl stvořen z hlíny, aby sloužil bohům. Představa byla taková, že všechna činnost je řízena bohy.

Egypt

Náboženství bylo založeno na mnohobožství (2500 bohů), a často bylo spojováno s magií.

Chetitská říše

Typickým znakem je mnohobožství (přibližně 100 bohů). Božstva jsou tu spojována s přírodními jevy, potřeba vláhy byla spojována s bohem Bouře, dále se objevuje bohyně Slunce a kult býků (oběti).

Frýgie

V tomto státě byly dominantní skalní hrobky a kult Velké matky Bohů.

Persie

Původně zde bylo praktikováno mnohobožství a obětovala se domácí zvířata. V Persii působí náboženský reformátor Zarathuštra, který byl proti uctívání bůžků a duchů. Začal prosazovat úctu k principu dobra a zla a byl zakladatelem kultu boha Ahura Mazda (Pán Moudrosti). Byl to bůh světla a dobra, který stvořil svět a řídí ho, je moudrý, spravedlivý, vševědoucí a bojuje s nepříznivými přírodními silami. Vyzýval k dobrotě a spravedlnosti pro všechny lidi. Učení Zarathuštrovo je zachyceno písemně v knize Avestě.

Sýrie

Zde byl nejvyšší bůh El, moudrý stařec a otec bohů. Dále bůh Baal (Hospodář), byl označován jako bůh plodnosti a vegetace.

Izrael

Židovské náboženství je Judaismus. Monoteismus (z řeckého monos - jediným, theos - bůh), tedy víra v jediného boha–Jahve (nesměl a nesmí se vyslovovat). Starý zákon ho vykládá jako „Jsem“, který jsem. Vyjadřuje tak neuchopitelnost lidskými slovy. Je stvořitelem a pánem světa. Zosobňuje jeho smysl a naplnění života. Vyvolil si zvláště izraelský národ, a z toho plyne přísné plnění náboženských povinností jako je dodržování Desatera božích přikázání, za jehož porušení následuje trest. Dále se objevuje zápas o čistotu víry (proti cizím vlivům okolních pohanských kultů). Nejvýznamnější literární památka je hebrejská (židovská) Bible (z řeckého biblos - kniha). Obsahuje 3 oddíly knih – Pět knih Mojžíšových, Proroci a Spisy.

Indie

V Indii se uctíval velký počet božstev ovládajících přírodní síly. Bůh bouře Indra, úcta k Nebi, Zemi a Ohni. Objevují se zde i obětní rituály, které měly zajistit přízeň bohů. Později se objevuje Bráhmanismus, což je učení o posmrtném životě a o převtělování duší do vyššího nebo nižšího společenského postavení. Věřili, že modlitbou a obětí lze nejen získat, ale i ovládat přízeň bohů. Pojem „brahma“ je symbol kosmického duchovního principu (podstata světa a každý člověk se na něm podílí).

Zdůrazňuje se také meditace jako „duchovní oběť“ v nitru člověka. Toto náboženství se nazývá Buddhismus. Buddha (osvícený) byl z vladařské rodiny a později byl považován za Boha. Zastával myšlenku, že každý člověk se může sám oprostít od starostí a radostí. Usiloval o rozplynutí duše po smrti – přechod do stavu blaženosti, tzv. Nirvány. Jedině tak bude člověk vyřazen z procesu převtělování. Věřil, že každému člověku je dáno dosáhnout spásy.

Čína

Zpočátku zde uctívali přírodní jevy a božstvo, ale později se objevuje kult králů, „synů nebes“ (ztělesňovali božský řád na zemi). Vůle nebes byla zjišťována věštěním. Objevuje se i kult předků, což je úcta k duším zemřelých. Později vznikala učení, která spojovala náboženské představy s racionálním myšlením, tedy filosofie.

Řecko

Řecká mytologie je soubor mýtů a legend, které se dochovaly tradicí. Vypravovaly se příběhy, které objasňovaly základní jevy v přírodě nebo společnosti a určovaly smysl bytí.

Aktiry jsou nadpřirozené bytosti – bohové a případně i zvířata. Proto je vzájemný vztah a blízkost mytologie a náboženství.

Řím

Původně se tu konaly prosté kultovní obřady. Pokusy o zjišťování vůle bohů. Obřady prováděli kněží, pontifikové. Postupně byla převzata hierarchie olympsko řeckých bohů, antropomorfismus (bohové v lidské podobě). V době Augusta se objevují oficiální kulty, např. kult císařský - zbožštění císaře (většinou až posmrtně). Dále se objevuje křesťanství, východiskem byl židovský monoteismus a mesianismus, což je víra v příchod vyvoleného Mesiáše – spasitele. Základ křesťanského náboženství je víra v božský původ Mesiáše, který sestoupil v podobě člověka Ježíše Krista, který je Božím synem.

2.2. Historie náboženství

2.2.1. Křesťanství

Křesťanství je monoteistické náboženství, vzniklé na počátku našeho letopočtu. Navazuje na judaismus, a to především na část, která intenzivně očekává Mesiáše. Křesťané za Mesiáše považují Ježíše z Nazaretu. Jemu vzdávají stejnou úctu jako Hospodinu (Bohu Otci) a Svatému Duchu. Základním spisem křesťanství je Bible, sestávající ze Starého zákona a Nového zákona. Starý zákon má křesťanství společný s judaismem, Nový zákon hovoří především o Ježíši z Nazaretu. Jeho nejvýznamnější částí jsou evangelia – čtyři navzájem se doplňující zprávy o Ježíšově působení (tři synoptická – Matouše, Marka, Lukáše; a evangelium Janovo).

Křesťanské náboženské skupiny se nazývají církve (z řeckého *kyriaké ekklésia* - shromáždění Páně). Největší z nich je u nás Římskokatolická církev, to je církev, která uznává přední postavení římského biskupa (později nazývaného papež). Řeckokatolická církev vznikla z původně východních nebo pravoslavných církví, přijala římskou věrouku, ale zachovala východní (byzantsko-slovanský) bohoslužebný ritus. Protestantské církve navazují na úsilí o reformaci katolické církve v 16. století. Nejvýznamnější z nich je Českobratrská církev evangelická, spojuje reformační tradici Martina Luthera i Jana Kalvína a hlásí se též k dědictví Jednoty bratrské, jejímž posledním biskupem před nuceným odchodem byl J. A. Komenský. Později obnovená Jednota bratrská je proslulá svým misijním úsilím.

Na půdě anglického protestantismu vzniklo v 17. st. hnutí baptistů (s důrazem na smysl křtu; řec. *baptisma* - křest) a v 18. st. metodistů (důraz na metodické studium Bible). Obě hnutí se rozšířila i na naše území a ve 20. století vytvořila samostatné církve: Bratrskou jednotu baptistů a Evangelickou církev metodistickou. Metodistickou tradici osobní zbožnosti, misijní aktivity a sociální práce rozvinula na konci 19. století Armáda spásy. Toto hnutí se pokouší nepodlehnout církevnictví a snaží se redukovat církevní instituci na minimum.

Adventistické hnutí (z lat. *adventus* - příchod) se zformovalo ve Spojených státech v polovině 19. st. na základě vypjatého očekávání brzkého druhého Kristova příchodu. U nás toto hnutí utvořilo Církev adventistů sedmého dne.

Podobné historické kořeny jako adventismus má Náboženská společnost Svědkové Jehovovi, která ovšem pro svůj charakter a popírání Kristova božství za křesťanskou církev považována nebývá.

Reformní snahy a nespokojenost se stavem katolické církve daly vzniknout dvěma dalším církevním uskupením. Starokatolická církev se zformovala v 19. st. z odporu proti

římskokatolickému dogmatu o neomylnosti papeže. Počet lidí, kteří se hlásí k některé z výše uvedených církví těsněji či volněji spjatých s protestantskou tradicí, by bylo možno odhadnout asi na půl miliónu.

Od počátku 20. století se v protestantském prostředí tvořilo letniční hnutí (dle letnic, svátku seslání Ducha svatého na první křesťany). Dnes je to hnutí rozšířené i za hranice protestantismu, a je proto považováno za další významný směr vedle katolického, pravoslavného a protestantského křesťanství. Reakce na církevní rozumářství přinesla důraz na citové prožívání křesťanské víry a na nadpřirozené dary Ducha – uzdravování, prorocství, mluvení neznámými jazyky apod. U nás byli tito křesťané dlouho rozptýleni v jiných církvích, až na sklonku komunistické éry mohli vytvořit samostatnou Apoštolskou církev.

Jako nová vlna letničního hnutí se od 60. let vyprofilovalo tzv. charismatické hnutí (řec. *charisma* - dar milosti). Působí téměř ve všech stávajících církvích. Mimo ně se z charismatického hnutí u nás utvořily i nové útvary: na začátku 90. let vzniklo Křesťanské společenství jako sdružení charismatických sborů celé české republiky. Sdružení Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém vyjadřují zájem „charismatiků“ o židovský národ s ohledem na naplnění prorocství Bible, která se týkají Izraele.

Roztříštěnost křesťanských tradic se pokouší překonat ekumenické hnutí, sílící v posledních desetiletích. Výrazem této snahy o sblížení církví v České republice je práce Ekumenické rady církví. Tato organizace je spolu s Českou biskupskou konferencí (vrcholným orgánem římskokatolické církve) považována za důvěryhodnou reprezentantku křesťanství u nás.

Ke křesťanství se hlásí také tzv. hnutí víry a tzv. učednické hnutí. Obě tato hnutí jsou ovšem křesťanskými církvemi pozorována s určitými obavami, které pramení jednak z věrouky, nacházející se na pomezí křesťanství, ale daleko více z vnitřní dynamiky těchto skupin, která často přináší negativní důsledky do života jejich členů.

Učednické hnutí ve světě tvoří především Církev Kristova a společenství od ní odloučená. U nás jsou tato společenství vedena výhradně zahraničními misionáři. Působí jako Církev Kristova. Učednickému hnutí je do jisté míry podobné i domácí hnutí, nazývané Modrý kříž.

Od základního křesťanského trojičního věroučného článku se v 16. století odchýlilo hnutí unitářů. Rozkvětu dosáhlo toto hnutí v 19. st. ve Spojených státech a po 1. světové válce začalo působit i u nás, dnes jako Náboženská společnost československých unitářů.

Za hranicemi křesťanské ortodoxie (pravověří) se nachází i řada dalších skupin, především kvůli zjevením, jichž se údajně dostalo jejich zakladatelům. Nejvýznamnějšími

z nich je již zmíněná Náboženská společnost Svědkové Jehovovi, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (tzv. „mormoni“) a Církev sjednocení (tzv. „moonisté“).⁴

2.2.2. Judaismus

Židovské monoteistické náboženství se konstituovalo ve 2. tisíciletí př. n. l. Patří mezi světová náboženství. Židé žijí na všech kontinentech a ve většině zemí světa. Mezi světovými náboženstvími se obvykle vymezuje „trojice monoteistických náboženství“, kterou tvoří židovství, křesťanství a islám. Mají jeden společný základ a tím je víra v jediného Boha. Židé a křesťané mají navíc společný základ ve starozákonních biblických spisech. Biblické podání přijal částečně rovněž islám. Základní náboženskou zkušeností bylo vyvedení (exodus) tvořícího se židovského národa z egyptského zajetí Bohem – Hospodinem (hebrejsky JHVH, čteno Jahve) a přijetí jeho Zákona (s nejvýznamnější částí – Desaterem). Již v babylónském zajetí (v 6. st. př. n. l.) se ze židovského národa stával „lid knihy“ (tj. Bible) a náboženský život se začal postupně přesouvat z chrámu do synagog, kde se posluchači seznamovali především s Tórou (pěti knihami Mojžíšovými, jádrem posvátných spisů). Nejdůležitějším spisem je Bible (tj. Starý zákon v křesťanské Bibli), na niž navazuje Talmud, který obsahuje Mišnu (*opakování, studium, výuka*) a Gemaru (*dokončení, komentář k Mišně*). V Talmudu je sepsáno židovské ústní podání.

Na sklonku 19. st. žilo v Čechách a na Moravě na 140 tis. Židů. V současnosti existuje v České Republice Federace židovských obcí sdružující přibližně 3 tisíce členů v deseti náboženských obcích.⁴

2.2.3. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi

Organizaci, dnes již náboženský směr Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi, založil Charles Taze Russell. Ve svém mládí, byl Russell ovlivněn adventistickým hnutím, které založil William Miller. Miller věřil, že v Písmu objevil datum Kristova druhého příchodu na zem, který stanovil na rok 1843 a později posunul na rok 1844. Když k této události nedošlo, uznal že se zmýlil. Mnozí z Millerových následovníků se však znovu ponořili do Bible a vypracovali si vlastní datovací systém. Mezi těmito adventisty byl N. H. Barbour s nímž Russell v roce 1877 spolupracoval na vydání knihy *Three Worlds and the Harvest of This World* (Tři světy a sklizeň tohoto světa). Kniha zastává názor, že Kristus se neviditelně vrátil v roce 1874 a že úsvit zlatého věku je možno očekávat v roce 1914. Charles Russell se tohoto pojetí držel po celý zbytek svého života. Po rozchodu s Barbourem kvůli teologickým neshodám vyložil své názory v časopise *Zion's Watch Tower*. V roce 1884 smířil

své učení s některými Barbourovými naukami, ustavil svou skupinu jako *Watch Tower Bible and Tract Society* (Biblická a traktátní společnost Strážná věž). Během svého celoživotního působení na postu prvního prezidenta Společnosti Strážná věž napsal Russell šest svazků ze sedmisvazkového kompletu nazvaného *The Studies in the Scriptures* (Studie v Písmu). Ačkoli Russell neměl žádné formální teologické vzdělání, stalo se toto jeho dílo základem rané teologie přijímané následovníky Strážné věže. Ve svých *Studiích* považuje Velkou egyptskou pyramidu za prorocství v kameni. Uvedením historických událostí do souvislosti s chodbami pyramid potvrdil svůj dříve oznámený výpočet, že rok 1874 bude počátkem soužení předcházejícího milénia, protože chodba v tom bodě končila v jámě. Několik let po Russellově smrti organizace ustoupila od data 1874 ve prospěch roku 1914. Aby se *Studie* přizpůsobily změně, bylo v novém vydání z roku 1923 k délce chodby připočítáno 41 palců, aby tak počátek závěrečných let existence země připadl na rok 1914 nebo 1915. Po smrti Russella se ujal moci druhý prezident Joseph F. Rutherford. Rutherford byl ještě plodnější než Russell v psaní knih, vydával jednu knihu ročně. Rutherford však měl v mnoha ohledech značně odlišné biblické výklady než Russell a uvedl mnoho změn v učení. Protože však takto nahrazoval Russellovo učení svým, oddělily se od Společnosti Strážná věž určité skupiny. Russell i Rutherford se považovali za absolutní autoritu. V roce 1931 udělili organizaci jméno „Svědci Jehovovi“. Po smrti Rutherforda v roce 1942 na sebe vzalo 115 tisíc Svědků Jehovových novou podobu a prožilo nový růst pod vedením dalšího prezidenta Nathana H. Knorra. Knorr pročistil strukturu organizace mnohými zásahy přejatými z podnikatelské sféry a zřídil výcviková střediska pro Svědky. Jeho podnikatelské metody se ukázaly být velice účinné a Společnost rostla jak v bohatství, tak v počtu členů. V době jeho smrti v roce 1977 měla dvoumilionovou členskou základnu. Knorra po smrti nahradil Frederick W. Franz. Franz byl významnou postavou v dějinách Svědků už během Knorrova prezidentství. Zatímco Knorr soustředil své úsilí na rozšíření členské základny, Franz vybrušoval současnou teologii Svědků. Provedl organizaci jedním z nejtěžších období – nesplněním předpovězeného konce světa v roce 1975. Někteří členové v plné důvěře v chronologii Společnosti prodali své domy a majetek, aby se mohli naplno věnovat podomní službě. Jejich vnitřní orgán (*Kingdom Ministry*) hodnotil tento skutek sebevydání jako vynikající způsob, jak strávit několik měsíců zbývajících do konce světa v roce 1975.

Náboženská společnost Svědkové Jehovovi se považuje za hlasatele přicházejícího soudu nad světem v podobě kosmické armagedonské bitvy a za hlasatele brzkého příchodu Božího království na obnovené Zemi.

Základem učení Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi je protestantismus se stopami probuzenecké tradice. Charakterizuje ho biblický fundamentalismus (konzervativní lpění na původních ideologických základech) s řadou prvků, které zdůrazňují odlišnost od křesťanských církví. Ty jsou Náboženskou společností Svědkové Jehovovi považovány za nástroj satanův kvůli jejich víře v Boží Trojici, víře v duši, odmítání Božího jména v podobě Jehova, slavení Vánoc a dalších svátků, a také kvůli úctě ke kříži, dalším doktrínám nebo zvyklostem.

Pro Náboženskou společnost Svědkové Jehovovi je dále typická víra ve dvojí „stádo“ spasených (144 tisíc svědků vládnoucích z nebe) a „velký zástup“ svědků žijících pod touto vládou na obnovené zemi v míru, všeobecné lásce a harmonii. Katastrofické události, které by měly k tomuto stavu vést, byly mnohokrát intenzivně očekávány (naposledy roku 1975) a teprve v posledních desetiletích organizace rezignovala na jejich přesné předpovědi. Schopnost vedení organizace ovládat rozhodování jednotlivých následovníků byla mnohokrát prověřena při ustanovení a případně také následném odvolání důležitých životních pravidel – zákazu očkování, zákazu transplantace, zákazu krevní transfúze, zákazu výkonu vojenské a civilní služby.

Život Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi charakterizuje misijní horlivost, podchycená v podrobně rozpracovaném systému, do něhož má být zapojen každý člen v roli pomocného, pravidelného nebo zvláštního člena. Každá z těchto rolí předpokládá určitý počet hodin, strávených misii. Účelnost a systematickosti, která se takto projevuje v misii, je ještě více patrná v jednotném systému učení, který téměř vylučuje možnost samostatného duchovního studia a nezávislého myšlení mimo instrukce poskytované vedením. Poslušnost tomuto vedení, které reprezentuje hlas Boha, zajišťuje značnou společenskou kontrolu a také snadnou možnost vyloučení, provázeného společenskými sankcemi.

V čele duchovní správy celosvětové organizace Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi stojí vedoucí sbor. Finanční a organizační záležitosti jsou spravovány Biblickou traktátní společností Strážná věž v Pensylvánii.

Biblická a traktátní společnost v Pensylvánii vydává knihy a časopisy v desítkách jazyků, jsou to čtrnáctideníky *Strážná věž* a *Probudte se!*. Publikace slouží více než šesti milionům svědků jako studijní materiál.

Z centra je organizace Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi spravována prostřednictvím poboček, které dále spravují jednotlivé sbory. Sbory vedou tzv. dozorcí, jmenovaní z místních mužských členů, pobočky jsou koordinovány výborem, jmenovaným vedoucím sborem v New Yorku.⁴

2.3. Rozdíl mezi židovskou a křesťanskou vírou

2.3.1. Křesťanská a židovská víra

Rozdíl mezi židovskou a křesťanskou vírou bývá často charakterizován takto: Křesťany zajímá především shoda v názorech na správné učení, méně už správné činy. Židé naopak kladou důraz především na správnost činů, méně se zabývají jednotným učením víry. Také Talmud, hlavní dílo pobiblického židovského učení, se zabývá převážně otázkami správného židovského jednání, učení dogmatiky naproti tomu v židovství neexistují. Jasně formulované představy o obsahu židovského vyznání víry jsou však přesto k dispozici.⁵

2.3.2. Židovské a křesťanské vyznání víry

Židovské vyznání víry má své místo v bohoslužbě, která pokračuje v praxi denního života, v uskutečňování Boží vůle, jak je zjevena v Tóře. Patří k němu hotovost být svědkem Božím před světem i hotovost ke *Kiduš ha-šem* („oslavení jména“, utrpení), jak k němu v naší době masově došlo při holocaustu. Židovství ponechává jednotlivci značnou volnost, pokud jde o formulaci jeho víry. Usiluje a pečuje o to, aby byly jasně formulovány pokyny pro jednotné konání. Měřítkem dosvědčení víry ve vyznání i v činech je a zůstává Tóra. Také křesťanské vyznání víry má své zakotvení v bohoslužbě a pokračuje ve službě Bohu ve všední den. Patří k němu i připravenost vydávat svědectví, až do martyria (mučednické utrpení; velké trápení).

Křesťanské jednání se uskutečňuje v rámci Desatera přikázání a křesťanům je tak v tomto směru ponechán velký prostor pro vlastní rozhodování a zodpovědnost před Bohem. Velké úsilí však křesťané vynakládají na formulace vyznání víry, na rozdílné důrazy různých konfesí. Pro všechny křesťany na zemi je však sjednocujícím středem víry Ježíš Kristus, kterého všechny konfese dosvědčují jako prostředníka mezi jediným Bohem a lidmi.⁶

2.3.2.1. Židovské vyznání

Základní výpovědí židovské víry je vyznání jednoho Boha, Boha Izraele. Každý Žid se tak má modlit denně při ranní a večerní modlitbě a v poslední hodině svého života slovy *Šema Jisra'el*: „Slyš, Izraeli, HOSPODIN je náš Bůh, HOSPODIN jediný“. Potud je *Šema*, vyznání víry velice blízké křesťanskému pojetí. Židovská víra se však také vyslovuje v plnosti modlitební tradice v židovské modlitební knize, v biblických žalmech, Modlitbě osmnácti požehnání nebo v Kadiš (modlitba požehnání a chvály, svou povahou chvalo zpěv).

Židovské vyznání víry

1. Věřím neochvějně, že Stvořitel – buď pochváleno jeho jméno – stvořil a řídí všechna stvoření.
2. Věřím..., že Stvořitel je jediný.
3. Věřím..., že Stvořitel není tělesný a nemá sobě rovného.
4. Věřím..., že Stvořitel bude První a Poslední.
5. Věřím..., že Stvořitel jediný je hoden vzývání a že se nepatří vzývat jinou bytost kromě něj.
6. Věřím..., že všechna slova proroků jsou pravdivá.
7. Věřím..., že prorokování našeho proroka Mojžíše je pravdivé a že byl mistrem všech proroků, kteří byli před ním a přišli po něm.
8. Věřím..., že celá Tóra byla dána našemu učiteli Mojžíšovi.
9. Věřím..., že Tóra bude vždy táž a žádná jiná od Stvořitele nevyjde.
10. Věřím..., že Stvořitel zná všechny skutky lidí a všechny jejich myšlenky.
11. Věřím..., že Stvořitel prokazuje dobře těm, kteří dbají na jeho přikázání, a trestá ty, kteří jeho přikázání přestupují.
12. Věřím... v budoucí příchod Mesiáše, a byť i prodlévá, přece každý den očekávám jeho příchod.
13. Věřím..., že nastane vzkříšení mrtvých v čase, který se Stvořiteli zalíbí.“

Tyto články byly přijaty do židovské modlitební knihy a těší se proto širokému poznání. Nikdy však nebyly prohlášeny za vyznání závazné pro celé Židovstvo. Jednotlivec nemusí s těmito větami ve všech detailech souhlasit. Židovskou víru shrnuje i *Josef Albo*: „Třemi základy izraelského náboženství jsou tři pravdy, v něž Izraelita musí věřit: víra v jsoucnost jednoho jediného nejvyššího Boha, víra, že Tóra nám byla dána bezprostředně od Boha, a víra, že Bůh je spravedlivý soudce, který lidské činy odměňuje a trestá podle zásluhy a viny.“⁶

2.3.2.2. Křesťanské vyznání víry

Uvedena jsou dvě hlavní vyznání společná pro všechny křesťanské církve, Nicejsko-Čaihradské vyznání víry a Apoštolské vyznání víry.⁵

Nicejsko-Cařihradské vyznání víry

Věřím v jednoho Boha,
Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země,
všeho viditelného i neviditelného.
Věřím v jednoho Pána Ježíše Krista,
jednorozeného Syna Božího,
který se zrodil z Otce přede všemi věky:
Bůh z Boha, Světlo ze Světla,
pravý Bůh z pravého Boha,
zrozený, nestvořený,
jedné podstaty s Otcem:
skrze něho všechno je stvořeno.
On pro nás lidi a pro naši spásu
sestoupil z nebe.
Skrze Ducha svatého
přijal tělo z Marie Panny
a stal se člověkem.
Byl za nás ukřižován,
za dnů Pontia Piláta
byl umučen a pohřben.
Třetího dne vstal z mrtvých podle Písma.
Vstoupil do nebe, sedí po pravici Otce.
A znovu přijde, ve slávě,
soudit živé i mrtvé
a jeho království bude bez konce.
Věřím v Ducha svatého,
Pána a dárce života,
který z Otce i Syna vychází,
s Otcem i Synem je zároveň uctíván a oslavován
a mluvil ústy proroků.
Věřím v jednu svatou, všeobecnou,
apoštolskou církev.
Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.

Očekávám vzkříšení mrtvých
a život budoucího věku.
Amen.

Apoštolské vyznání víry

Věřím v Boha, Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země,
i v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho,
jenž se počal z Ducha svatého,
narodil se z Marie Panny,
trpěl pod Pontským Pilátem,
byl ukřižován, umřel a byl pohřben,
sestoupil do pekel,
třetího dne vstal z mrtvých,
vstoupil na nebesa,
sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího,
odkud přijde soudit živé i mrtvé.
Věřím v Ducha svatého,
svatou církev obecnou,
svatých obcování,
hříchů odpuštění,
těla z mrtvých vzkříšení a život věčný.
Amen.

2.4. Reprodukce

2.4.1. Plánování reprodukce

V tradičních společnostech ženy rodí s určitými intervaly po celé reprodukční období svého života (tj. mezi 15. a 45. rokem věku) nebo do chvíle, kdy dosáhnou optimální velikosti rodiny. Pro lidi v postindustriálních společnostech však takový vzorec reprodukce není typický. Nejpatrnějším příkladem je obecná tendence žen omezit velikost rodiny na zhruba dva potomky narozené krátce po sobě (typicky jeden až tři roky od sebe) poměrně dlouho po první menstruaci. Dlouhý odklad začátku reprodukčního života je obvykle spojen s časovou investicí do rozvoje kariéry.

V postindustriálních společnostech je rozšířen názor, že reprodukci je dobré odkládat po dobu 10-15let po první menstruaci. Dívky ze sociálně znevýhodněných skupin přicházejí často do jiného stavu již relativně brzy v druhé dekádě života, přičemž tento jev se běžně přičítá neznalosti a nechtěným „nehodám“ (eventuálně úmyslné snaze získat přístup k sociálním dávkám). Ve skutečnosti se však nemusí jednat o výsledek neznalosti či nedbalosti, ale o racionální reprodukční strategii.

Syndrom raného mateřství představuje adaptivní strategii dívek, které intuitivně cítí, že jim budoucnost skýtá dosti špatné vyhlídky, buď ekonomické, pokud jde o možnosti kariéry, nebo pokud jde o udržení zdraví, která spojuje chudobu s rychlejší zhoršování zdraví a relativně časnou smrtí. Na časnou a odkládanou reprodukci lze pohlížet jako na alternativní společensko-reprodukční strategii.

Ženy v těchto komunitách mají kromě chabých vyhlídek ohledně kariéry také velmi omezené možnosti výběru při shánění dobrého manžela, který by je z pasti chudoby vyvedl. Je to dáno částečně sklonem mladých mužů stěhovat se za prací a částečně tím, že muži, kteří zůstanou, mají nejen chabé ekonomické vyhlídky, ale často též umírají mladí. V komunitách černošských ghett v USA je například průměrná délka života muže téměř o deset let nižší než u mužů bílé pleti. Tento rozdíl je dán hlavně úmrtími mužů černé pleti mezi 25. a 45. rokem života. Z pozorování je patrné, že brzká reprodukce (v některých případech již ve čtrnácti letech) je pro úspěšnost této strategie klíčová: tím, že porodí v patnácti až šestnácti letech, si matka zajistí, aby babička (její vlastní matka ve věku asi 30-35let) a prababička (v typickém případě ve věku 45-50 let) nebyly ještě příliš staré na obstarávání jak příjmu pro domácnost, tak péče o dítě a to v prostředí, kde se i ženy dožívají nižšího věku, než je v USA běžné u žen bohatších.⁷

2.4.2. Z lásky nebo pro peníze – dědičný majetek a rozhodování

Náklady (v podobě materiálních statků) spojené s potomky mohou produkci potomstva velmi účinně zbrzdit. Platí to v méně příznivých životních prostředích. Hledání kompromisu mezi kvantitou a kvalitou potomstva v takových podmínkách, jaké panují na industrializovaném Západě, je ovlivňováno velikostí dědičného majetku a kvalitou prostředí.

Dědičný majetek mění charakter hledání kompromisu mezi kvalitou a kvantitou tím, že zvyšuje hodnotu investice zdrojů do vzdálenějších generací. U lidí může velké jmění odkázané potomkům podstatně zvýšit jmění vnoučat (tj. jejich kvalitu), což může vést k velkému nárůstu biologické zdatnosti (více pravnoučat).

Jedinci mohou dělit svůj majetek na dvě složky: příděl na plození (užívaný k produkci potomstva) a dědictví (částka potomstvem děděná). Pomocí tohoto modelu se optimální rozložení celkové investice dělí mezi tyto dvě položky. Model vychází z toho, že alespoň něco je třeba vyčlenit na plodnost (jinak by nebyl zplozen žádný potomek) a kromě dědění majetku si mohou lidé také něco sami „vydělat“. Překvapivé je zjištění, že vztah mezi mírou majetnosti a plodností není jednoduše lineární. Plodnost (počet vyprodukovaných potomků) s majetkem rostla až po jistou mez, dále však stoupala a klesala nevyzpytatelně. Celková korelace mezi majetností a plodností byla tedy jen slabá, ačkoli majetnost a dlouhodobá fitness (počet genů předaný následujícím generacím) korelovaly téměř dokonale. Ačkoli majetnost zvyšovala fitness, nebylo to nutně spojeno s produkcí velkého množství potomstva. Velké dědictví odkázané malému počtu potomků se může z dlouhodobého hlediska projevit vysokou kvalitou vnoučat. V chudých prostředích se důležitost zděděného majetku pro úspěšnost potomků zvyšuje. Optimální strategií je pak maximalizovat množství majetku děděného každým potomkem, což s sebou nevyhnutelně nese omezení jejich počtu. Optimální plodnost je tedy pro všechny majetkové třídy nad určitou hranicí stejná. Majetnost s počtem potomků následně nekorelovala, stále však existovala silná korelace mezi majetností a biologickou zdatností.

Podářilo se ukázat, že v široké škále majetkových tříd skutečně může být mezi jměním a optimální produkcí potomstva negativní vztah, snaží-li se jedinci maximalizovat svou fitness. Pravděpodobné je, že moderní západní společnosti spadají do škály, ve které je optimální strategií potlačování produkce potomstva ve prospěch zvyšování majetnosti. Neexistuje žádný důvod k domněnce, že veškeré moderní chování je evolučně nevýhodné, protože nevede k vysoké míře produkce potomstva.

2.5. Protestantská stanoviska k otázce interrupce

2.5.1. Stanoviska prvních protestantů

Postoje prvních protestantů (protestantismus – souhrnné označení všech evangelických církví, které vznikly v průběhu a jako jeden z výsledků evropského reformačního hnutí v 15. – 17. století) k potratu jsou v podstatě odvozeny z postojů tehdejší církve. Hlavní reformátoři – Martin Luther, Filip Melanchthon a Jan Kalvín byli v otázkách oduševnění a závažnosti potratu přinejmenším stejně konzervativní jako římskokatoličtí kolegové. Reformátoři hlásali plně hodnotné lidství plodu od chvíle početí. Toto tvrzení však nevycházelo z úvah o potratu jako takovém, ale spíše z důrazu, který přikládali nauce o prvotním hříchu a predestinaci (idealistický názor, že všechno světové dění i život člověka je předem určen z vůle jakési nadzemské síly, či boha). Z tohoto hlediska, mají-li být rozum, duše i tělo vznikajícího života postiženy důsledky prvotního hříchu, je nezbytně nutný předpoklad plně hodnotného lidství plodu. Martin Luther, který byl ovlivněn Aristotelovou a Galénovou embryologií, však předpokládal, že nositelem života je pouze semeno, jemuž žena poskytuje jen výživu, duše plodu tedy pochází (prostřednictvím Boží moci) od otce. Melanchthon věřil, že Bůh přímo vytváří duši každého rodícího se života. Ale oba reformátoři trvali na plně hodnotném lidství počatého zárodku nehledě ke stadiu těhotenství. Kalvín podpořil tvrzení, že plod je člověkem, osobou v plném smyslu, již v nejranějším stadiu těhotenství, protože se věřilo, že již v této době je primárně rozhodnuto o jeho spáse nebo zatracení. Z tohoto hlediska byli konzervativnější než římskokatolická církev 16. století, která zachovávala rozdíly mezi „neformovaným“ a „formovaným“ plodem a rozlišovala tak závažnost potratu v závislosti na čase. V pozdější době reformační učení o ospravedlnění hříchu skrze milost a odpuštění, umožnilo protestantům zabývat se potenciálním potratem jako situací nejasnou, kompromisní a hodnotově konfliktní.

Také anglická větev protestantismu („anglikáni“) se stavěli proti potratům, ale rozlišovali mezi neformovaným a formovaným zárodkem. V této době se také začalo jinak chápat manželství. Za primární cíl manželství bylo nyní považováno společenství manželů, jemuž byla podřízena funkce rozmnožovací a potlačení sexuální rozkoše. Tato interpretace manželství začala postupně mezi protestanty převládat, a tak se vytvořilo vhodné prostředí pro ospravedlnění potratů v případech smrtelného ohrožení matky. V praxi koncem 18. století skutečně angličtí lékaři běžně navrhovali a prováděli potraty na záchranu ohrožených matek.⁸

2.5.2. 18. a 19. století

V americkém protestantismu 18. a 19. století se ve vztahu k problému potratu objevily tři důležité tendence. První byla ztráta zájmu o otázku plně hodnotného lidství plodu. Puritáni vyzdvihovali Kalvínův postoj ke spáse, ale s různými výsledky. Jelikož byli přesvědčeni, že věčný osud individua je určen již před početím a těhotenstvím, považovali spekulace o zárodečné ontologii za málo přínosné. Při formulování svého názoru na potrat se většinou odkláněli od dřívějších tradic a obraceli se více k Písmu, při jehož výkladu rané židovské stanovisko zdůrazňuje plné lidství plodu až při porodu. Ačkoliv v souladu s protestantskou tradicí s potratem nesouhlasili, jejich důvody pro to byly často omezené a praktické (potrat je špatný, protože se jej, přinejmenším často, používá jako zástěrky sexuálních hříchů).

V mnohých skupinách amerických protestantů 19. století se projevovala silná tendence ke zvyšování porodnosti, která dále posílila odpor k potratům. Ženy musí rodit děti, mají-li naplnit své ženské poslání. Jako Bohem stanovený Nový Izrael, měla mít Amerika rozhodující roli při spáse světa a z tohoto hlediska byl žádoucí růst její populace. Takto se potrat stal nejen prostým individuálním hříchem, ale přímo sociálním zlem, které připravovalo společnost o potřebné občany a obránce.

Současně však také jako protiváha uvedených názorů se objevil jiný význačný vliv, jímž byl vznik sociálního idealismu a hnutí Sociálního evangelia. Zajímal se více o sociálně postižené jednotlivce a skupiny než o potrat. Všeobecná podpora utlačovaných a zvýšená aktivita v boji za ženskou důstojnost položila základy pozdějším teoriím o ospravedlnitelném potratu a potratu na žádost.⁸

2.5.3. Vlivy 20. století

Během první poloviny 20. století pokračovala protestantská Amerika oficiálně v rozsáhlé opozici vůči potratům, ale stanoviska četných jednotlivců z jejích řad se pod vlivem několika faktorů postupně měnila. Jestliže pro dřívější protestanty byl každý plod v matčině lůně výrazem tajemné Boží prozřetelnosti, pozdější protestanti si těhotenství vysvětlovali jako přirozený proces poznamenaný lidskými chybami a lidským plánováním. Stalo se běžným, že se začal uznávat rozdíl mezi hříchem a zločinem – to, co jedna náboženská skupina považovala na základě své doktríny za hřích, nemělo být společenským zákonodárstvím kvalifikováno jako zločin, pokud o tom nebylo dosaženo obecné shody v mravním nazírání společnosti.^{8 nahoře}

2.5.4. Hlavní směry protestantského myšlení koncem 20. století

Ve svých teologických úvahách berou protestanti vážněji Bibli než církevní tradici. Ti, kteří v Písmu hledají spíše konkrétní morální instrukce než obecnější etické principy, nutně postrádají takové texty, které by výslovně zakazovaly nebo připouštěly umělý potrat. Podíváme-li se na Starý zákon, je pro něj typické, nepovažovat plod za plnohodnotný lidský život. V Exodu požaduje od viníka, který způsobí ženě potrat, pouze peněžní pokutu. Jedině, když žena sama zemře, stává se útok zabitím a útočník je odsouzen k smrti. Nicméně jak ve Starém, tak v Novém zákoně jsou důležité pasáže, jež protestanti tradičně považují v otázce potratu za směrodatné. Život je brán jako Boží dar a lidská reprodukce je proces, při němž se člověk spolupodílí na Boží tvořivé síle. Lidské bytosti nebyly stvořeny pouze pro své vlastní pohodlí a zábavu, ale v první řadě mají poslání, které často zahrnuje oběť pro jiné. Život a smrt jsou pod správou Boží prozřetelnosti a nikdo nemá právo zničit život bez přesvědčivých důkazů. Ani v tragické situaci nemusí být takové jednání ve shodě s Boží vůlí. Jakkoliv jsou tyto biblické zásady obecné, mnoho protestantů trvá na tom, že i je musíme chápat v rámci vymezeném ústřední etickou normou Písma, tedy přikázáním lásky, které zahrnuje rozměry spravedlnosti a milosti.

Pro mnoho etiků je podstatné, aby byl plod uznán jako lidské individuum. Je vznikající osobou, jejíž život je od počátku posvátný. Jsou zde směřovány dva argumenty. První argument tvrdí, že lidskou individualitu vytváří biologický materiál. Druhý argument říká: „Křesťanská víra trvá na tom, že důstojnost lidského života není dána užitečností jedince, ale jde o důstojnost nikoli člověku vlastní, nýbrž udělenou Bohem, proto hodnota člověka nemůže být relativně stupňovaná.“ Ústředním bodem však zůstává nedotknutelné právo na život plodu, jako lidského individua, a nikoli zvažování různých protikladných hodnot. Přesto protestanti, kteří se vyslovují proti potratu, obvykle přijímají určitou verzi tradičního římskokatolického „principu dvojího účinku“, aby dokázali, že v určitých extrémních situacích (jako je ohrožení matčina života) je potrat povolen, nejde totiž o přímý a chtěný zákrok proti nevinnému životu, ale spíše o nepřímý důsledek záchrany matčina života.

Jiným méně propracovaným postojem v protestantské etické literatuře je povolení potratu na žádost, což má již své zjevné obhájce. Zastánci tohoto postoje argumentují tím, že by se měly rodit pouze chtěné děti. Tvrdí, že systémy postavené na liberálních zákonech lépe chrání život a zdraví ženy, umenšují sociální diskriminaci a chrání autonomii lékařské profese. Avšak v období jako protipotratové stanovisko, i tento postoj ve své konečné podobě absolutizuje jedno z lidských práv. V tomto případě je to právo ženy ovládat vlastní tělo a jeho reprodukční procesy proti dvojí morálce, která dovoluje ostatním (obvykle mužům)

rozhodovat místo ní. Silnou námitkou proti odpovědnému potratu (zvláště na požádání) je, že může ženě poskytnout konečnou kontrolu nad reprodukcí. Dřívější protestanti zdůrazňovali sebeurčení, vládu rozumu nad přírodou, rovnost a sociální spravedlnost. Do tohoto postoje přesně zapadl požadavek ženské důstojnosti. Zastánci stanoviska tvrdí, že není ani tak skutečným problémem ospravedlnění potratu, ale ospravedlnění nedobrovolného těhotenství.

Další obecný přístup, někdy charakterizovaný termínem „ospravedlnitelný potrat“, leží mezi prvními dvěma přístupy, upevňuje argumenty obou a zároveň se od nich liší. Práva plodu i matky mají být vysoce ceněna, ale i v praxi by ani jedno, ani druhé nemělo být absolutizováno. Spolu s právem ženy na sebeurčení a hodnotou zárodečného života je třeba zvážit celý komplex příbuzenských, sociálních, lékařských, ekonomických a psychologických hodnot, neboť Bůh obhospodařuje všechny tyto dimenze. Tak má každé problémové těhotenství svoji vlastní jedinečnost, morální tragedii a možné alternativy. A křesťané, provádějící tato nejasná rozhodnutí, musejí spoléhat na Boží milost a odpuštění. Protestantští etikové ze všech denominací (jednotlivé protestantské církve) se zabývají četnými problémy, které vyplývají z veřejné politiky vůči potratům.^{8,9,10,11}

2.5.5. Současné postoje k otázce antikoncepce a interrupce

Stanovisko Církve bratrské a Českobratrské církve evangelické není zformulované, cituji tedy kazatele těchto dvou církví, kteří mi zpracovali postoje obvyklé v Církvi bratrské a Českobratrské církvi evangelické. Zároveň se jedná i o jejich osobní postoje k těmto otázkám (viz. příloha 4.6.).

2.5.5.1. Církev bratrská

I. Základní přístup

1. Vyznáváme zásadní nedotknutelnost života.

Život je Božím dílem i Božím majetkem. Jen on tedy má nad ním plné dispoziční právo. Člověk smí sáhnout na život druhého člověka pouze v případech, kdy je k tomu výslovně Božím slovem zmocněn (do této oblasti spadá například diskuse o trestu smrti nebo o použití násilí při obraně).

2. Vyznáváme kontinuitu života.

Život lidského jedince začíná okamžikem početí, nikoliv později v průběhu nitroděložního vývoje nebo narozením. Proto se v případě potratu nejedná pouze o zásah do těla matky, ale jde o život jiné lidské bytosti.

II. Konkrétní situace.

Je třeba odlišit různé důvody k provedení potratu.

1. Potrat jako formu antikoncepce nebo způsob, jak se vyrovnat s nepohodlnou životní situací vnímáme jako nepřípustný.
2. Potrat jako ukončení života, který bude s velkou pravděpodobností handicapován, vnímáme jako nepřiměřený zásah do Boží svrchovanosti a projev nedůvěry vůči Boží moci, specifickou situací však mohou být například extrémní případy malformací.
3. Potrat indikovaný z důvodu záchrany života matky je třeba řešit individuálně. Je třeba vzít v úvahu, že i v takových situacích jsme opakovaně svědky nadpřirozeného Božího jednání. Zodpovědnost za rozhodování však leží na rodině, která takovou situací prochází.

III. Závěr

- a) Křesťanský postoj k potratu musí být prezentován se vši naléhavostí a důsledností, ale zároveň s hlubokou pokorou i úctou vůči těm, jichž se tyto otázky osobně dotýkají.
- b) Prezentaci takového postoje musí doprovázet i iniciativy v oblasti vzdělání a osvěty v oblasti péče o matky v sociální či osobní tísní a také v oblasti, kterou bychom mohli nazvat „péče o nechtěné děti“ (adopce apod.).

2.5.5.2. Českobratrská církev evangelická

1. Otázka potratu

„Českobratrská církev evangelická není principiálně proti. To ale neznamená, že jej schvaluje. Může k němu dojít v situaci, kterou lidsky chápeme, i když je to řešení nesmírně bolestivé. Ale kdo může rozhodnout za matku? Církev? Jistě ne. Všem bych ho rozmlouval, ale nemohu je za to vyloučit z církve. Jestli je pro někoho důvodem zdravotní stav matky, pro jiného může být mnohem horší neúnosná situace sociální. Princip je ideální řešení, ale ve skutečnosti je potřeba řešit jednotlivý případ. V zásadě potratovou běžnou upadlou praxi neschvalujeme. Je nepřípustné, aby si lidé potratem ulehčovali to, co nikdy nezkusili, čeho se zbytečně bojí. Stojíme tedy spíš na straně katolíků, ale lidsky, ne kategoricky.“ /Farář Českobratrské církve evangelické, 2004/.

2. Otázka antikoncepce

Československá církev evangelická není proti antikoncepci. Antikoncepce není potrat. Uvádí, že je třeba vědět o rizicích (např. hormonální antikoncepce), ale že by to bylo něco proti Božímu stvoření, to si nemyslí. Uvádějí, že když se někdo rozhodne pro celibát, také se nepovažuje za hříšné nepřirozenosti.

2.6. Judaismus a jeho postoje k reprodukci a interrupci

2.6.1. Manželství a sexuální život

Judaismus chápe manželství jako povinnost. Svatba se koná pod chupou (svatební baldachýn). Nevěsta dostává ketubu (psanou svatební smlouvu), kde jsou stanoveny manželovy povinnosti k ženě včetně závazku jí živit, ctít a podporovat. Manželství uzavřené s nežidovským partnerem se neuznává jako církevně právoplatné. Pokud však židovský partner chce uzavřít nový sňatek se Židem, musí se nejprve rozvést podle zákonů země, kde původní sňatek uzavřel. Povinností Žida je oženit se a mít děti, neboť tím plní Boží příkaz plodit a množit se. Ani celoživotní zasvěcení studiu Tóry není dostatečným argumentem pro celibát, byť do jisté míry přijatelným. Tradiční Židé považují za vhodný věk k uzavření manželství 18-20 let, přestože jsou chlapci po nábožensko-právní stránce schopni manželství od 13 let. Protože při tradičním způsobu života žijí chlapci a dívky prakticky odděleně, je seznámení a uzavření dohody o svatbě záležitostí „dohazovače“, který musí brát v úvahu zájmy rodin obou nastávajících manželů. Hlavním účelem instituce manželství je legální regulace vztahu mezi mužem a ženou (zejména systém omezení a příkazů, týkající se sexuálního chování a založení rodiny jako základní náboženské a sociální jednotky židovské komunity). Židovský domov je ohniskem náboženských aktivit a rodina tedy hraje ústřední roli nejen jako základní jednotka sociálního života, ale i jako základní půda rituálního výrazu liturgie, Sabatu a svátků. Tradiční model židovské rodiny je patriarchální, s dominujícím otcem jako hlavou rodiny, který nese tíhu materiálního zabezpečení, ale také synagogálních povinností, studia Písma a náboženské výchovy dětí. Matka hraje roli strážkyně domácího krbu. Dobrá žena a matka je považována za Boží požehnání a je předmětem úcty a chvály. Pro tradiční židovskou rodinu je charakteristický vřelý vztah k dětem, které jsou vnímány jako požehnání a dar Boží.

Předmanželské sexuální kontakty jsou zakázány. Fyzické kontakty (podávání ruky) mezi muži a ženami jsou zakázány (kromě manželů).

V Židovských rodinách manželé dodržují určitá pravidla, jimiž se řídí. Existuje i tzv. „rodinná čistota“, výraz označující časová pravidla, jimiž se řídí sexuální styk židovských manželů. Biblický zákon přísně zakazuje pohlavní styk, když má žena menstruaci, nebo krvotok v kteroukoli jinou dobu. Během menstruace se nedotýká manžela, oddělí své lůžko od jeho a nepoužívá parfémy. Zakony nida (krvotok) podporují trpělivost, sebeovládání a náboženskou disciplínu. Zákon předepisuje, že je třeba vyvarovat se manželského styku 12 hodin před začátkem menstruace až do chvíle, kdy se manželka po sedmi „čistých“ dnech od vlastní menstruace ponořila do *mikve*, a tak dosáhla stavu čistoty. Doba sexuálního odloučení

trvá alespoň 12 dní, jež se počítají od západu do západu slunce. Po uplynutí sedmi po sobě jdoucích dní, kdy žena již nekrvácí, se důkladně očistí (v koupeli či sprše), ještě než navštíví *mikve*. Vžitým omylem je názor, že „moderní hygienický řád“ či „hygienická opatření“ nahradily rituální očistu v *mikve*. V judaismu se hygiena a svátost doplňují, ale „čistota stojí po boku svatosti“, a není tedy její náhražkou. Teprve když se manželka vrátí z *mikve*, může zase pokračovat ve styku s manželem. Z historického hlediska vytvářejí tyto zákony u těch, kdo je dodržují, zdravou střední cestu mezi extrémní asketismu (odříkavý, zdrženlivý) a přílišné uvolněnosti a podporují trpělivost, sebeovládání a náboženskou disciplínu.¹²

2.6.2. Důležité rituály

2.6.2.1. Mikve

Mikve – sebrání, nebo shromáždění vody. Jméno pro rituální lázeň, bazén, který musí být napájen vodou z přirozeného zdroje, musí mít obsah nejméně 762 litrů a být hluboký tak, aby se do něho mohl ponořit dospělý člověk. Dnes ji ve většině židovských komunit používají především věřící ženy, jež jsou podle židovského zákona povinny ponořit se do mikve před svatbou, po menstruaci a porodu.¹³

2.6.2.2. Obřízka

Obřízka je operativní odstranění předkožky mužského pohlavního údu. Správně tedy „smlouva obřezání“. Jedná se o jednu z podmínek judaismu. Toto biblické přikázání vyžaduje, aby každý Žid mužského rodu uzavřel brzy po narození „Abrahámovu smlouvu“. Nešlo o obyčej jedině izraelský. Obřízku najdeme i u Egyptanů. Obřízku prováděl ve starých časech otec rodiny, žena jen výjimečně, později obřízkový specialista (mohel). Nástrojem, jímž se prováděla obřízka, byl v dávných časech kámen. V židovských rodinách se operace konala 8. den života dítěte, při zákroku držel dítě na kolenou jeho kmotr. Podle normativní židovské představy byl obřadu přítomen prorok-Eliáš, připomínaný zvláštním pro něho připraveným křeslem. Na závěr bylo dítěti přiděleno hebrejské jméno. Akt obřízky bylo možno vykonat v synagoze, uprostřed rodiny nebo v porodnici. Po obřízkovém aktu bylo dítě vykoupáno. Obřízka byla výrazem smlouvy Hospodinovy s novým údem židovského společenství. Tzv. neobřezanci byli v Starém zákoně považováni za nečisté a zčišťující,

protože žili bez dobrodiní a požehnání, jež vyplývaly ze smlouvy. Proroci volali ovšem po „obřízce srdce“. Vnější akt měl být znamením vnitřní čistoty.¹³

2.6.3. Židovská stanoviska k potratu

Řešení otázky potratu z hlediska talmudského práva bývá bráno za východisko právního postavení plodu. Plod je spíše považován za „část matky“ než za samostatného jedince. Uvedený výraz definuje vlastnictví zárodku: „Zjistí-li kupec, že koupil březí zvíře, náleží plod kupci, jakožto součást a obsah matčina těla.“ Plod nemá sám o sobě řádnou „právní osobnost“. Mravní hodnocení potratu závisí spíše na tom, jak je z právního hlediska hodnoceno usmrcení plodu na rozdíl od zabití dospělého člověka nebo novorozence. V zákoně o zabití uvedeném v Tóře, čteme: „Makkeh iš...“ čili „Kdo uhodí druhého a ten zemře...“, zahrnuje ten „druhý“ každého, řekněme jednodenní dítě? Talmud odpovídá kladně a uvádí další text „ki jakkeh kol nefeš adam“, tj. „jestliže někdo udeří na smrt kteréhokoliv nefeš adam“ – doslova „kteroukoliv lidskou osobu“. Výraz „kterýkoliv“ zahrnuje i jednodenní dítě, ale „nefeš adam“ vylučuje plod v děloze, protože plod v děloze, dokud se nenarodí, je „lav nefeš hu“ (tedy neosoba). Podle slov Rašiho, klasického komentátora Bible a Talmudu, stává se plod „osobou“ až když „přijde na svět“. Židovské právo tedy nepovažuje usmrcení plodu za hrdelní zločin a odvozuje to z Bible. Vedle textu s nefeš adam je uváděn jiný zásadní text, který říká: „Když se muži budou prát a udeří těhotnou ženu, takže potratí, ale nedojde k újmě (tj. k její smrti), musí pachatel zaplatit pokutu, jakou mu uloží muž ženy. Jestliže ale je jí způsobena újma (smrt), dáš život za život“ (Exodus 21,21).

Talmud vysvětluje tento text takto: na tom, kdo způsobí ženě potrat, je požadována pouze peněžní pokuta. A ačkoliv potrat, o němž se v této biblické pasáži mluví, je náhodný, zůstává tento verš zdrojem výkladu, že usmrcení plodu není hrdelním zločinem.

V rabínském systému tedy není potrat vraždou. A není ani horší než vražda, jak by tomu muselo být, pokud by šlo o zásah do „oduševnění“. Talmudské pojednání sice mluví o okamžiku, kdy duše vstupuje do těla (početí, porod, období po porodu atd.), ale pro hodnocení potratu to nepovažuje za důležité, poněvadž duše je nesmrtelná bez ohledu na to, kdy do těla vstupuje nebo je opouští.

Vražda nevinného by byla zakázána i v případě, že by šlo o záchranu života. Ale jestliže je potrat z kategorie vražd vyňat, stává se terapeutický potrat přípustným a ve skutečnosti právně žádoucím. Mišna (studium, výuka) interpretuje základní talmudský zákon z tohoto pohledu: „Jestliže má žena potíže, ohrožující její život při porodu, zárodek by měl být úd po údu roztrhán, protože její život má přednost před jeho životem. Jestliže se již

objevila jeho hlava, nebo větší část, je nedotknutelným, protože nezavrhujeme jeden život pro druhý“.

Jak uvádí Talmud, důvodem k těmto ustanovením by mohlo být zahrnutí plodu do kategorie „agresora“. To znamená, že podle zákona dovolujícího zabít pronásledovatele, aby se zachránila oběť, nemá plod nárok na ochranu svého života. Talmud však toto zdůvodnění zamítá, protože plod je nevinná bytost a nikdo nemůže vědět, kdo pronásleduje a kdo je pronásledovaný. Celá záležitost má být považována za „akt Boží“ a uvedený faktor tedy neplatí. Termín „agresor“ formuluje Mišna následovně: „Toto je negativní příkázání: Nelituj života útočnickova. A proto mudrci rozhodli, že má-li žena těžkosti při porodu, lze dítě v jejím lůně roztrhat – ať už pomocí drog nebo chirurgicky, protože je jako pronásledovatel usilující o její život. Jakmile se již objevila jeho hlava, nesmí mu být ublíženo, protože nezavrhujeme jeden život pro druhý, to je přirozený běh světa“.

Zastánci druhého přístupu se domnívají, že žádný skutečně odůvodněný zákaz neexistuje – až na výjimku, že potrat je činem proti kladné tendenci k množení – a z této mírné pozice rozvíjejí varianty směrem nahoru, aby bránili neuváženým potratům.

V obou přístupech se vychází spíše z hlediska matky než plodu. Matčino blaho je tedy primární a její zájmy převažují nad zájmy plodu, a dokonce i nad přáním manžela. „Rabínský přístup k potratům lze tak shrnout následujícím způsobem: „Jestliže existuje možnost nebo pravděpodobnost, že se dítě narodí defektní, a matka vyžaduje potrat, protože je jí líto dítěte, jehož život by byl ztížen, rabín povolení pravděpodobně odmítne. Jestliže by však byl požadován potrat téhož potenciálně defektního dítěte, protože tato možnost působí matce krutá muka, povolení bude uděleno“. Rabínské názory, které se vyslovují pro potrat jen na základě indikací samotného plodu, samozřejmě nevymizely, ale normativní rabínský náhled jej připouští pouze na základě indikací matky. To nevyklučuje, aby se oba názory nesměšovaly: Riziko plodu může způsobit mentální strádání matce, a tak se indikace plodu stává indikací matky. Ústředním bodem, z něhož se vychází při posuzování potratu, se tak stává blaho ženy.

Již zmíněná Mišna zahrnuje učení, že práva plodu jsou podřízena právům matky po celou dobu až do porodu. Rabínské právo stanovilo, že lidský život začíná narozením, a toto rozhodnutí není ani lékařské, ani soudní, ale metafyzické. Narozením začíná tedy podle židovského systému lidský život chápaný v metafyzickém smyslu tohoto slova. V Mišně je dále stanoveno, že „jakmile vyšel plod z dělohy, je nedotknutelný“, dokonce i z hlediska záchrany života matky. Je tak přehlížen pojem kvality života. Z tohoto hlediska má život matčin vyšší kvalitu, matka je dospělá, má muže, děti a společenské kontakty. Nicméně

princip posvátnosti života stanoví, že život je svatý bez ohledu na rozdíly kvality, od chvíle narození si jsou matka i novorozeně rovny.

Talmud používá obrazně termín „vražda“ dokonce i pro odmítnutí početí. Kladný přístup k množení je pozitivní přikázání a ten, kdo toto přikázání neplní, je vinen krveprolitím. Naprostá převaha tohoto stanoviska v celém židovském systému nám pomáhá vysvětlit jeho odpor k neuváženým potratům. Potrat, je-li to nutné, může být legálně schválen, ale tento postoj je vždy provázen velkými rozpaky, je-li konfrontován s příkazy nedotknutelnosti života a ochrany potenciálního života z pozic kladného přístupu k množení.

Potrat z ekonomických důvodů také není přípustný. Předejít potratem nebo antikoncepcí fyzickému strádání je přikázání, ale nikdy to neplatí pro finanční těžkosti. V této souvislosti jsou materiální úvahy nevhodné. I přes dnešní tendenci k lehkomyšlným potratům rabínové povolují potraty pouze z nejzávažnějších důvodů.⁸

2.6.4. Současné postoje k otázce antikoncepce a interrupce

1. Otázka interrupce

Interrupce je v Judaismu zakázána. Pokud je těhotenství škodlivé pro zdraví matky je povoleno umělé přerušení. Zdraví matky je prioritou.⁸

2. Otázka antikoncepce

Každá rodina by měla mít alespoň jednu dceru a jednoho syna. Po splnění této povinnosti, nebo v případě jiných velmi závažných důvodů (zdravotní, sociální), lze uvažovat o antikoncepci. Vždy ale až po poradě s rabínem. Je-li antikoncepce uznána za možnou, jsou povoleny všechny metody s výjimkou prezervativu z důvodu zmaření semene.⁸

2.7. Římskokatolická církev a její postoje k reprodukci a interrupci

2.7.1. Římskokatolická stanoviska k interrupci

Máme-li správně pochopit římskokatolický pohled na potrat, musíme se seznámit s hebrejskou tradicí, která křesťanskému období předcházela.

Bible přináší pouze jeden text, který se výslovně zabývá potratem. Je to text z Exodu, z části, která je známá jako Kniha smlouvy. Tento text ukládá trest člověku, který zavinil náhodný potrat. „Jestliže podle tohoto zákona dva muži zápasí a jeden z nich náhodně udeří těhotnou ženu, což způsobí potrat, musí zaplatit pokutu. Jestliže však způsobí ženě zranění, musí být potrestán podle lex talionis, tj. „oko za oko“. Podle všeobecného výkladu se plod nepovažoval za lidskou bytost.“

Řecká verze uvedeného textu, vzniklá počátkem 3. stol. př. Kr., je zcela jiná. Uvádí se týž případ, ale rozdíl se nečiní mezi potratem a poškozením matky, nýbrž mezi formovaným a neformovaným fětem. Je-li fétus neformovaný, zaplatí viník pokutu, je-li fétus formovaný, uplatní se lex talionis a viník zaplatí životem za život. Toto ustanovení je zcela jiné než ustanovení hebrejského textu a odpovídá spíše řeckému, zvláště aristotelskému myšlení. Podle Aristotela vstupuje lidská duše do zárodku až tehdy, když nabyl lidského tvaru a podoby. Hebrejská Bible neříká nic o ženě, která si způsobí potrat sama. To by mohlo svádět k závěru, že rabínská tradice, považující zárodek za část matky, vede k liberálnímu postoji vůči umělému potratu. Ale to by bylo v naprostém rozporu s úctou celé židovské tradice k plodnosti. Raná židovská tradice se zmiňuje o jediném případě, kdy je dovoleno obětovat zárodek, a to tehdy, je-li to nutné pro záchranu matky.

Nový zákon výslovně o potratu neříká nic, ale prosadilo se vědomí nesrovnatelnosti potratu, stejně jako infanticidy (zabíjení dětí z obavy, že je nebude možné uživit) s křesťanskou zvěstí. Výslovné odsouzení obojího najdeme v Didaché a Barnabášově epištole, tedy ve spisech z prvního nebo počátku druhého století.

Pozdější křesťané nebývali vždy tak zásadoví jako křesťané prvotní, nicméně církev nikdy nepolevila ve svém postoji vůči těmto praktikám. Když se na počátku 4. století v souvislosti s předpisy o pokání objevuje první křesťanské zákonodárství, byla žena, jež se po cizoložství dopustila potratu, vyloučena z církve na celý zbytek života.

Předpisy o pokání v rané církvi nečinily rozdíl mezi formovaným a neformovaným zárodkem. Formovanost plodu byla významná díky myšlence, že současně s ní vstupuje do zárodku lidská duše. Potrat formovaného plodu byl důsledně považován za zabití člověka.

Rozdílu mezi oživeným a neoživeným zárodkem bylo užíváno jako dělítky kanonického, nikdy ho však v prvních křesťanských stoletích nebylo užito jako dělítky

morálního. Potrat byl odmítán jako zlo, ať byl zárodek oživený nebo ne. Počátkem 14. století však byla zavedena výjimka. Je-li zárodek neoživeným, je dovoleno potratit jej pro záchranu matky ohrožené chorobou.

V rané církvi bylo pokáním za těžké hříchy vyloučení ze společenství věřících na určenou dobu. Vyobcování za hřích potratu se začalo ukládat ve 13. století, ale jen na některých místech. Tento trest byl později rozšířen na celou církev. Je zajímavé, že ukládá trest nejen za potrat formovaného plodu, ale i za potrat neformovaného plodu i za sterilizaci. Tyto předpisy však byly brzy upraveny a roku 1591 bylo vyobcování omezeno na potrat oživeného plodu. Jako doba oživení se stále všeobecně přijímalo období 40, resp. 90 dnů. Tyto předpisy zůstaly v platnosti až do roku 1869, kdy bylo opět rozšířeno vyobcování na všechny potraty.

Počátkem 17. století belgický lékař Tomas Fienus napsal pojednání o formování plodu, v němž hájil tezi, že lidská duše vstupuje do plodu nejpozději 3 dny po početí. Když bylo obecně přijato časně oživení, ztratila celá otázka potratu neoživeného plodu pro záchranu matky praktický význam. Až do poloviny 19. století byli teologové téměř jednomyslně proti potratu plodu, byl-li už oživen, i když šlo o záchranu matky. Ale v polovině 19. století několik teologů navrhlo, aby lékařský potrat byl dovolen, je-li třeba zachránit život matky. Argumentovali tím, že takový potrat není útokem na plod a není to přímé zabití. Znamená to jen přemístění z místa, kde nepřežije, na místo, kde rovněž zemře. Smrt plodu není způsobena operací, ale neschopností plodu přežít v jiném prostředí.

V polovině 20. století se katoličtí teologové obecně shodovali v odsouzení kraniotomie (operativní otevření lebky) i lékařského terapeutického potratu. Někteří teologové se ještě přikláněli k povolení výjimky v případě, že by bez těchto zákroků zemřela jak matka, tak plod.

Debata kolem potratu, jež se rozvinula v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století, ukázala, že teologové probírali a zastávali široké spektrum různých postojů, zejména v případě dvou historicky vyhraněných otázek: Posouzení hodnoty fetálního života a řešení konfliktních situací. Oficiální učení církve však zachovává pozoruhodnou kontinuitu. V roce 1965 shrnul II. Vatikánský koncil starost církve o blaho plodu, odsoudil potrat jako nevýslovný zločin a vznesl požadavek, aby se plodu dostalo co největší péče od samého okamžiku početí.^{8,14,15,16}

2.7.2. Současné postoje k otázce antikoncepce a interrupce

2.7.2.1. Otázka antikoncepce

Katolická církev odmítá jakoukoli antikoncepční metodu, kromě Symptotermální metody (ta je založena na vzájemném vyhodnocení změn bazální tělesné teploty a některého ze základních příznaků - hleny děložního krčku nebo změn na děložním čípku. Díky tomu je možné vymežit plodné a neplodné dny).

Pohlavní život by měl být vázán na manželství, neboť manželský svazek je o mnoho víc než sexuální soužití. Sex bez lásky je pro člověka bludným kruhem.

Morální hodnota nějakého jednání říká, do jaké míry je tato činnost v souladu s Boží vůlí. Katolická církev říká, že tuto vůli poznáváme jednak ze zjevení a jednak ze stvoření, které jsme schopni poznávat prostřednictvím rozumu. Otázek antikoncepce se týká spíše varianta druhá. Snažit se poznat, jak je člověk stvořen a jaký byl asi záměr Stvořitele při darování sexuality.

Obhajovat v katolické církvi používání antikoncepce vyspělostí rozumu je vnitřně nezdůvodnitelné. Z hlediska morálky má rozum nezastupitelnou funkci pro prohlubování znalostí o Božích záměrech, čímž je následně motivována vůle k správnému jednání.

V případě, že k pohlavnímu styku dochází v neplodném období, dává Stvořitel dar, který má efekt pouze jeden, pojivý. Nejedná se v žádném případě o dar poškozený, neboť co je povinné dobro určuje Stvořitel. Ten tímto dává možnost k svobodnému určení počtu dětí, které od něho přijmeme. Pokud je tedy pohlavní styk pouze v období neplodném, v žádném případě se nejedná o jednání hříšné, neboť přijímáme pravidla od Stvořitele. Zde je patrný rozdíl vzhledem k používání antikoncepce, která má za cíl kazit pravidla. Při uvažování o pojivých a plodivých aspektech pohlavního styku platí zvláště: "Co Bůh spojil, člověk nerozděluj" (Mk 10, 9).

Katolická církev zastává názor, že v plodném období antikoncepce ničí při pohlavním styku jeden z darů (plodnost). Proto lidé používající antikoncepci svévolně zavrhnou dar plodnosti, tedy hřeší.

Svévolnost tohoto jednání je patrná z toho, že Bůh sám prostřednictvím cyklické neplodnosti dává nástroje na řízení počtu dětí.

Princip pravdivého postoje spočívá v neporušenosti jednoty lidského jednání a v svobodně zvoleném způsobu projevu tohoto jednání (slovo, čin). V případě používání antikoncepce je tato jednota porušena. Katolická církev vidí pohlavní styk jako přirozenou mezilidskou komunikaci, kde při použití antikoncepce štěpí jednotu projevu a účinku (jednání

a sil). Při použití metod přirozeného plánování rodičovství tento defekt neexistuje, neboť přijímá pohlavní styk v celé jeho celistvosti.

U antikoncepce není špatný cíl, to že nechtějí, aby z láskyplného spojení manželů vzešly děti, ale způsob, jakým chtějí tohoto záměru dosáhnout – aktivně ničit existující nebo předpokládaný dar.⁸

2.7.2.2. Otázka interrupce

Pro Římskokatolickou církev je život posvěcený a všechny lidské bytosti (hlavně ty nejslabší) mají právo žít. Proto církev potrat neakceptuje. Zavrhuje skutek, který je dle nich špatný, ale nezavrhuje toho, který se ho dopustil. Bůh odpouští a je nekonečné Milosrdenství. Když se zakáže dítěti, aby se narodilo, brání se církev tím, že připomíná rovnost práva na život pro všechny lidské bytosti. Pro ni to znamená, že zákony umožňující potrat napadají základní princip demokracie a vytvářejí zlořád moci. Jsou to jediné zákony odhlasované těmi lidmi, na nichž již nebudou nikdy aplikovány. Tyto zákony vytvářejí právní prostor pro zločin – útlak nevinného bez obhajoby, převrací smysl dobra a zla ve společnosti. Pro většinu lidí to znamená, že to, co povoluje zákon je dobré.

Antikoncepce a potrat se vyznačují tím, že chce oddělit sexuální akt od plození. Některé ženy mohou být v tísní, následkem nechtěného těhotenství, například po znásilnění, ale potrat tuto zlou situaci ještě zhorší. V boji proti potratu chce církev bránit ženu, u které byla znásilněním zasažena především její úcta.

K otázkám svobody, že žena má právo na svoje tělo, se katolická církev staví takto: „Počatý člověk, i když roste v těle ženy je jiný člověk. Ona mu slouží a nosí ho. Z hlediska křesťanského nelze tuto svobodu rozhodování ženy o svém těle připustit.“⁸

2.8. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi a její postoje k reprodukci a interrupci

2.8.1. Současná stanoviska k otázce interrupce a antikoncepce

Náboženská společnost Svědkové Jehovovi považuje za směřodatný názor svého Stvořitele. Jeho názory je možné najít v Bibli. V literatuře Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi je poukázáno na uplatňování biblických měřítek.¹⁷

2.8.2. Otázka antikoncepce

Bible Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi antikoncepci nezakazuje. Rozhodnutí je ponecháno na dvojici. Avšak pokud se rozhodnou předcházet otěhotnění, je volba antikoncepčních prostředků osobní záležitostí obou manželů. Při výběru však musí být brán zřetel na svátost života. Bible ukazuje, že lidský život začíná početím. Proto se vyhýbají takové antikoncepci, která má ukončit život vyvíjecího se dítěte nebo-li vést k potratu. Dvojice tedy mohou dělat různá rozhodnutí s ohledem na plánované rodičovství. Někteří si přejí jen omezený počet dětí, a jiní se rozhodnou že použijí určitou antikoncepční metodu a nebudou mít děti vůbec. K dispozici je řada metod jak zabránit otěhotnění. Každá z nich má své výhody a nevýhody. Při rozhodování, která metoda je nejlepší, by dvojice měla mít na mysli, že některé metody jsou ve srovnání s jinými mnohem účinnější. Je třeba, aby se také informovala na možné vedlejší účinky. Je osobní záležitostí, zda se dvojice rozhodne mít mnoho dětí, nebo málo, anebo dokonce žádné. Toto rozhodnutí je ale dle Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi závažné a má dalekosáhlé důsledky.^{18,19,20}

2.8.3. Otázka interrupce

Náboženská společnost Svědkové Jehovovi uvádí, že řada dospívajících dívek, které každý rok otěhotní, byly vychovávány jako křesťanky, ale neřídily se Božím příkazem, aby se „zdržovaly smilstva“ nebo-li předmanželského sexuálního života. Tato nemravnost má podle Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi za následek mnoho zbytečného utrpení. Mnohé z těchto dívek však začaly svého jednání litovat a chtějí svůj život napravit. Někdy je však natolik vyděsí představa svobodné matky, že raději volí potrat, jako řešení své situace.

K samovolnému potratu může dojít na základě lidské nedokonalosti nebo nějakou nehodou. Úmyslně navozený potrat, kdy je zabráněno narození nežádoucího dítěte, je svévolné odnětí lidského života.^{18,19,20}

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1. Popis výzkumné metody

3.1.1. Výzkumný problém

Na základě prostudované literatury a dosavadních poznatků z praxe jsem si stanovila výzkumný problém: Do jaké míry ovlivňuje náboženství reprodukci?

3.1.2. Hypotézy

Ve vztahu k uvedeným cílům a výzkumnému problému uvádím následující hypotézy:

- 1.1. Předpokládám, že postoje k plánovanému rodičovství se ve vybraných náboženských směrech budou lišit.
- 1.2. Domnívám se, že ve všech vybraných náboženských směrech není povolena antikoncepce.
- 1.3. Předpokládám, že nejvíce preferovanou antikoncepční metodou je Symptotermální metoda.
- 1.4. Domnívám se, že interrupce je akceptována pouze v případě ohrožení života matky.
- 1.5. Předpokládám, že se postoje vybraných náboženských směrů budou lišit s postoji jednotlivých členů.

3.1.3. Metoda výzkumu

Základní výzkumnou metodou byl dotazník (Obr. 1-2), který byl anonymní a obsahoval 17 otázek. Rozdáno bylo 200 dotazníků, navraceno jich bylo 150. Výzkum byl realizován v letech 2006-2007. Místo realizace tvořily sbory jednotlivých církví.

3.1.4. Charakteristika výběrového souboru

Výběrový soubor tvořili členové čtyř zmiňovaných náboženských směrů. Zastoupeny jsou Českobratrská církev evangelická (ČCE), Římskokatolická církev (ŘKC), Církev bratrská (CB) a Náboženská společnost Svědkové Jehovovi (NSSJ).

Obrázek 1 Dotazník použitý pro studii – strana 1.

Dobrý den!

Jmenuji se Tereza Raizerová a jsem studentkou 3. ročníku Husitské teologické fakulty, oboru Sociální pedagogika. Dotazník, který se Vám dostává do rukou je anonymní a zjištěné údaje budou použity pouze jako studijní materiál ke zpracování výzkumné sondy mé bakalářské práce. Cílem šetření je zjistit, do jaké míry náboženství a víra ovlivňují reprodukci.

Po důkladném přečtení všech otázek prosím zakroužkujte vždy tu, s níž se ztotožňujete, nebo je pro Vás nejvíce přijatelná.

Předem Vám děkuji za vyplnění **všech** otázek a poskytnutí potřebných informací.

1. Kolik je Vám let?
  - a) 15-20
  - b) 20-30
  - c) 30-40
  - d) 40-50
  - e) 50 a více
2. Pohlaví
  - a) žena
  - b) muž
3. Jaký je váš stav?
  - a) svobodná/ý
  - b) vdaná/ženatý
  - c) rozvedená/ý
  - d) vdova/vdovec
4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
  - a) základní
  - b) středoškolské
  - c) vysokoškolské
5. Je z hlediska Vašeho náboženství přijatelný předmanželský sexuální život?
  - a) ano
  - b) ne
6. Ovlivňuje Vás v tomto směru Vaše náboženství?
  - a) ano
  - b) ne
7. Plánujete (plánovali jste) rodičovství?
  - a) ano
  - b) ne
8. Kolik máte dětí?
  - a) 1
  - b) 2
  - c) 3
  - d) 4
  - e) 5 a více
  - f) žádné

Obrázek 2 Dotazník použitý pro studii – strana 2.

9. Jak byste řešili otázku nechtěného těhotenství?
  - a) ponecháním si dítěte
  - b) interrupce
  - c) adopce
  - d) baby box

10. Volíte dle stanovisek Vaší církve antikoncepci?
  - a) ano
  - b) ne

11. Jakou používáte antikoncepci?
  - a) hormonální
  - b) prezervativ
  - c) vaginální pesar
  - d) přerušovaná soulož
  - e) nitroděložní tělísko
  - f) jiné.....
  - g) nepoužívám žádnou antikoncepci

12. Považujete hormonální antikoncepci za zabití?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nedokáži to posoudit

13. Za jakých okolností je ve Vaší církvi dovolena interrupce?
  - a) za žádných okolností
  - b) v případě ohrožení života matky
  - c) jiné.....

14. V jakém případě byste volili interrupci?
  - a) ohrožení života matky
  - b) postižený plod (Downův syndrom, tělesné postižení, rozštěp páteře/rtu, vada neslučitelná se životem)
  - c) nepřijatelná finanční situace
  - d) nevhodné sociální podmínky k výchově dítěte
  - e) za žádných okolností

15. Myslíte si, že je interrupce zabití?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nevím

16. Kdybyste měli možnost zúčastnit se hlasování ohledně zákona o zákazu interrupce, jak byste hlasovali?
  - a) byl/a bych pro
  - b) nebyl/a bych pro

17. Jakého jste vyznání?
  - a) Římskokatolická církev
  - b) Českobratrská církev evangelická
  - c) Církev Bratrská
  - d) Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
  - e) Judaismus
  - f) Církev československá husitská
  - g) jiné.....

3.2. Výsledky

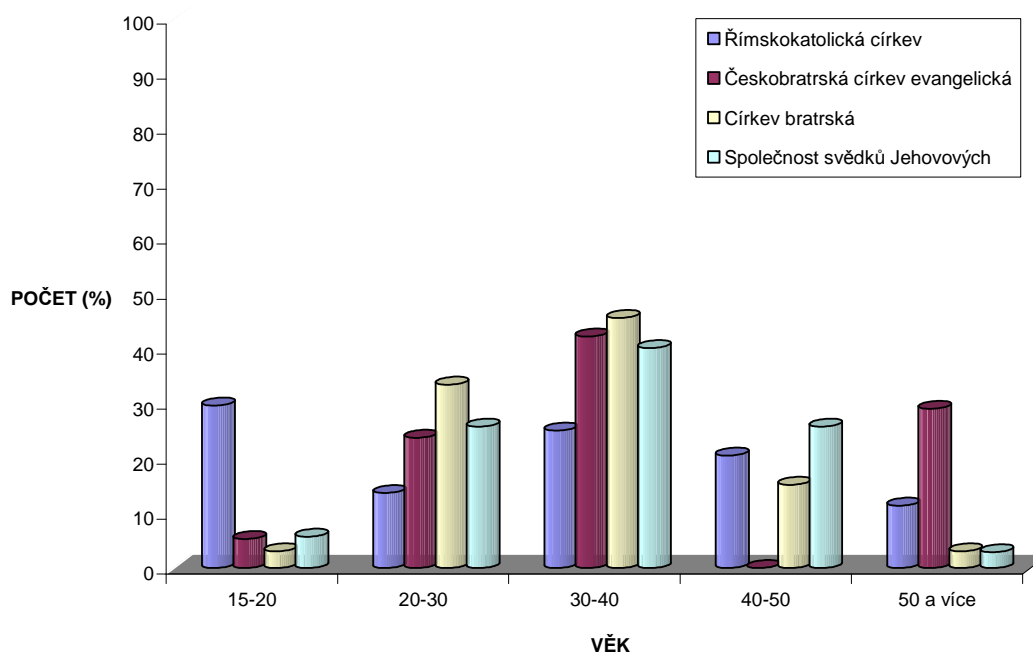
3.2.1. Otázka č. 1: Kolik je Vám let?

Věk oslovených respondentů se liší, protože příslušnost a návštěvnost církví není věkem omezena. Mezi oslovenými je nejvíce zastoupena věková skupina mezi 30 a 40 lety. V řadách Římskokatolické církve bylo téměř 30 % odpovědí zaznamenáno mezi mládeží ve věku 15 až 20 let. Dotazník byl v jednotlivých církvích rozdán náhodně, bez omezení věku.

Tabulka 1 Zastoupení respondentů studie podle věku a náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
15-20	13	29,55	2	5,26	1	3,03	2	5,71
20-30	6	13,64	9	23,68	11	33,33	9	25,71
30-40	11	25	16	42,11	15	45,46	14	40
40-50	9	20,45	0	0	5	15,15	9	25,71
50 a více	5	11,36	11	28,95	1	3,03	1	2,87
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 1 Zastoupení respondentů studie podle věku a náboženské příslušnosti.

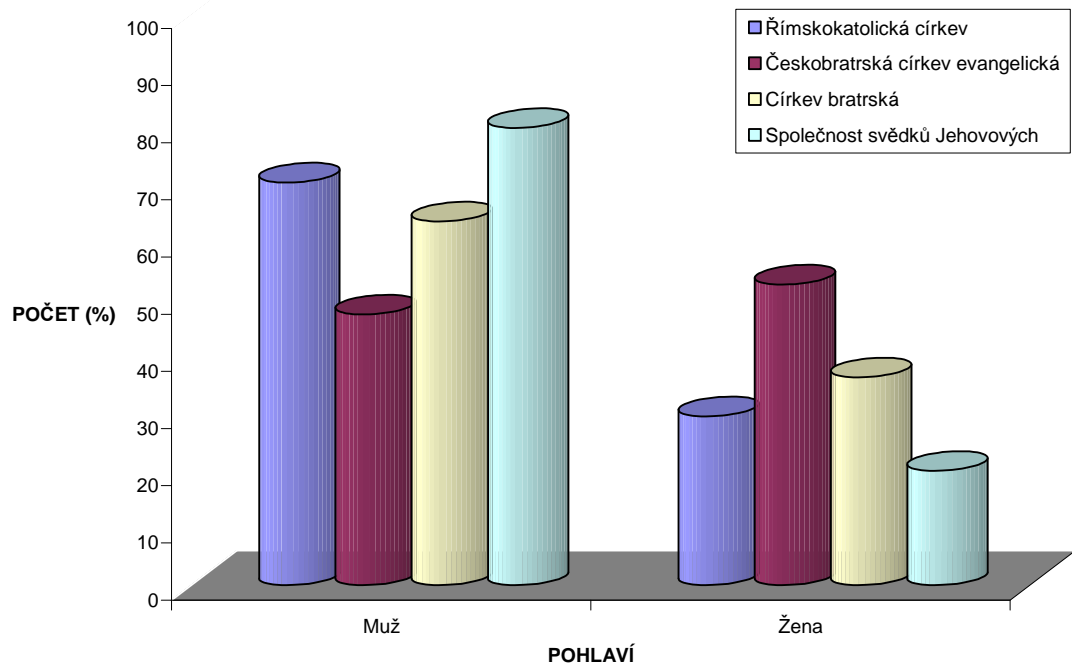
3.2.2. Otázka č. 2: Vaše pohlaví?

Z výzkumu je zřejmé, že ve studované skupině bylo zastoupeno více mužské pohlaví, s výjimkou respondentů Českobratrské církve evangelické.

Tabulka 2 Zastoupení respondentů studie podle pohlaví a náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Muž	31	70,45	18	47,38	21	63,64	28	80
Žena	13	29,55	20	52,62	12	36,36	7	20
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 2 Zastoupení respondentů studie podle pohlaví a náboženské příslušnosti.

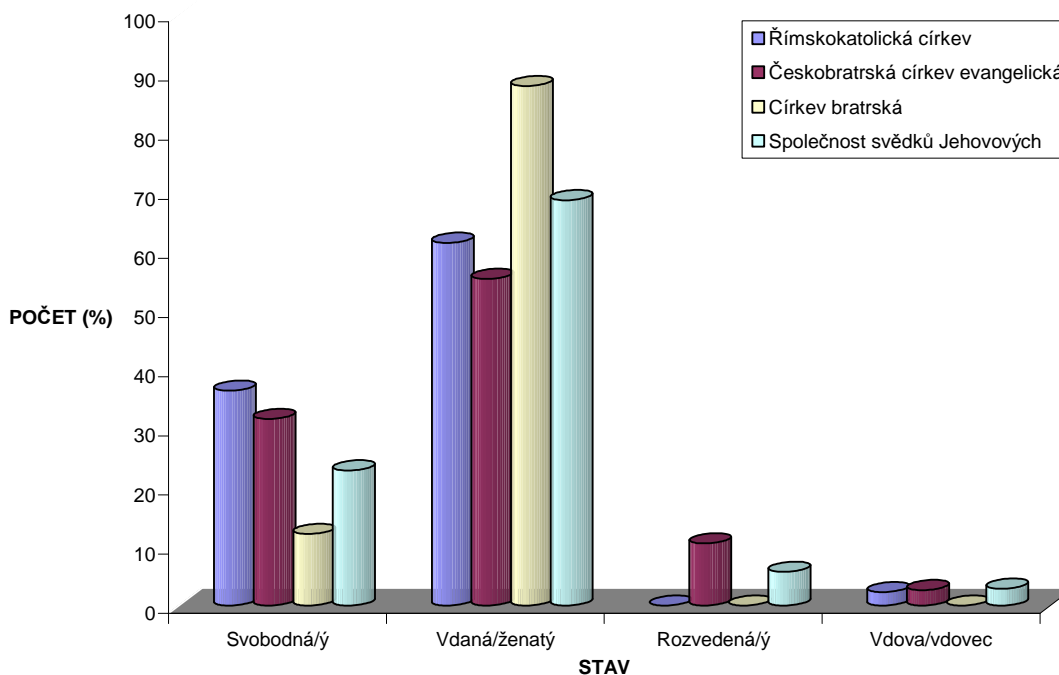
3.2.3. Otázka č. 3: Jaký je Váš stav?

Vdaný/ženatý byla nejvíce zastoupená skupina respondentů studie. Je to pravděpodobné, uvážíme-li, že se jedná převážně o příslušníky církví ve věku 30-40 let (viz. 3.2.1.). Nulové zastoupení rozvedená/ý je u respondentů Římskokatolické církve a Církve bratrské.

Tabulka 3 Zastoupení respondentů studie podle rodinného stavu a náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Svobodná/ý	16	36,36	12	31,58	4	12,12	8	22,86
Vdaná/ženatý	27	61,36	21	55,26	29	87,88	24	68,57
Rozvedená/ý	0	0	4	10,53	0	0	2	5,71
Vdova/vdovec	1	2,28	1	2,63	0	0	1	2,86
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 3 Zastoupení respondentů studie podle rodinného stavu a náboženské příslušnosti.

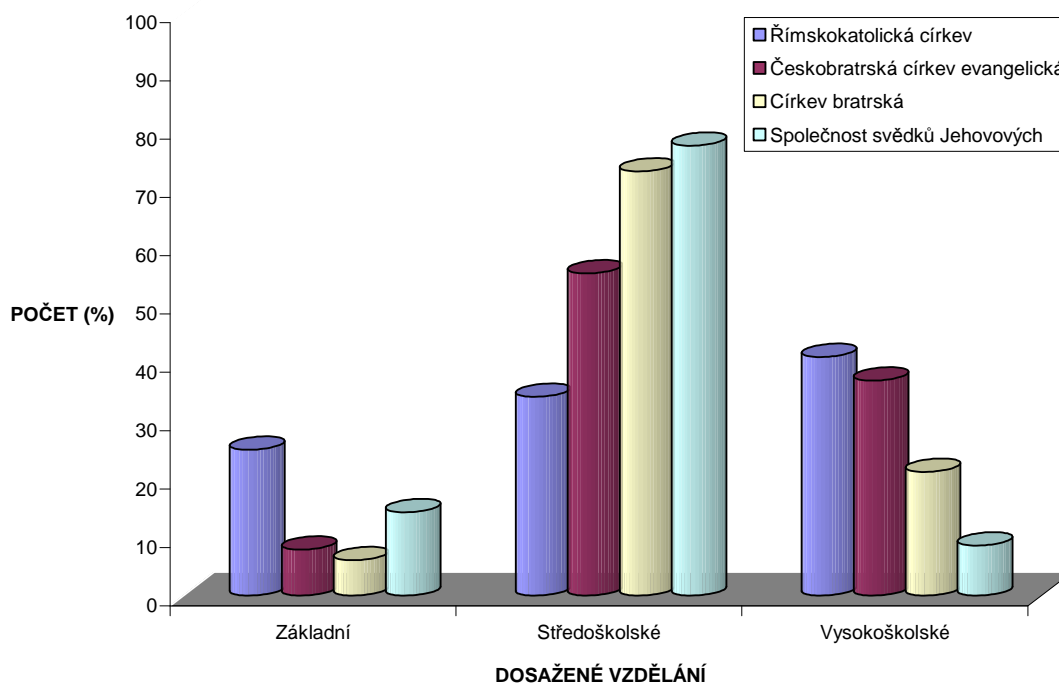
3.2.4. Otázka č. 4: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Ve většině oslovených církví dominují respondenti se středoškolským vzděláním s výjimkou respondentů Římskokatolické církve, kde mírně převažuje vzdělání vysokoškolské.

Tabulka 4 Zastoupení respondentů studie podle dosaženého vzdělání a náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Základní	11	25	3	7,89	2	6,06	5	14,29
Středoškolské	15	34,09	21	55,26	24	72,73	27	77,14
Vysokoškolské	18	40,91	14	36,85	7	21,21	3	8,57
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 4 Zastoupení respondentů studie podle dosaženého vzdělání a náboženské příslušnosti.

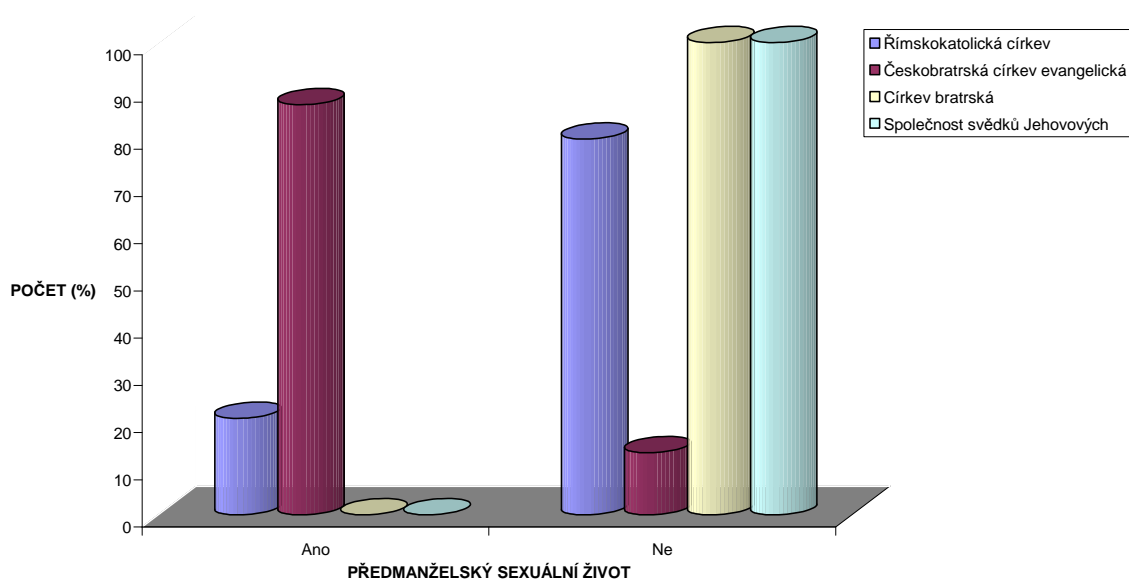
3.2.5. Otázka č. 5: Je z hlediska Vašeho náboženství přijatelný předmanželský sexuální život?

Předmanželský sexuální život je nepřijatelný pro respondenty Církve bratrské a Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi, u obou církví ve stoprocentním zastoupení. Překvapivě, pro 20 % dotázaných Římskokatolické církve je přijatelný předmanželský sexuální život. Liberální v tomto směru jsou dotázaní Českobratrské církve evangelické, pro které je předmanželský sexuální život v 86 % přijatelný.

Tabulka 5 Názory respondentů studie na předmanželský sexuální život podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ano	9	20,44	33	86,84	0	0	0	0
Ne	35	79,56	5	13,16	33	100	35	100
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 5 Názory respondentů studie na předmanželský sexuální život podle náboženské příslušnosti.

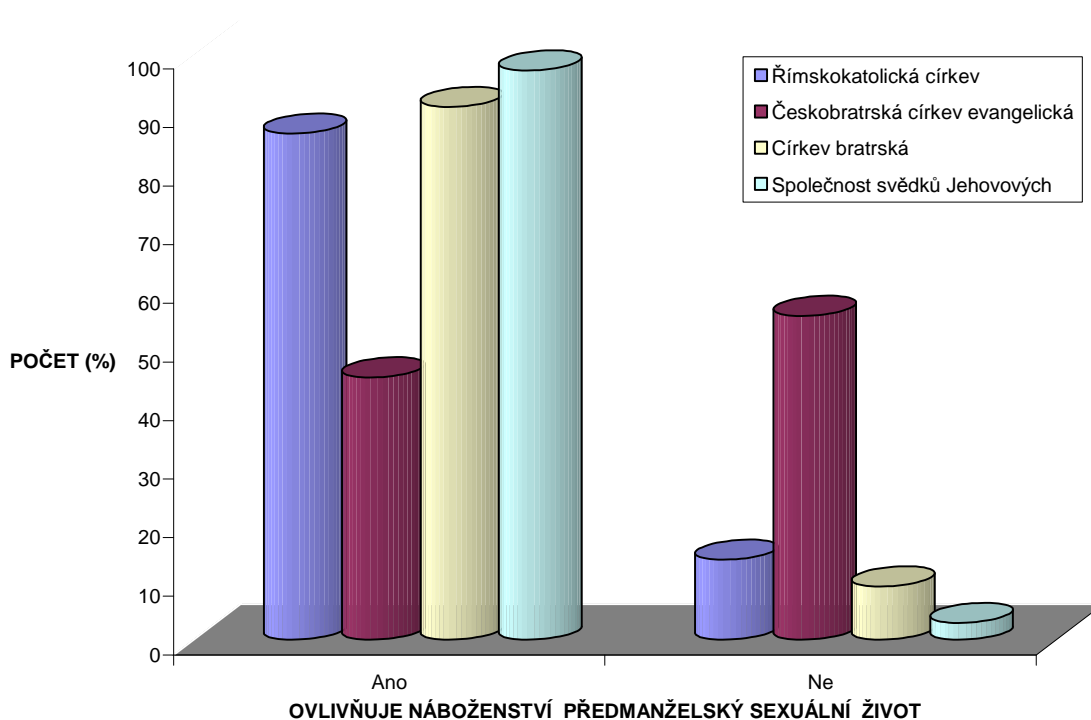
3.2.6. Otázka č. 6: Ovlivňuje Vás v tomto směru Vaše náboženství?

V otázce, zda náboženství ovlivňuje příslušníky jednotlivých církví v oblasti předmanželského sexuálního života většina oslovených odpověděla kladně, což je v konfrontaci s předchozí otázkou pravděpodobné. Respondenti Českobratrské církve evangelické v mírné většině (55 %) odpověděli, že jejich předmanželský sexuální život náboženství neovlivňuje.

Tabulka 6 Názory respondentů studie na vliv náboženství na předmanželský sexuální život podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ano	38	86,36	17	44,74	30	90,91	34	97,14
Ne	6	13,64	21	55,26	3	9,09	1	2,86
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 6 Názory respondentů studie na vliv náboženství na předmanželský sexuální život podle náboženské příslušnosti.

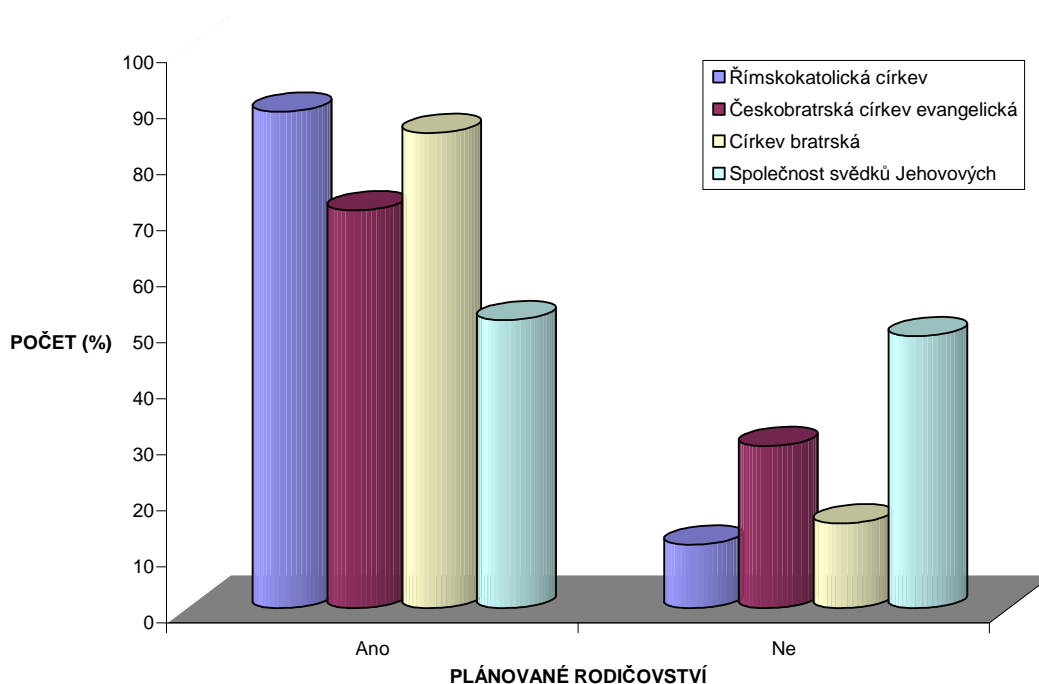
3.2.7. Otázka č. 7: Plánujete (plánovali jste) rodičovství?

Většina respondentů ze všech oslovených církví plánuje, nebo plánovala rodičovství. Respondenti Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi se na daný dotaz vyjádřili ambivalentně. U oslovených ostatních církví výrazně převažuje názor o plánování rodičovství.

Tabulka 7 Odpověď respondentů na plánování rodičovství podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ano	39	88,64	27	71,05	28	84,85	18	51,43
Ne	5	11,36	11	28,95	5	15,15	17	48,57
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 7 Odpověď respondentů na plánování rodičovství podle náboženské příslušnosti.

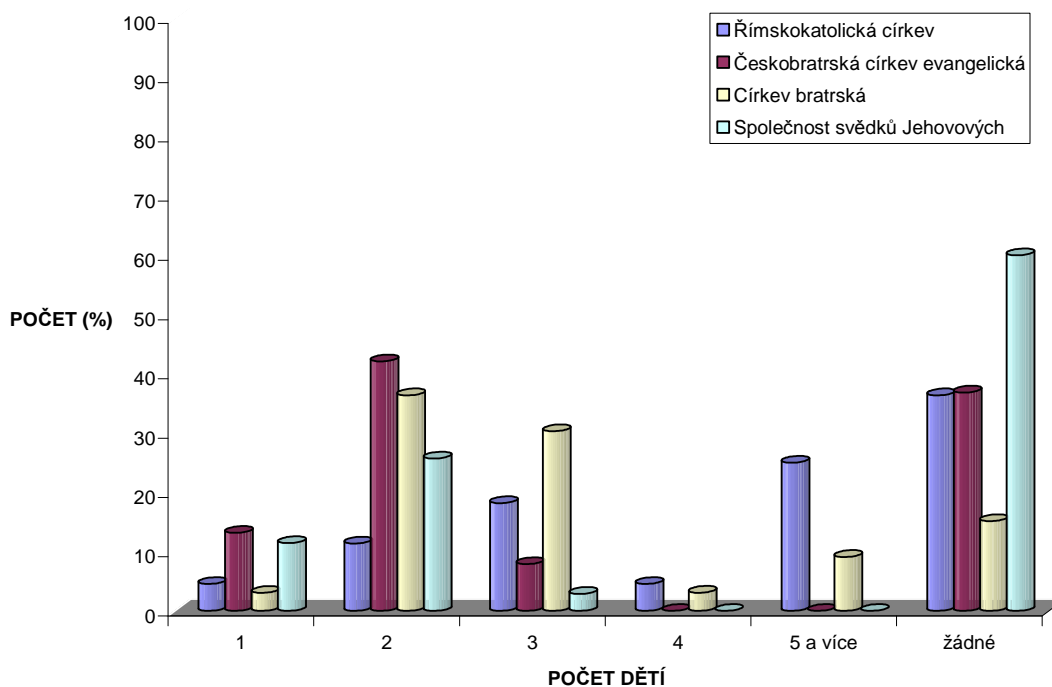
3.2.8. Otázka č. 8: Kolik máte dětí?

Otázka týkající se počtu dětí, je u oslovených jednotlivých církví velmi variabilní. Skupina bezdětných je nejvíce zastoupena u Římskokatolické církve a Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. U respondentů Českobratrské církve evangelické a Církve bratrské je v nejvyšším procentu zastoupena skupina se dvěma dětmi. Vyšší počet dětí můžeme zaznamenat u respondentů Církve bratrské (3 děti – 30 %) a Římskokatolické církve (5 a více dětí – 25 %).

Tabulka 8 Zastoupení respondentů studie podle počtu dětí a náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
1	2	4,55	5	13,16	1	3,04	4	11,43
2	5	11,36	16	42,11	12	36,36	9	25,71
3	8	18,18	3	7,89	10	30,30	1	2,86
4	2	4,55	0	0	2	3,06	0	0
5 a více	11	25	0	0	3	9,09	0	0
žádné	16	36,36	14	36,84	5	15,15	22	60
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 8 Zastoupení respondentů studie podle počtu dětí a náboženské příslušnosti.

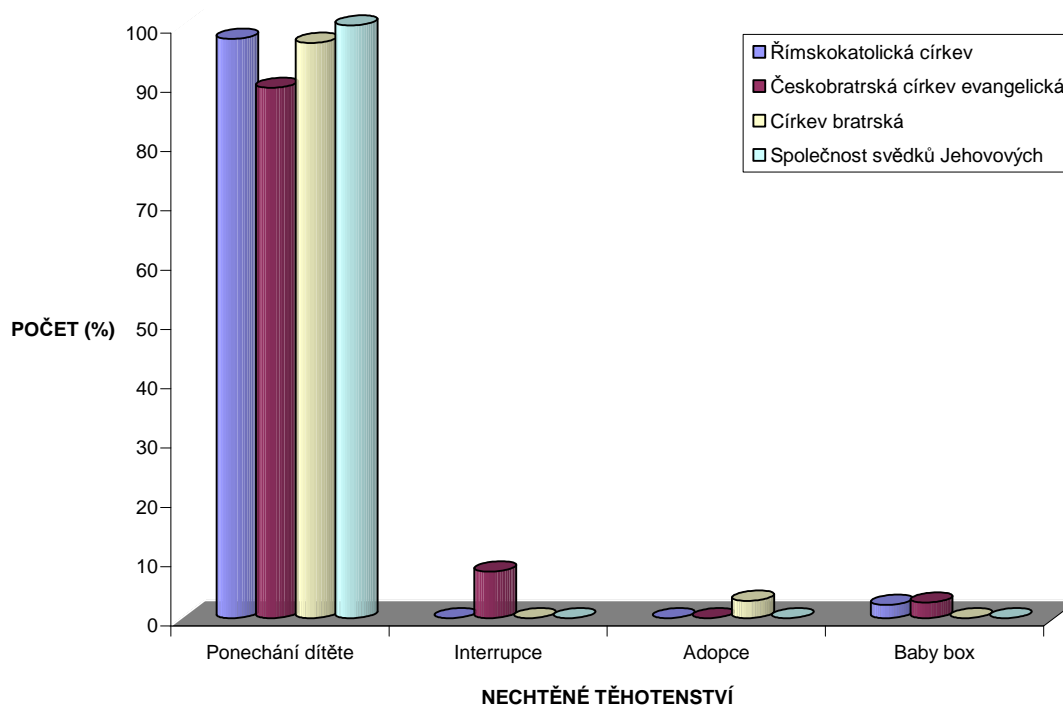
3.2.9. Otázka č. 9: Jak byste řešili otázku nechtěného těhotenství?

Otázku nechtěného těhotenství by většina oslovených ze všech církví řešila ponecháním dítěte, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi ve 100% případech.

Tabulka 9 Odpověď respondentů na otázku nechtěného těhotenství podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ponechání dítěte	43	97,73	34	89,47	33	97,06	35	100
Interrupce	0	0	3	7,89	0	0	0	0
Adopce	0	0	0	0	1	2,94	0	0
Baby box	1	2,27	1	2,64	0	0	0	0
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 9 Odpověď respondentů na otázku nechtěného těhotenství podle náboženské příslušnosti.

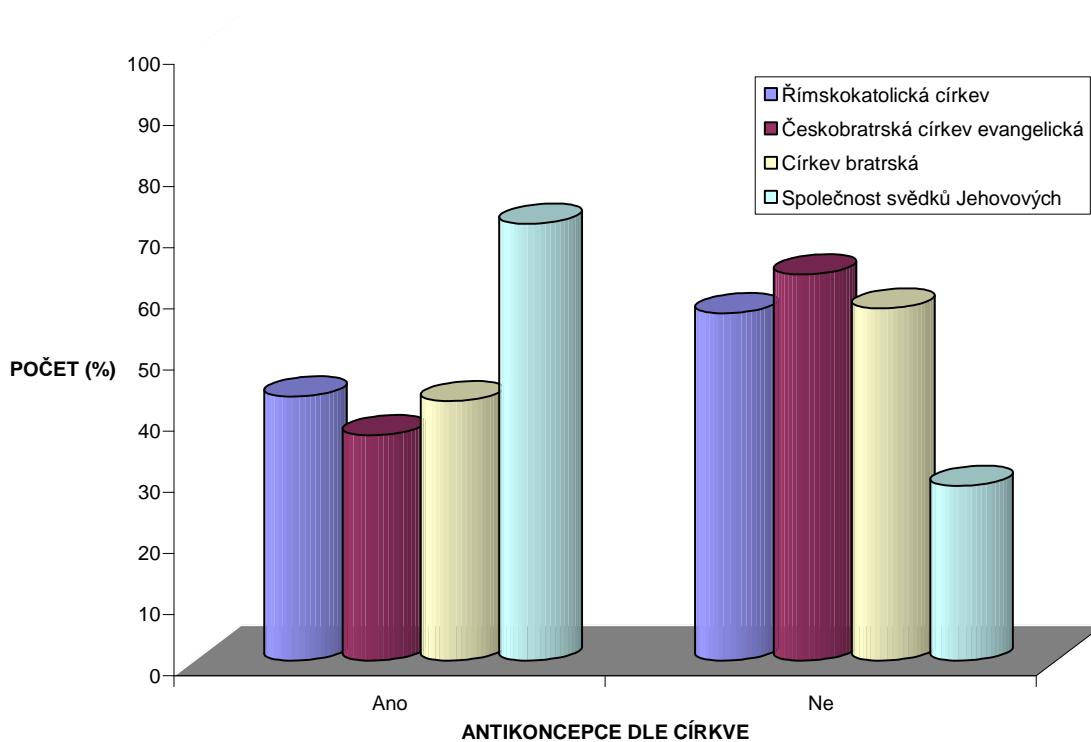
3.2.10. Otázka č. 10: Volíte dle stanovisek vaší církve antikoncepci?

Podle stanovisek své církve volí antikoncepci v 71 % případů respondenti Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. Oslovení z ostatních církví volí antikoncepci podle stanovisek své církve v menšině případů.

Tabulka 10 Odpověď respondentů na otázku volby antikoncepce podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ano	19	43,18	14	36,84	14	42,42	25	71,43
Ne	25	56,82	24	63,16	19	57,58	10	28,57
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 10 Odpověď respondentů na otázku volby antikoncepce podle náboženské příslušnosti.

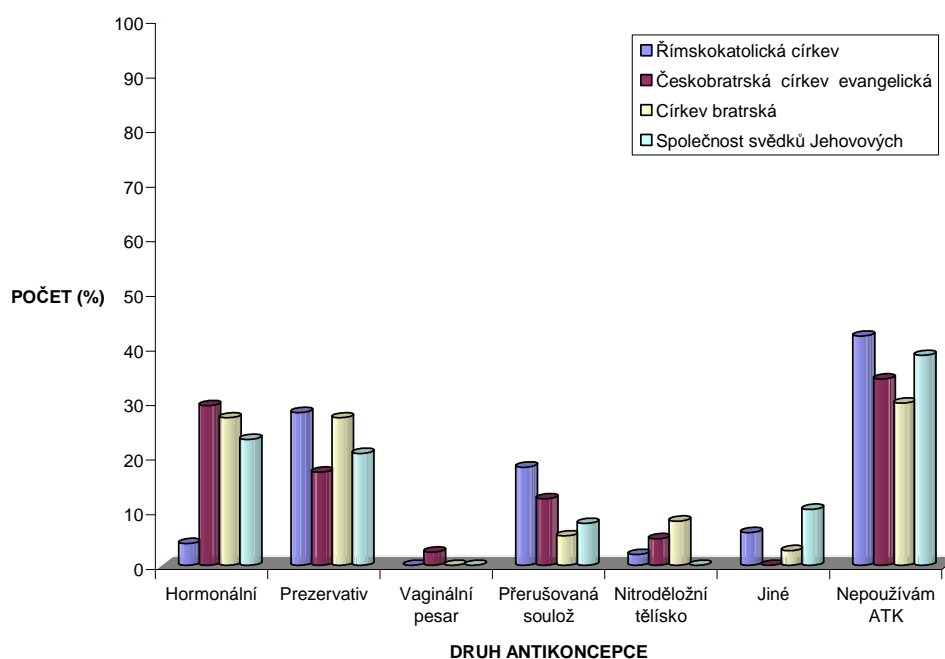
3.2.11. Otázka č. 11: Jakou používáte antikoncepci?

V této otázce se liší celkové počty odpovědí od počtu respondentů, protože oslovení mohli zvolit více možností. V největším počtu je u všech respondentů zastoupen případ, že nepoužívají žádnou antikoncepci. Druhou nejčastěji používanou antikoncepční metodou je hormonální antikoncepce u oslovených Českobratrské církve evangelické, Církve bratrské a Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. U respondentů Římskokatolické církve je druhou nejvíce používanou antikoncepcí prezervativ, v 18 % případů by použili metodu přerušované soulože. Nejméně zastoupenou antikoncepční metodou je u všech oslovených vaginální pesar.

Tabulka 11 Zastoupení respondentů studie podle používané antikoncepce a náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Hormonální	2	4	12	29,27	10	27,03	9	23,08
Prezervativ	14	28	7	17,07	10	27,03	8	20,51
Vaginální pesar	0	0	1	2,44	0	0	0	0
Přerušovaná soulož	9	18	5	12,20	2	5,40	3	7,69
Nitroděložní tělísko	1	2	2	4,88	3	8,11	0	0
Jiné	3	6	0	0	1	2,70	4	10,26
Nepoužívám ATK	21	42	14	34,14	11	29,73	15	38,46
Celkem	50	100	41	100	37	100	39	100

Graf 11 Zastoupení respondentů studie podle používané antikoncepce a náboženské příslušnosti.

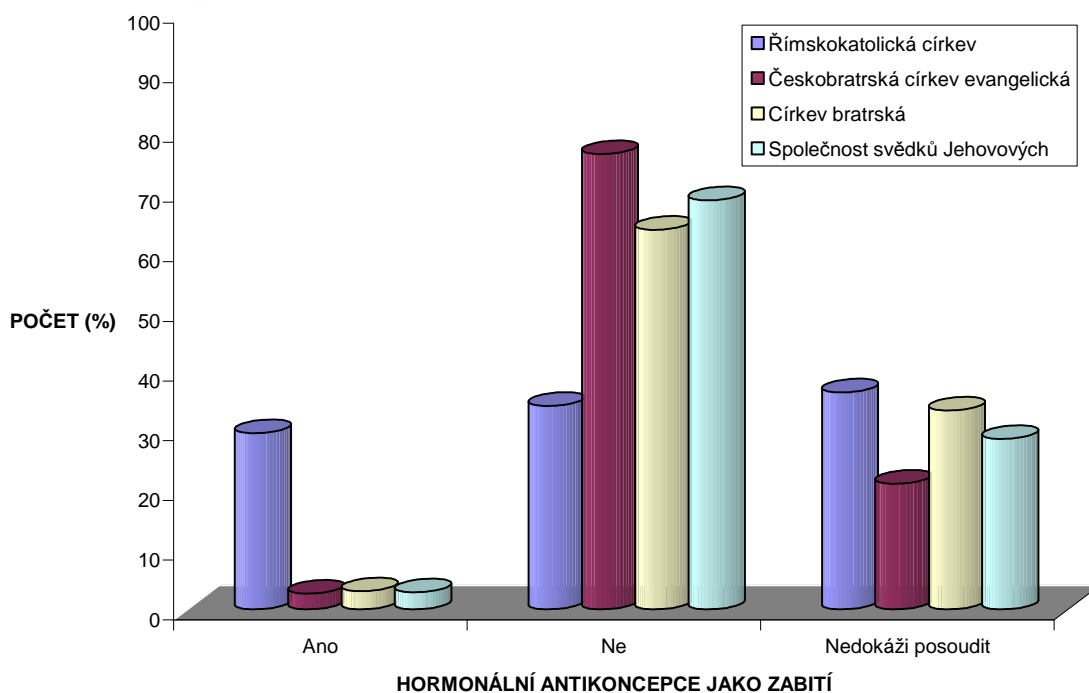
3.2.12. Otázka č. 12: Považujete hormonální antikoncepci za zabití?

Většina oslovených respondentů nepovažuje hormonální antikoncepci za zabití. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří respondenti, kteří nedovedou danou otázku posoudit. Zajímavé jsou názory členů Římskokatolické církve, kde nepřevažuje ani jedna z nabídnutých možností.

Tabulka 12 Názory respondentů na otázku antikoncepce jako zabití podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ano	13	29,55	1	2,63	1	3,03	1	2,86
Ne	15	34,09	29	76,32	21	63,64	24	68,57
Nedokáží posoudit	16	36,36	8	21,05	11	33,33	10	28,57
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 12 Názory respondentů na otázku antikoncepce jako zabití podle náboženské příslušnosti.

3.2.13. Otázka č. 13: Za jakých okolností je ve Vaší církvi dovolena interrupce?

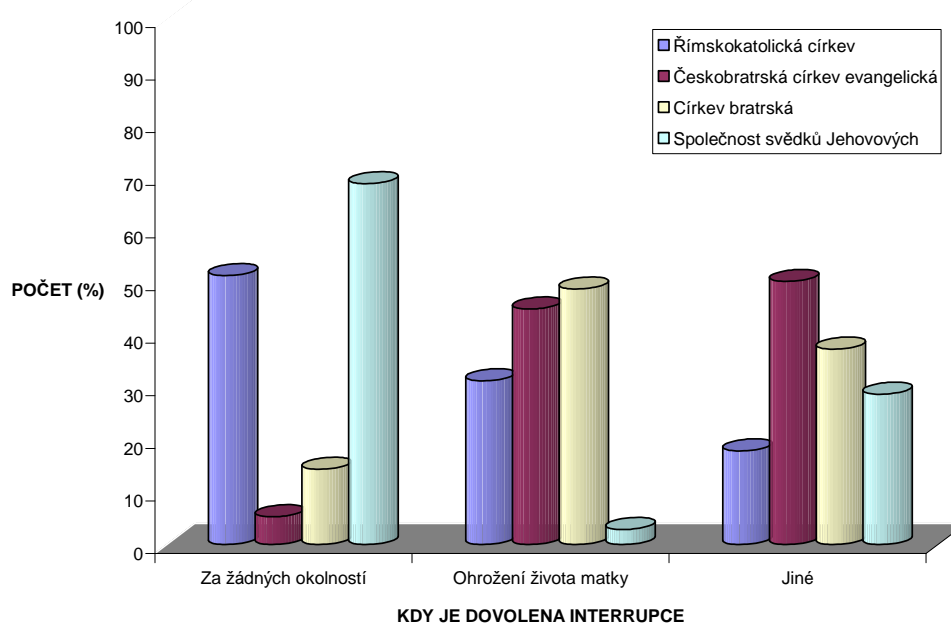
V této otázce se liší celkové počty odpovědí od počtu respondentů, protože oslovení mohli zvolit více možností. Oslovení Římskokatolické církve a Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi ve většině udávají, že interrupce není v jejich církvi dovolena za žádných okolností. Respondenti Českobratrské církve evangelické a Církve bratrské ve velkém procentu odpověděli, že interrupce je možná v případě ohrožení života matky. Oslovení Českobratrské církve evangelické uvedli na prvním místě jinou možnost pro dovolení interrupce, ale neupřesňují jakou.

Tabulka 13 Názory respondentů na otázku povolení antikoncepce ve vlastní církvi podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Za žádných okolností	23	51,11	2	5,26	5	14,29	24	68,57
Ohrožení života matky	14	31,11	17	44,74	17	48,57	1	2,86
Jiné	8	17,78	19	50	13	37,14	10 ^a	28,57
Celkem	45	100	38	100	35	100	35	100

^az toho pět dotazovaných uvedlo mimoděložní těhotenství

Graf 13 Názory respondentů na otázku povolení antikoncepce ve vlastní církvi podle náboženské příslušnosti.

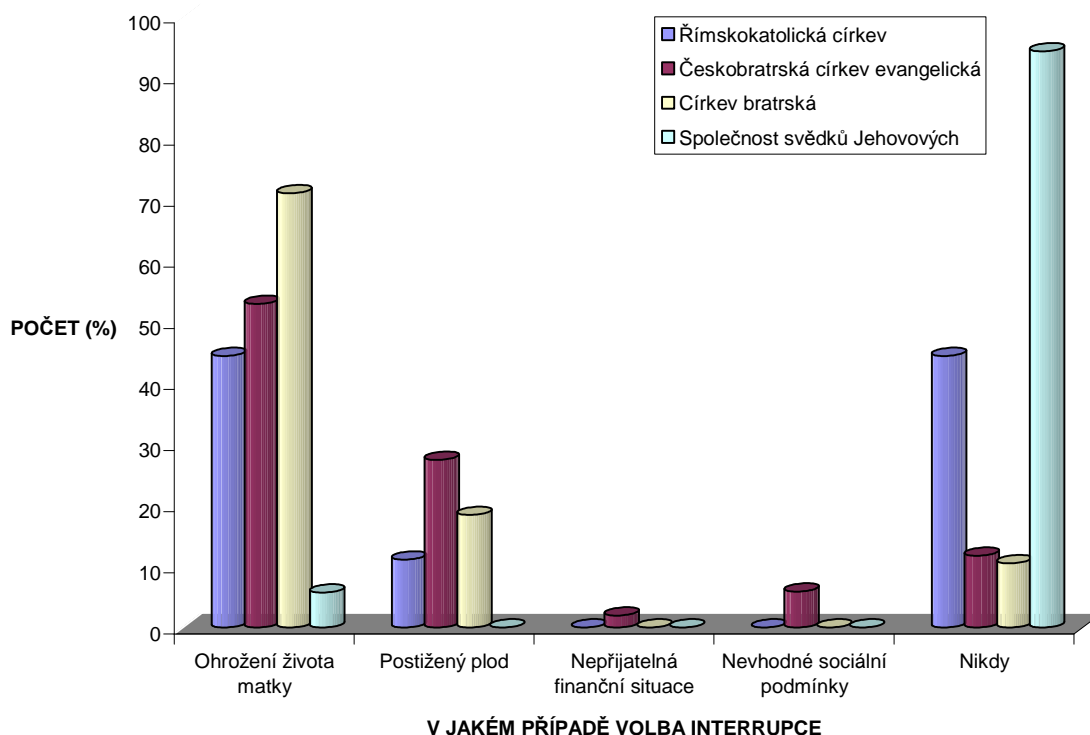
3.2.14. Otázka č. 14: V jakém případě byste volili interrupci?

Interrupci by nevolila většina oslovených Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi (94%) a velká část respondentů Římskokatolické církve (44%). V případě ohrožení života matky by interrupci zvolila většina oslovených Českobratrské církve evangelické (53 %), Církve bratrské (71 %) a velká část respondentů Římskokatolické církve (44%). V případě postižení plodu by se k interrupci přiklonilo ze všech církví nejvíce respondentů Českobratrské církve evangelické (27 %).

Tabulka 14 Názory respondentů na případnou volbu interrupce podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ohrožení života matky	20	44,44	27	52,95	27	71,05	2	5,71
Postižený plod	5	11,12	14	27,45	7	18,42	0	0
Nepřijatelná finanční situace	0	0	1	1,96	0	0	0	0
Nevhodné sociální podmínky	0	0	3	5,88	0	0	0	0
Nikdy	20	44,44	6	11,76	4	10,53	33	94,29
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 14 Názory respondentů na případnou volbu interrupce podle náboženské příslušnosti.

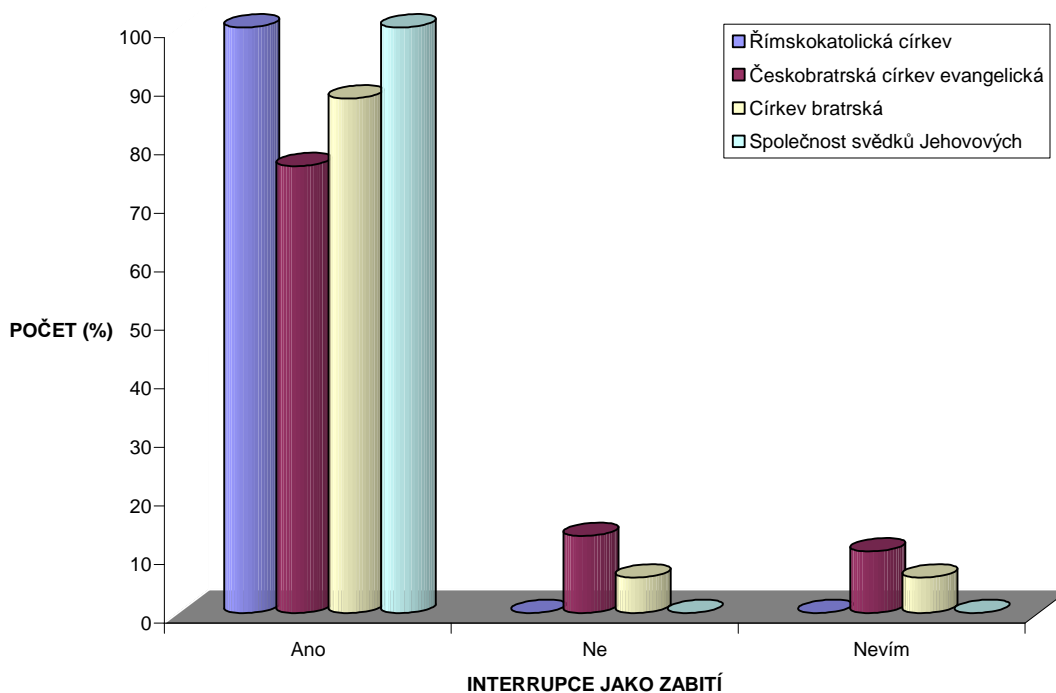
3.2.15. Otázka č. 15: Myslíte si, že je interrupce zabití?

Respondenti všech oslovených církví si ve většině myslí, že interrupce je zabití. Oslovení z řad Římskokatolické církve a Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi dokonce ve 100 % případů.

Tabulka 15 Názory respondentů na otázku interrupce jako zabití podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ano	44	100	29	76,32	29	87,88	35	100
Ne	0	0	5	13,16	2	6,06	0	0
Nevím	0	0	4	10,52	2	6,06	0	0
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 15 Názory respondentů na otázku interrupce jako zabití podle náboženské příslušnosti.

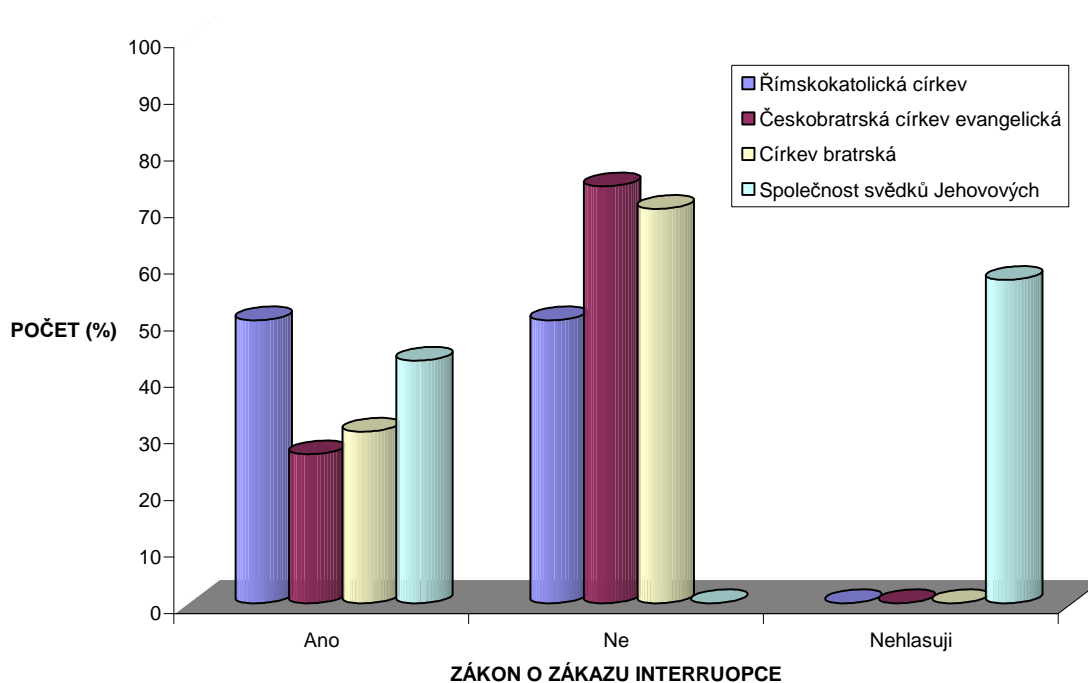
3.2.16. **Otázka č. 16: Kdybyste měli možnost zúčastnit se hlasování ohledně zákona o zákazu interrupce, jak byste hlasovali?**

Otázka týkající se zákona, který by zakazoval interrupci, je v odpovědích variabilní. Respondenti Římskokatolické církve se k dané otázce vyjádřili ambivalentně, pro i proti zákazu. Oslovení Českobratrské církve evangelické a Církve bratrské by se ve většině vyslovili proti zákazu interrupce. Členové Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi by v mírné většině o zákazu nehlasovali (57 %), zbylí oslovení z této církve by byli pro zákaz interrupce (43 %).

Tabulka 16 Názory respondentů na zákon o zákazu interrupce podle náboženské příslušnosti.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ano	22	50	10	26,32	10	30,30	15	42,86
Ne	22	50	28	73,68	23	69,70	0	0
Nehlasuji	0	0	0	0	0	0	20	57,14
Celkem	44	100	38	100	33	100	35	100

Graf 16 Názory respondentů na zákon o zákazu interrupce podle náboženské příslušnosti.

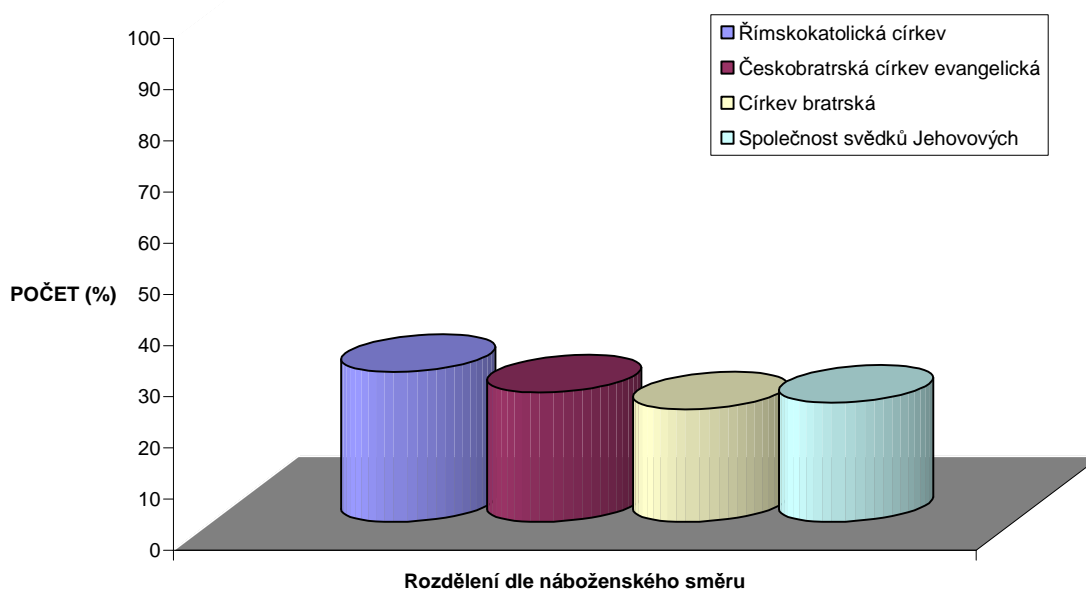
3.2.17. Otázka č. 17: Jakého jste vyznání?

Otázka 17 je zahrnuta ve všech předchozích otázkách. V souboru 150 vyplněných dotazníků patřilo 29 % respondentů k Římskokatolické církvi, 25 % k Českobratrské církvi evangelické, 23 % k Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi a 22 % k Církvi bratrské.

Tabulka 17 Příslušnost respondentů studie k jednotlivým náboženským směrům.

	ŘKC		ČCE		CB		NSSJ	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Celkem	44	29,33	38	25,33	33	22,00	35	23,33

Graf 17 Příslušnost respondentů studie k jednotlivým náboženským směrům.

3.3. *Diskuse*

Římskokatolická církev (ŘKC) je v otázkách reprodukce velmi konzervativní. Nesouhlasí s předmanželským sexuálním životem svých členů, neschvaluje použití antikoncepce, církevní rozvod povoluje pouze v určitých případech, interrupci považuje za zabití a schvaluje ji pouze při ohrožení života matky. Názory respondentů studie z řad ŘKC se však v řadě případů od názorů církve liší. 20 % oslovených uvedlo, že je pro ně přijatelný sexuální život a 13 % oslovených říká, že je v tomto postoji neovlivňuje náboženství. Toto zjištění může být do jisté míry ovlivněno věkem respondentů (30 % ve věku 15-20 let) a jejich stavem (36 % svobodných). Naopak otázku nechtěného těhotenství by respondenti ŘKC řešili konzervativně (v 98 % ponecháním dítěte, nikdy pomocí interrupce nebo adopce). V kontrastu s názory církve však většina respondentů (57 %) nevolí antikoncepci dle jejich postojů. Respondenti ŘKC neměli jednotný názor na otázku antikoncepce jako zabití (ano – 30 %, ne – 34%), kde se jich nejvíce vyjádřilo, že tuto otázku nedokáží posoudit (36 %). Opět v rozporu s názory církve si většina oslovených myslí, že ŘKC nepovoluje interrupci za žádných okolností (51 %), další udávají případ ohrožení života matky (31 %). V souvislosti s touto otázkou by 44 % respondentů nikdy nezvolilo interrupci, zatímco ve 44 % členů ŘKC by bylo pro interrupci při ohrožení života matky. V souladu se stanovisky církve považují všichni respondenti interrupci za zabití, avšak překvapivě pouze polovina respondentů by hlasovala pro zákon o zákazu interrupce.

Českobratrská církev evangelická (ČCE) se staví k otázkám reprodukce liberálněji než ŘKC, neexistují u ní žádné vnitřní předpisy pro posuzování uvedených témat. Zároveň odpovědi respondentů ČCE vyjadřují více liberální názory v porovnání s ŘKC. Pro většinu oslovených je sexuální život přijatelný (86 %) dle stanovisek ČCE, avšak náboženství hraje roli při rozhodování pouze v menšině případů (45 %). Otázku nechtěného těhotenství by respondenti řešili ponecháním dítěte (89 %), ale v kontrastu s respondenty ŘKC také pomocí interrupce (8 %). Je zajímavé, že 37 % dotázaných volí antikoncepci v souladu se stanovisky ČCE, která však žádná závazná stanoviska týkající se antikoncepce nemá. Ačkoli ČCE nezakazuje svým členům použití antikoncepce, řada oslovených antikoncepci nepoužívá (34 %); ostatní antikoncepci využívají (nejčastěji hormonální – 29 %). V kontrastu s nejednotnými názory respondentů ŘKC, oslovení ČCE ve většině nepovažují antikoncepci za zabití (76 %). Nejvíce respondentů ČCE se domnívá, že církev povoluje interrupci i v jiných případech (50 %) než je ohrožení života matky (44 %). V souvislosti s touto otázkou by interrupci volila většina oslovených při ohrožení života matky (53 %), někteří v případě

postižení plodu (27 %), a pouze 12 % oslovených v žádném případě. Většina respondentů si myslí, že interrupce je zabití (76 %), tento názor je však nejméně jednotný v porovnání s ostatními církvemi. Velmi liberálně se oslovení ČCE staví k zákonu o zákazu interrupce, který by oproti ŘKC ve většině nepodpořili (74 %).

Církev bratrská (CB) nemá stejně jako ČCE stanoveny žádné vnitřní předpisy pro posuzování uvedeného tématu, pouze vyjádření Rady CB k problematice reprodukce (viz. 4.6.) (např. nesouhlasí s předmanželským sexuálním životem věřících). Přesto se její členové v řadě otázek vyjadřují konzervativně podobně jako ŘKC. Respondenti odpověděli, že pro ně není možný předmanželský život (100 %) v souladu se stanovisky CB, ale pouze 91 % v tomto názoru ovlivňuje jejich náboženství. Podobně jako oslovení ŘKC by otázku nechtěného těhotenství řešili ponecháním dítěte (97 %). Podobně jako respondenti ČCE, respondenti CB volí antikoncepci dle stanovisek své církve, i když CB žádná závazná stanoviska týkající se antikoncepce nemá. V této souvislosti řada oslovených antikoncepci nepoužívá (30 %), ale také volí antikoncepci hormonální (27 %) nebo prezervativ (27 %). Respondenti CB se ve většině domnívají, že antikoncepce není zabití (64 %) v kontrastu s názory členů ŘKC, popř. nedokáží tuto otázku posoudit (33 %). Na rozdíl od ostatních církví si nejvíce respondentů CB myslí, že interrupce je v jejich církvi povolena v případě ohrožení matky (49 %), popř. i za jiných okolností (37 %). V souladu s touto otázkou by většina oslovených volila interrupci v případě ohrožení matky v nejvyšším procentu ze všech oslovených církví (71 %) a zároveň by v nejmenším procentu ze všech oslovených církví nevolila interrupci v žádném případě (11 %). Respondenti CB v souladu s ostatními oslovenými ve většině považují interrupci za zabití (88 %). Podobně jako oslovení ČCE se respondenti CB vyslovují ve většině proti zákonu o zákazu interrupce (70 %).

Náboženská společnost Svědkové Jehovovi nemá stejně jako ČCE a CB oficiální předpisy k problematice reprodukce, existují pouze určitá doporučení.^{18,19,20} Její členové však zastávají oproti protestantským církvím u některých témat velice konzervativní názory. Všichni respondenti NSSJ odmítli předmanželský sexuální život dle svého náboženství (100 %) podobně jako CB, tedy více než respondenti ŘKC (80 %). V souladu s předchozí otázkou většina oslovených uvedla (97 %), že je v tomto názoru ovlivňuje jejich náboženství. Otázku nechtěného těhotenství by všichni respondenti NSSJ řešili ponecháním dítěte, což je nejvíce ze všech sledovaných církví. Dle stanovisek církve volí antikoncepci většina oslovených (71 %), ačkoli NSSJ ponechává toto rozhodnutí individuálně na svých členech. V souvislosti s touto otázkou řada respondentů NSSJ antikoncepci nepoužívá (38 %) nebo volí antikoncepci hormonální (23 %) a prezervativ (21 %). Podobně jako protestantské církve a na rozdíl od

ŘKC oslovení NSSJ nepovažují ve většině (69 %) antikoncepci za zabití. V souladu s názory církve se většina respondentů NSSJ domnívá, že interrupce v jejich církvi není dovolena za žádných okolností (69 %), ale překvapivě uvádí jiné okolnosti (29 %) pro použití interrupce než je ohrožení života matky (3 %), což je velmi odlišné od odpovědí respondentů ostatních oslovených církví. Podobně by většina (94 %) oslovených NSSJ nikdy nevolila interrupci, opět nejvíce ze všech oslovených církví. Stejně jako členové ŘKC si oslovení NSSJ myslí, že interrupce je zabití (100 %). V souvislosti s předchozí otázkou je zajímavé, že většina (57 %) respondentů NSSJ by nehlasovala o zákonu o zákazu interrupce, pro tento zákon by bylo „pouze“ 43 % dotázaných.

3.4. Závěr

V diplomové práci jsem se zabývala vlivem náboženství na reprodukci. Zaměřila jsem se na zjištění oficiálních stanovisek jednotlivých oslovených církví k otázkám reprodukce, interrupce a antikoncepce. Zajímalo mne, zda se stanovisky svých církví souhlasí a řídí se jimi členové těchto církví. Podařilo se mi získat vyjádření zástupců tří zúčastněných církví.

Oficiální stanoviska k dané problematice jsou k dispozici pouze u Římskokatolické církve, ostatní oslovené církve (Českobratrská církev evangelická, Církev bratrská, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi) vyjadřují neoficiální doporučení pro své věřící. Z výsledků dotazníkové studie vyplývá, že názory respondentů v jednotlivých církvích se liší, v řadě případů se liší i názory respondentů od názorů vlastní církve. V otázkách reprodukce náboženství ovlivňuje věřící, avšak v některých situacích by respondenti volili dle svého uvážení v kontrastu se stanovisky církve.

Hypotézy, které byly stanoveny na počátku výzkumu, byly potvrzeny pouze v případě postoje k plánovanému rodičovství a odlišností názorů členů církve versus církve samotné. Ostatní hypotézy týkající se povolení antikoncepce, Symptotermální metody a interrupce nebyly potvrzeny.

4. PŘÍLOHY

4.1. Rozhovor s ThDr. Pavlem Černým, Th.D.

ThDr. Pavel Černý, Th.D. je předsedou Rady Církve bratrské, předsedou Ekumenické rady církví v ČR a vedoucím katedry praktické teologie na Evangelikálním teologickém semináři v Praze.*

1. Odkud pocházíte pane doktore, kde jste prožil dětství a jak na něj vzpomínáte?

Pocházím z křesťanské rodiny, z Východních Čech, z Vysokého Mýta. Prožil jsem krásné dětství s rodiči i prarodiči. Otec sloužil jako laický kazatel, často kázal a přednášel na různých místech. Jako aktivní křesťan byl perzekuován a když odmítl vstoupit do KSČ, byl propuštěn z práce a pronásledován. Trpěl jsem ve škole marxisticko-leninskou propagandou a věděl jsem, že nám učitelé lžou při hodinách dějepisu, občanské výchovy či biologie (darwinismus ve verzi pana Bedřicha Engelse). Nás kazatel a čtyři členové staršovstva byli odsouzeni a zavřeni kvůli své aktivitě a službě lidem. Nakonec tyto zkušenosti přispěly k mému obrácení, protože jsem si začal uvědomovat, že pro Krista a jeho evangelium stojí za to žít a také něco obětovat.

2. Byl jste ovlivňován rodiči při volbě svého povolání?

Nebyl jsem ovlivňován a původně jsem začal studovat biologii na přírodovědecké fakultě UK a po událostech v roce 1968 jsem začal přemýšlet o teologii. Na ETF UK jsem přestoupil v roce 1969. Rodiče moje rozhodnutí respektovali a později dali najevo, že z něj mají radost.

3. Co bylo rozhodujícím momentem pro studium teologie?

Vnitřní touha sloužit Bohu a lidem. Tento proces byl umocněn skepsí roku 1968 na základě okupace naší vlasti Sovětským svazem a dalšími armádami. Nechtěl jsem už studovat nic, kde panovala marx-leninistická ideologie. Prioritou ale bylo vocatio – povolání z Boží strany. Toto povolání ke zvěstování evangelia jsem prožil a identifikoval se textem Izaiáš 6. Věděl jsem, že byl v té době nedostatek kazatelů v církvi a společně s druhými jsem se za nové služebníky modlil. Později jsem osobně uslyšel otázku: „Vtom jsem uslyšel hlas Panovníka: 'Koho pošlu a kdo nám půjde?' I řekl jsem: 'Hle, zde jsem, pošli mne!'“ (Iz 6,6). To nakonec rozhodlo o změně směru mého života.

---

* <http://pavel.onesim.net>; text autorizován

Izaiáš 6

- (1). Toho roku, kdy zemřel král Uzijáš, spatřil jsem Panovníka. Seděl na vysokém a vzosném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám.
- (2). Nad ním stáli serafové: každý z nich měl po šesti křídlech, dvěma si zastíral tvář, dvěma si zakrýval nohy a dvěma se nadnášel.
- (3). Volali jeden k druhému: 'Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy.'
- (4). Od hlasu volajícího se pohnuly podvaly prahů a dům se naplnil dýmem.
- (5). I řekl jsem: 'Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů a mezi lidem nečistých rtů bydlím, a spatřil jsem na vlastní oči Krále, Hospodina zástupů.'
- (6). Tu ke mně přiletěl jeden ze serafů. V ruce měl žhavý uhlík, který vzal kleštěmi z oltáře,
- (7). dotkl se mých úst a řekl: 'Hle, toto se dotklo tvých rtů, tvá vina je odňata a tvůj hřích je usmířen.'
- (8). Vtom jsem uslyšel hlas Panovníka: 'Koho pošlu a kdo nám půjde?' I řekl jsem: 'Hle, zde jsem, pošli mne!'
- (9). Odpověděl: 'Jdi a řekni tomuto lidu: 'Poslouchejte a poslouchejte, nic nepochopíte, dívejte se, dívejte, nic nepoznáte.'
- (10). Srdce toho lidu obal tukem, zacpi mu uši, zalep mu oči, aby očima neviděl, ušima neslyšel, srdcem nepochopil, neobrátil se a nebyl uzdraven.'
- (11). Tu jsem řekl: 'Dlouho ještě, Panovníku?' On odpověděl: 'Dokud nezpustnou města a nebudou bez obyvatel a domy bez lidí a role se nepromění v spoušť.'
- (12). Hospodin odvede ty lidi daleko a v zemi bude mnoho míst opuštěno.
- (13). Zůstane-li v ní jen desetina, i ta bude zajata a přijde vniveč jako posvátný strom, jako dub, po jehož skácení zbude jen pahýl. Tento pahýl bude símě svaté.

4. Je pro Vás křesťanství jediným přijatelným náboženstvím? A proč?

Zastáváme soteriologickou exkluzivitu, ale sociologicky jsme pluralisty. Víťáme mezi-náboženský dialog se všemi, kteří chtějí být našimi partnery. Naše studium Bible, misologická hermeneutika, nám nedává právo vytvářet jiné cesty spásy mimo cestu Ježíše Krista. V otázce osudu těch, kteří evangelium neslyšeli jsem agnostikem, protože v Bibli nenacházím dostatečné a srozumitelné vysvětlení této složité otázky.

5. Jsou někde zakotvena stanoviska Církve bratrské týkající se reprodukčního chování?

Ne.

6. Jsou v Církvi bratrské běžné přípravy snoubenců na manželství?

Ano, každý sbor tuto otázku nějakým způsobem řeší. Zpravidla kazatel, nebo pověřený starší vedou společná setkání přípravy na manželství. Probírány jsou duchovní, duševní i tělesné aspekty manželského soužití. Nedávno vyšla příručka *Předmanželské poradenství* od Dany Staňkové.

7. Pokud dojde v Církvi bratrské k rozvodu manželství, je možné se znovu vdát/oženit? Nese rozvod nějaká omezení života v církvi (např. nemůže chodit k Večeři Páně)?

Tuto otázku je nesnadné zodpovědět. Záleží na tom, z jakého důvodu k rozvodu došlo. Obecně uznáváme dva legitimní důvody, o kterých se mluví v Písmu. Jedním je setrvávání jedné strany v cizoložství – to podle Ježíše ruší manželství. Tím druhým je tzv. „Pavlovské privilegium“ (1 Kor, 7) – případ, kdy nevěřící strana nechce žít s věřícím. Může odejít. V takovém případě není opuštěná strana nucena žít v celibátu a může se znovu oženit/vdát, ale jen „v Pánu“, to znamená s věřícím – tím, kdo patří Pánu. Na základě Písma se vůbec domníváme, že zakládat manželství s nevěřícím není správné a v Božích očích je to hříchem (SZ a v NZ texty sdílení jha s nevěřícím). Pokud dojde k rozvodu z jiného důvodu, než z uvedených dvou, potom je nový sňatek značně problematický. Po rozvodu jsou lidé zpravidla pod církevní kázní – často i od stolu Páně. Nejsprávnějším řešením by byl doživotní celibát. Nechceme ale na lidi vkládat neunesitelná břemena. Jestliže někdo projde pokáním a je při něm vidět ovoce věrného křesťanského života, pak nechceme bránit v dalším manželství. Často to jsou lidé, kteří nedovedou unést svoji samotu či nedovedou sami pečovat o své děti a potřebují pomoc. Pokud si takový člověk najde jiného křesťana a uzavře s ním sňatek, chceme to respektovat ve víře v Boží milosrdenství. Pro takové případy má náš „Bohoslužebný řád“ jiný svatební formulář, který neobsahuje žehnání s vkládáním rukou na novomanžele. Správce sboru, společně se staršovstvem má celou záležitost posoudit a rozhodnout o formě svatebního shromáždění. Nejsou vzácné případy, že svatba ve sboru není umožněna a dotyční se potom vezmou na úřadě. Je na nich, aby společně prokázali ovoce pokání ve svém společném životě. Uvědomujeme si, že tyto záležitosti nelze dobře postihnout řády, a tak přenášíme pastorační zodpovědnost na duchovní a staršovstva.

8. Je pro Církev bratrskou přijatelný předmanželský sexuální život?

Není. Na základě Písma vymezuje Církev bratrská sexuální život pouze pro heterosexuální manželský vztah. Předmanželský sexuální život je považován za smilstvo. Lidé v tomto hříchu jsou vedeni k jeho opuštění a k předmanželské čistotě.

9. Je nějaký druh antikoncepce považován za zabití, myslím určité druhy hormonální antikoncepce?

Není specifikováno. Zodpovědnost je ponechána na každém manželství.

10. Jak vidí Církev bratrská interrupci, je chápána jako zabití?

Ano. Počatý život nemá být ohrožován či dokonce zabíjen. Přerušení těhotenství není žádné přerušení, ale skutečné zabití plodu.

11. V jakém případě je interrupce akceptována (postižení plodu, vada neslučitelná se životem, ohrožení života matky)?

Církev bratrská ve shodě s protestantskou etikou preferuje život matky rodiny před životem dítěte, pokud by lékaři museli volit mezi dvěma eventualitami, koho dříve zachránit. Matka má zodpovědnost a poslání ve své rodině (další děti, manžel, rodina).

12. Jak se staví Církev bratrská k návrhu zákona o „zákazu interrupce“?

Uvědomujeme si, že žijeme v sekulárním státě. Chceme vysvětlovat a upozorňovat na hrůzu zabíjení nenarozených dětí. Podporujeme změnu zákona, aby potrat nebyl snadno dosažitelný a aby musela rozhodovat komise. Nejsme si zcela jisti, zda je nejlepším způsobem absolutní zákaz. Jeho důsledkem bývá nárůst pokoutních potratů, podplácení a potraty v zahraničí.

4.2. Rozhovor s Mgr. Michalem Kittou

Mgr. Michal Kitta je farářem Českobratrské církve evangelické v Hronově.[†]

1. Odkud pocházíte pane faráři, kde jste prožil dětství a jak na něj vzpomínáte?

Pocházím z Pelhřimova z Českomoravské Vysočiny, tam jsem prožil dětství až do 14 let a vzpomínám na něj v dobrém.

2. Byl jste ovlivňován rodiči při rozhodování o svém povolání?

Rodiče mi dávali volnost, ale k myšlence na to, že bych se mohl stát farářem jsem přišel přes maminku, protože moje maminka je věřící.

3. Jaký byl rozhodující moment toho rozhodnutí?

Na gymnáziu na střední škole v Českých Budějovicích jsem začal chodit do mládeže a na biblické hodiny, a tam mě to tolik zaujalo, že jsem si nedokázal představit, že bych v životě dělal něco jiného. Rodiče to zpočátku překvapilo, ale pak to nějak akceptovali. Tatínek se s tím nemohl moc vyrovnat, ale respektoval to a nějak mi nebránil.

4. Vaše maminka je jakého vyznání?

Maminka je evangelička. Ta nás vlastně jako děti se sestrou vychovávala k víře.

5. Je pro Vás křesťanství jediným přijatelným náboženstvím? Ve smyslu, jestli byste dokázal být něco jiného než křesťan?

To nedokážu takhle rozhodnout, protože žádné jiné náboženství jsem nepoznal tak do hloubky, jako křesťanství, a myslím si, že ani v Evropě žádná eventualita není vlastně tak na snadě, jako křesťanství. Aspoň v komunitě západních lidí nebo Evropanů, ne přistěhovalců. Myslím si, že na to ani není možné odpovědět. Ale když se snažím co nejupřímněji postavit vedle sebe náboženství, o kterých se snažím dozvědět co nejvíc, tak mi pořád přijde, že křesťanství se výrazně liší od těch dalších. Ale dovedu si představit, že kdybych se ocitnul třeba někde v nějaké daleké zemi, kde by křesťané nebyli, tak by pro mne třeba bylo i přijatelné chodit i do mešity, nebo do synagogy. Ale asi jinam ne. Buddhismus, hinduismus to určitě ne.

[†] text autorizován

6. Funguje ve Vašem sboru ekumena?

Máme dva sbory a ty jsou hodně diasporní. Řekl bych, že ekumena strašně záleží na tom, na kterém místě se odehrává a jaké složení církevních představitelů, tam je. V zásadě institučně žádný problém není, všechny církve deklarují ekumenismus. Z těch které jsou sdružené v ekumenické radě církví, nebo z těch které u nás v okolí jsou. Ale jsou faráři, kteří to dokáží totálně zazdíť. Jsou faráři, kteří to vůbec nepodporují před svými farníky a proto tam není moc šancí, jak s ekumenou prorazit. Ale dá se ekumena někdy dělat i přes kontakty s laiky, přes osobní přátelství s jednotlivými členy těch církví. Ale pak to nejsou oficiální bohoslužby, je to jenom nahodile při pohřbech. S kým se nám nedaří ekumena a kdo se hlásí ke křesťanství, to je skupina Modrý kříž na Broumovsku a na Machovsku. Ačkoli jsem projevil zájem se s nimi setkat, nebylo mi to umožněno. Ani navštívit jejich shromáždění. A jinak bych řekl, že to všude funguje s husitskou církví, s Církví bratrskou s katolickou církví, s adventisty a jiné církve zde v okolí nejsou.

7. Jsou v Českobratrské církvi evangelické běžné přípravy snoubenců na manželství?

Zatím jsem neměl žádnou svatbu, která by byla bez přípravy. Řekl bych, že je to skoro samozřejmost.

8. Jak probíhají? Individuálně s farářem, nebo ve větších skupinách? A jak dlouho trvají?

Záleží na tom, jestli jsou ti lidé z daleka, a jestli tu svatbu chtějí mít v Hronově, kvůli nějakým jiným okolnostem, než je místo bydliště. Když jsou místní a stojí o to, tak nabízíme přípravu delší. Teď jsme připravovali podle knížky Luise Eveliho Láska a manželství. Luise Eveli je katolický teolog, který hodně publikoval v 70. letech. Tak to jsme měli sedm, nebo osm setkání. Většinou ty setkání bývají dvě, když ti lidé jsou z větší dálky, nebo tři. Jedno je rozhodně sami snoubenci a farář a v závěru přípravy nabízím také setkání se svědky. Aby se také řeklo jaká je povinnost svědků, o co v tom obřadu půjde, co mají dosvědčit, aby to chápali. A někdy toho ti snoubenci využívají.

9. Přípravy na manželství nastanou v tom okamžiku, kdy ti lidé jsou už rozhodnutí, že se vezmou, nebo v průběhu času, kdy spolu „chodí“, a třeba se ani vzít nechtějí?

Tyhle skupiny má Luis Eveli také. Ne, my o tom někdy mluvíme třeba s konfirmandy, nebo s mládeží, ale to je tak trošku teoreticky, protože oni se na to neptají, ale já jím to třeba říkám. Ptají se na jiné věci a není to přímo jako příprava, ale mluví se třeba o manželství, o sexu, o pohledu Božím na vztah muže a ženy. Ale ty svatební přípravy intenzivní se dělají, nebo jsem zatím dělal vždy s lidmi, kteří už se rozhodli pro manželství. Ale v jednom případě se mi stalo, že během přípravy se rozešli. Zkrátka o tom začali tak přemýšlet a uvědomili si do hloubky, o co jde, že pochopili do hloubky, že na to nemají a rozešli se asi po druhé schůzce. To byl úspěch, šťastně se rozešli. Asi by to nebylo dobré manželství.

10. Pokud dojde v Českobratrské církvi evangelické k rozvodu manželství, je možné se znovu vdát/oženit? Nese rozvod nějaké omezení života v církvi (např. není možné přistupovat k Večeři Páně atd.)?

To je žhavá otázka. Teď se o tom hodně diskutuje a zdá se, že poslední synodní rada si chce vymínit hlavně v případě rozvedených farářů určitá restriktivní opatření. V jednom dopise se to teď objevilo ze synodní rady na sbory. Já tomu rozumím tak, že by církve chtěla do budoucna v tomhle nejednat úplně bezzubě a když se zjistí, že třeba nějaký farář se rozvedl za okolností, které vyvolaly velké pohoršení ve sboru, nebo ublížil někomu, synodní rada bude s tím člověkem jednat a postaví ho mimo službu, nebo na nějakou dobu dokud ty věci neuvede třeba alespoň trochu do pořádku. Pak se bude moci vrátit. U řádových evangelíků se za to nevylučuje s církve, nebo neznám žádný takový případ. Chápe se to vždycky jako osobní tragédie obou manželů, rodiny i dalších lidí okolo a volí se spíše pastorační postup. Ale často to je tak, že se lidé sami uvalí do kázně dobrovolně, že třeba přestanou chodit k Večeři Páně, nebo se i sami stáhnou ze sborového života a rezignují na něco. A my s nimi ty kroky pak projednáváme.

11. Je to stejné pokud se jedná o evangelíky, kteří měli církevní, nebo civilní sňatek?

Určitě, v tom se nerozlišuje pastorační práce, protože neexistuje církevní rozvod. Manželství považujeme za platné i na radnici i v kostele.

12. Je pro Českobratrskou církev evangelickou přijatelný předmanželský sexuální život?

V zásadě ano, ačkoli asi sbor od sboru. Záleží trochu na tom, jaký tip spirituality tam je, také záleží na generaci, záleží na těch lidech samotných. V katechismu se píše, že je lepší, když si to ti snoubenci nechají až po svatbě. A tak se také v té práci se studenty, nebo s dětmi, mládeží o tom mluví, že to je doporučení. Ale nějaká restrikce, když je sexuální život před svatbou není. Samozřejmě se také mluví o tom, co z toho může být za rány, když se ti lidé pak rozejdou a nerozumí si. Prožijí nějaké osobní sblížení, je z toho spíše bolest a litují pak toho, co se stalo, že se nepoznali nějak více. Možná se trochu ošetřuje to, aby člověk neměl pocit, že sex je nějaká nejvyšší meta, protože je to jedna z mnoha věcí. A tak jak si lidé mohou rozumět v sexu, nemusí si rozumět vůbec v něčem jiném. Evangelická církev se snaží o komplexnější pohled, doporučení je počkat a nebo hledat harmonii ve všem, co člověk dělá a nepospíchat.

13. Jsou v Českobratrské církvi evangelické možné všechny druhy antikoncepce?

Jsou možné všechny druhy. Samozřejmě žijeme i mezi jinými křesťany a stanoviska třeba katolické církve se také hodně diskutují i u nás. A řekl bych, že mezi evangelíky je poměrně málo příznivců drsné chemické antikoncepce a pilulkové hormonální. Lidé si spíš dávají pozor, hodně si kopírují mezi sebou metody plodných a neplodných dnů, prezervativy, měření bazálních teplot. Takové to polykání pilulek jedné za druhou, si myslím, že není tak rozšířené. K těm přirozenějším způsobům mají evangelíci blíž. To je můj názor, беру to i ze svého okolí.

14. Je nějaký druh považován za zabití?

Ne.

15. Jak vidí Českobratrská církev evangelická interrupci, chápe ji jako zabití?

Principiálně je Českobratrská církev evangelická proti interrupci, ale připouští ji stejně jako snad jiné církve, že je to také individuální záležitost a není možné o tom rozhodovat od stolu, jenom tak. Vždycky ve prospěch dítěte a v neprospěch matky. Takže ze zdravotních důvodů, kdyby těhotenství ohrožovalo matku, si evangelíci dovedou představit interrupci. Pastoračně když by došlo ke znásilnění. Jako v Jugoslávii nepřátelským vojákem, a matka by dítě měla nenávidět a znamenalo to pro ní nějakou těžkou újmu, tak si také dovedeme představit, že by k interrupci došlo. Ale rozhodně Evangelická církev nedoporučuje interrupce

a laciné, jednoduché, zacházení s interrupcí považuje za velkou lehkomyšlnost a pošetilost, i za hřích.

16. Jak se oficiálně staví Českobratrská církev evangelická k návrhu zákona o „Zákazu interrupce“?

Myslím, že církev není schopná tak rychle reagovat a na posledním synodu se o tom určitě nemluvilo, jestli se to teď v květnu (2007 – pozn. autora) objeví, tak to bude zpětně nějaké stanovisko. Ale z kuloárů mám spíše dojem, že církev se obává, když se určitá etická témata stávají nějakým poznávacím znakem rádoby křesťanských stran. Myslím si, že je to velký průšvih, když z křesťanství do médií a na veřejnost pak prosákne jenom to, co odhlasují pravicové strany a lidovci v parlamentu. Protože křesťanství není takovéhle principiální hájení zájmu, postojů, které by měli být vlastní věřícím lidem, kteří rozpoznávají jejich důležitost a správnost zevnitř. Boj proti interrupcím, homosexualitě a registrovanému partnerství považují za velký omyl politiky 20. století, která si tedy říká křesťanská. Tradičních smrtelných hříchů je sedm a to, co se dnes hodně diskutuje, jsou vlastně jen hříchy, které se týkají sexu, nebo třeba eutanazie. Ale myslím, že politické strany by se zrovna tak vehementně, pokud by byly křesťanské, měly zasazovat o legislativu, která by potírala lakotu, pomluvy, lži, závist, hněv a obžerství. Tím se evidentně nikdo nechce zabývat, myslím si, že to je omyl. Církev má v těchto věcech postupovat jinak, především z kazatelen, přes lidi, kteří chodí do kostelů, jak jasně oni vyzařují navenek do společnosti, jako evangelium, tu zvěst nesou dál. Ale nějaký meeting v parlamentu kvůli tomuhle tomu..., lidé nemůžou pochopit, o co jde, a pak z toho zůstává jenom morálka, morálka, morálka. Když jeden arcibiskup řekl do rádia, že církev je od toho, aby hájila morální hodnoty, tak si myslím, že tak to vůbec není. Naopak Ježíš se svým současníkům jevil velmi nemorálně. Těžko může někdo někoho přimět k morálce, když člověk nectí Pána Boha a nemá ho jako autoritu.

17. Chodí se s Vámi lidé, jako za autoritou, za farářem radit, co se týká reprodukce? Je běžné se s farářem radit o všem?

Běžné to vůbec není. O některých z těch, které jsem oddal vím, jak to řeší oni. Mluví o tom pak v souvislosti, že se jim děti rodí rychle za sebou a nezvládají je, potom vím, že po nějakém řešení z antikoncepce sáhli. Nebo když se objeví nějaké zdravotní problémy, tak se také svěří. Ale že by si někdo přišel o radu na faru, to vůbec ne. S interrupcí minimálně. Sem tam se o někom dozvím, ale to se ke mně dostane nějak jinak, než že by ten člověk chtěl za

mnou sám přijít. Když to řeknou např. jeho rodiče, ale je to naprosto řídké, stalo se mi to možná třikrát za život.

4.3. Rozhovor s Mgr. Petrem Stejskalem

Mgr. Petr Stejskal je knězem Římskokatolické církve v Rychnově nad Kněžnou.[‡]

1. Odkud pocházíte pane faráři, kde jste prožil dětství a jak na něj vzpomínáte?

Pocházím z Ostravy a téměř celý život téměř do svých 20 let jsem žil v Ostravě. Na dětství vzpomínám velmi rád, protože mám dva sourozence, jsme tři bratři a vlastně všechno jsme dělali společně. Měli jsme tam bezvadnou partu a tak na to velice rád vzpomínám.

2. Byl jste ovlivňován rodiči při volbě svého povolání?

Ne. Na co hrozně rád vzpomínám a jsem za to vděčný, tak nikomu z nás nikdy nemluvili do toho, co si zvolit, to opravdu nechávali na nás. Jen když jsme jim říkali, co chceme dělat, nebo kam chceme jít, tak nám říkali, dobře si to rozmysli. Říkali nám pro a proti, ale nikdy nás neovlivňovali v tom, čím chceme být nebo co budeme dělat.

3. Už od malička jste chtěl být farářem?

Samozřejmě už jako děti jsme si hráli na faráře. Ale já jsem spíš technický tip, mě strašně bavila technika a chtěl jsem jít studovat ČVUT. Ale už jako kluk si pamatuji, že jsem měl dvě povolání, která se pořád střídala, a to buď řidič kamionu, nebo farář, pak byl řidič kamionu nebo zloděj, pak byl farář nebo zloděj a pak byl farář, nebo řidič kamionu. Svým způsobem mě to bavilo i z toho důvodu, že jsme měli, na farnosti odkud pocházím, výborné kněze, kteří nám dávali skvělý příklad. A chtěl jsem dělat s lidmi.

4. Co bylo rozhodujícím momentem pro studium teologie?

Rozhodující to bylo asi na střední škole, na gymnáziu. Měli jsme partu maturujících a společenství, které jsme měli, bylo zaměřené trochu víc duchovně, na volbu povolání a tam to vlastně dozrávalo. Byli jsme na nějakých duchovních cvičeních a podobně, také jsem to samozřejmě konzultoval s těmi, kterým jsem věřil, nebo důvěřoval. Takže na gymnáziu člověk začal nabírat rozum, ale já to říkám až teď, v osmatřiceti, protože teprve teď ho nabírám. Tak nevím, co to bylo v té době.

5. Je pro Vás křesťanství jediným přijatelným náboženstvím?

Křesťanství ano, pokud je takhle položená otázka, tak ano.

[‡] text neautorizován

6. Jsou někde zakotvena stanoviska Římskokatolické církve, která se týkají reprodukčního chování?

Katolická církev vychází z Bible, kde je všechno po biblické stránce vloženo do odkazu na manželství. Vychází se, a teď to beru jako člověk 21. století z encykliky *Humane vite*, ve které je to jako spíše morální apel. Ale že by to bylo striktně přímo podané, ani v kodexu církevního práva si toho nejsem vědom. Myslím, že striktně to podané není.

7. Jsou v Římskokatolické církvi běžné přípravy snoubenců na manželství?

Ano jsou, dokonce jsou myslím i předepsané, záleží na tom, jak se tomu kdo věnuje. My jsme na to připravováni na fakultě, a každý manželský pár musí projít přípravou. Minimální příprava spočívá v tom, abychom jim vysvětlili, co obnáší církevní manželství, jaké má práva a povinnosti, co obsahuje. Samozřejmě u těch, kteří chtějí prožívat manželství svátostným způsobem, je pak příprava případně delší, ale máme spolupracovníky, kteří nám pomáhají.

8. Jak probíhají, individuálně snoubenci s farářem, nebo ve větších skupinách?

Záleží na tom, kde to je. Když je větší farnost a je více svateb dohromady, pak se dělají tři nebo čtyři cykly přípravy snoubenců na manželství za rok. Je to bráno tak, že i když např. ne teď, ale do budoucna, uvažují o svatbě, tak mohou absolvovat kurz, i kdyby se rozešli, a nic se nestane. Ale ve farnostech jako je Rychnov, které jsou malé, je to dáno individuálně. Jenom výjimečně probíhá příprava dohromady, když se sejde několik svateb. Někdy to nejde udělat, protože jsou různí snoubenci, jedni jsou věřící, druhí jsou hledající, třetí - jeden věřící druhý nevěřící. Ke každému musí člověk přistupovat úplně jinak a nejde to dělat dohromady, takže tady se to většinou dělá individuálně.

9. Podle čeho se vyučují přípravy snoubenců na manželství?

Je několik určitých pomůcek, existuje jedna výborná, kterou vydalo pastorační středisko v Praze. To je podle mě vynikající příručka, je základní. Dejme tomu, že celou přípravu vedu já, jako kněz. Pokud jsou snoubenci věřící a opravdu se chtějí na manželství připravit, využíváme možnosti, kterou připravuje diecézní středisko pro manžele a pro rodiny. Jsou zde vyškolené manželské páry, které ovládají psychologii a a můžu Vám říci, že je to velmi zajímavé. Trvá to dlouho, nemusí sice všechno absolvovat, ale oni většinou mají zájem, protože je to legrace a navíc příprava probíhá v rodinách, ne na faře. Je to většinou večer, a snoubenci vidí, jak vše probíhá, než rodiče uloží děti spát, vidí „frol“ v rodině a vidí i

komunikaci mezi manželi např. po patnácti letech. U svých rodičů si toho člověk tolik nevšimne, protože jeho rodiče nemají takovou autoritu. Na co bychom chodili na přípravu za svými rodiči. Mají také různé obyčejné testíky. Já je také používám, když mám snoubence na přípravu. Úplně přirozené věci. I církev, pokud se snaží nějakým způsobem vysvětlit manželství, klade to na lidské rovině. To znamená, pokud lidé nejsou schopni spolu komunikovat na základní rovině, pak nemá cenu mluvit o Pánu Bohu, to je úplně na nic.

10. Pokud je jeden ze snoubenců věřící a druhý ne a chodí spolu na přípravu k manželství, podepisují oba manželský protokol, nebo pouze ten věřící?

Podepisují oba. Podmínka uzavření manželství je, že není možné uzavřít manželství, pokud by nechtěli mít děti. To že nemůžou je jiná věc, ale pokud se chtějí jenom vzít a nechtějí mít děti, pak nelze uzavřít sňatek. Ten je opravdu uzavírán za založením rodiny, to je podmínka. Pokud se bere katolík s evangelíkem, církev, alespoň u nás, podle kanonického práva vyžaduje, aby bylo uzavřeno platně podle kodexu kanonického práva katolické církve. Je to určitý závazek pro katolickou církev, že budou respektovat nároky, které církev má. Partner, i z katolické církve, má právo na to, aby řekl, že nechce mít svatbu tady, to je pak jeho volba. Ale samozřejmě před katolickou církví je jeho sňatek neplatný před Bohem, protože evangelíci nemají Svátost manželství. To je právě důvod, proč to katolická církev vyžaduje, „ritus“, který je daný pro katolickou církev, protože pro nás jde o Svátostná záležitost.

11. Pokud dojde v Římskokatolické církvi k rozvodu manželství, je možné se znovu vdát/oženit? Nese rozvod nějaké omezení života v církvi (např. nemůže přistupovat ke Svátostem)?

Je to tak, že v církvi rozvod neexistuje, v katolické církvi není možný. Jsou tři možnosti, kterými lze ukončit manželství. Jedna je takzvané ZNEPLATNĚNÍ MANŽELSTVÍ – v případě že se prokáže, že manželství bylo uzavřeno a byla nějaká překážka. Snoubenci jsou poučeni o překážkách, podepisují snubní protokol (viz. příloha 4.4.), ve kterém mají přísahu, že jsou jim známy všechny požadavky, které klade katolická církev na uzavření svátosti manželství, a že si nejsou vědomi žádné překážky, která by jim v tomto bránila. Podepisují oba dva před knězem a kněz se podepisuje také, protokol se uchovává. Pokud si manželé, dejme tomu po X letech, řeknou ano, my chceme jít od sebe, a dejme tomu chtějí žít v církvi dále svátostným způsobem, pak se musí dohledat snubní protokol a dělá se soudní proces. Zasedá arcidiecézní soud a oni k němu musí jít, nejen ke státnímu, tam je státní

rozvod. Pokud chtějí mít před církví svoje manželství v pořádku a zrušené, musí se před církví udělat církevní soud, který rozhodne, zda byly určité podklady pro to, aby se manželství mohlo zneplatnit. Několikrát se to stalo, např. já jsem zažil, že se snoubenci vzali, a on, ač byl poučen, své partnerce zamlčel, že nemůže mít děti. Ona se to dozvěděla až po svatbě. To je velmi jednoduché, manželství bylo neplatné, zneplatnění bylo bezproblémové. Druhý bod je SMRT JEDNOHO Z PARTNERŮ – ovšem nezaviněná tím druhým. Když jeden zemře, pak je druhý vlastně svobodný a může se oženit, nebo vdát znovu. A třetí bod je ODCHOD OD STOLU A LOŽE – nelze zneplatnit manželství, protože bylo platně uzavřené. Ale je samozřejmě pro oba lepší, když nebudou spolu, takže se mohou rozejít. Chodí ke svátostem, nesmí uzavřít nový sňatek, ale nemusí plnit manželské povinnosti. V případě, že podmínky překročí, že se ožení nebo vdají, když jsou státně rozvedeni ale církevně ne, nedává jim to možnost, aby přistupovali ke svátostem. Někdy je to i v dnešní době velice kruté.

Já jsem byl dva roky v Kanadě, a tam je 70% tzv. monoparentálních rodin, kde je jenom jeden z partnerů. Oni říkají, kdybychom měli dodržet předpisy církve, tak do kostela nikdo nemůže chodit ke svátostem. Vše řešili místní úpravou, aby to bylo přístupné pro lidi. Někdy je to těžké. Když člověk do manželství vstoupí, nikdo neví, co bude za deset nebo patnáct let. Já jsem lidem říkal, že je lepší, když jdou od sebe. Nechtěné soužití škodí jim i dětem. V církvi platí jedna věc, morální teologie, která říká: „Máme-li volit dvojí zlo, musíme volit to menší.“ To je pak těžké.

12. Je pro Římskokatolickou církev přijatelný předmanželský sexuální život?

Na tuhle otázku odpovím jednoduše tak jak je položena, ne. Samozřejmě člověk není naivní. Většinou je to tak, že se člověk sejde s mladými, kteří jsou ochotni o těchto věcech hovořit. Špatně se hovoří z mojí pozice, když jsem katolický kněz, který žije v celibátu. Já raději využiji někoho, koho velmi dobře znám, a kdo má zkušenosti. Může o tom promluvit a je schopen s nimi mluvit otevřeně. Myslím si, že mládež je dnes bez problému schopna o těchto věcech hovořit, a to je pro ni daleko lepší. Aby si uvědomili, co všechno si tím vlastně berou a čím vším procházejí. Církev říká ne, ale situace je taková, jaká je. Neberu si žádné velké iluze, jak je to se snoubenci před svatbou.

13. Jak je to v Římskokatolické církvi s antikoncepcí, jsou možné všechny druhy?

To jsou dobré otázky. Já budu odpovídat za katolickou církev. Je to nemožné, církev to neumožňuje. Tím je jasně otázka vyřešena. Vezmu to i podle sebe, jak já se dívám na život mladých lidí. Říkám si, když nejsou schopni zdržet se pohlavního života, tak ať udělají

všechno proto, aby do manželství nevstupovali z nutnosti, že se musí ženit nebo vdávat, kvůli tomu, že čekají dítě. Považuji za menší zlo, že použijí antikoncepci, než kdyby chtěli zachovat všechna pravidla. Porušují jedno nebo druhé. Je to stejné, jako když se z toho ve Svátosti smíření bude někdo zpovídat. Já mu řeknu, jestli to považuješ za hřích, tak s tím musíš přestat. Je to jako s kouřením. Někdo přijde a řekne: „Ničil jsem si zdraví kouřením.“ Já mu řeknu: „Považujete to za hřích?“ On řekne ano. „Tak s tím přestaňte.“ Ale to on nechce. Já mu řeknu: „Jestli nechcete, tak to neříkejte ve Svátosti smíření.“ Církev prostě říká, že antikoncepce není možná v žádném případě. Ale to jsme zase u jedné věci. Když přijedete do Jižní Ameriky, Latinské Ameriky, tam se k tomu katolická církev staví úplně jinak, což je pochopitelné v situaci, která tam je. To stejné v Africe. Církev říká ne, ale jsou situace, ve kterých je církev schopna ustoupit pro určitý okruh nebo situaci, která nastala. Jinak říká rezolutně ne, což je známé v katolické církvi.

14. Jak vidí Římskokatolická církev interrupci, je považována za zabití v každém případě?

Ne. Existuje případ ve kterém je možná interrupce. Řeší se případ, kdy je ohrožen život matky a ví se téměř jistě, že dítě nemá šanci přežít. V takovém případě je možné provést interrupci a zachránit život matky. V případě, že je to rizikové těhotenství, interrupce nepřichází v úvahu.

15. Jak by to bylo třeba v případě znásilnění?

Když se zeptáte mě, tak já odpovím: „Katolická církev na to říká ne.“ Dítě za to nemůže, dítě k tomu přijde jako „slepé k houslím“, ale matka také. To je těžké, na to ode mne nečekejte jasnou odpověď. Asi bych to řešil v konkrétním případě. Říkám: „Pane Bože, ať tyhle situace nemusím nikdy řešit.“

16. Chodí se s Vámi lidé radit, o otázkách předmanželského sexuálního života, nebo třeba interrupce?

Někteří ano. Myslím si, že lidé, kteří jsou otevření, se kterými není problém diskutovat a bavit se o všem, se na tyhle věci zeptají, nebo se o nich dokážeme bavit. Samozřejmě, já se na to nikdy neptám, to je intimní záležitost, a říkám si, pokud ti lidé o tom budou chtít mluvit, tak budou hovořit sami. Pokud ne, tak já nemám právo jim lézt do soukromí. To je věc soukromá. Samozřejmě někteří jsou nejistí, ale pokud jsou ochotni, tak není problém. S mladými velký problém nevidím, nevím čím to je dáno, zřejmě ze školy. Jsou v těchto věcech

natolik otevření, že jim nedělá problém se o věcech bavit. Já ale raději využívám možnosti, když máme mládež tady u nás ve farnosti. Vím, že jsou daleko otevřenější, když nejsou mezi sebou ve skupině. Tzn., využijeme situaci, kdy jedeme na nějaké setkání mládeže, rozdělíme je do skupinek, kde se hovoří o sexualitě, předmanželském životě a podobných věcech. Tam jsou ochotni se daleko více otevřít, tady se přece jenom před druhými stydí. Myslím, že nemají žádné problémy bavit se o těchto věcech s knězem.

17. Jak se staví Římskokatolická církev k návrhu zákona o „zákazu interrupce“?

Katolická církev by ho určitě podporovala. Ale nevím o tom, že by byl. U nás samozřejmě nemá šanci projít, šanci má maximálně v Polsku, ale u nás ne.

4.4. Snubní zápis Římskokatolické církve

Snoubenci, kteří chtějí být oddáni v Římskokatolické církvi jsou povinni vyplnit Snubní zápis Římskokatolické církve (Obr.3-6).

Obrázek 3 Snubní zápis Římskokatolické církve – strana 1.

DUCHOVNÍ SPRÁVA:	
SNUBNÍ ZÁPIS č.	
sepsaný dne ..... 20 ..... se snoubenci:	
..... a	
I. SNOUBENEC	
Jméno a příjmení:	
Povolání:	
Narozen kdy, kde, okr.:	
Náboženství:	(mix. rel., disp. cult., apost.)
Pokřtěn kdy, kde	podle křestního listu
far. úřadu v	ze dne
	čj. Kn. str. /
Náboženská výuka:	Břimován:
Jména, bydliště a náboženství rodičů	
Trvalé bydliště: (adresa, farnost, eventuálně národnost)	
Stávající bydliště:	
Stav:	Kolikátý sňatek uzavíráte?
<p>– rozvedenému: jakým obřadem jste uzavřel předchozí manželství? .....</p> <p>Žije vaše dřívější manželka? (imp. ligaminis c. 1085) .....</p> <p>(dva nekatolíci uzavírají i mimo církev nerozlučné manželství)</p> <p>kým, kde, kdy (čj.) rozvedeno? .....</p> <p>prohlášeno církevně neplatným? .....</p> <p>není snoubenka dcerou nebo matkou bývalé manželky? (imp. publ. honestatis c. 1093) .....</p>	
<p>– k vdovci: jméno a úmrtí + manželky (manželek) dle úmrtního listu .....</p> <p>máte děti z tohoto manželství? .....</p> <p>není snoubenka příbuzná se + manželkou? (imp. affinitatis c. 1092) .....</p>	
<p>– je-li snoubenka vdovou: nejste pokrevně příbuzný se + manželem? .....</p>	
Slíbil jste manželství jiné osobě? Máte k ní nějaký právní či mravní závazek?	
Zvolil jste si snoubenku dobrovolně, nenutí vás nikdo k sňatku? (vis, metus)	

Obrázek 4 Snubní zápis Římskokatolické církve – strana 2.

II. SNOUBENKA	
Jméno a příjmení:	
Povolání:	
Narozena kdy, kde, okr.:	
Náboženství:	(mix. rel., disp. cult., apost.)
Pokřtěna kdy, kde	podle křestního listu
far. úřadu v	ze dne čj. Kn. str. /
Náboženská výuka:	Břimována:
Jména, bydliště a náboženství rodičů	
Trvalé bydliště: (adresa, farnost, eventuelně národnost)	
Stávající bydliště:	
Stav:	Kolikátý sňatek uzavíráte?
<p>– rozvedené: jakým obřadem jste uzavřela předchozí manželství? .....</p> <p>žije váš dřívější manžel? (imp. ligaminis c. 1085) .....</p> <p>(dva nekatolíci uzavírají i mimo církve nerozlučné manželství)</p> <p>kým, kde, kdy (čj.) rozvedeno? .....</p> <p>prohlášeno církevně neplatným? .....</p> <p>není snoubenec synem nebo otcem bývalého manžela? (imp. publ. honestatis c. 1093) .....</p>	
<p>– k vdově: jméno a úmrtí + manžela (manželů) dle úmrtího listu .....</p> <p>máte děti z tohoto manželství? .....</p> <p>není snoubenec příbuzný se + manželem? (imp. affinitatis c. 1092) .....</p>	
<p>– je-li snoubenec vdovcem: nejste pokrevně příbuzná se + manželkou? .....</p>	
Slíbila jste manželství jiné osobě? Máte k ní nějaký právní či mravní závazek? (dětí, graviditas)	
Zvolila jste si snoubence dobrovolně, nenutí vás nikdo k sňatku? (vis, metus)	
III. OTÁZKY OBĚMA SNOUBENCŮM	
<p>Jste spolu pokrevně příbuzní? .....</p> <p>(bratranec, sestřenice, otcové bratranec, matky sestřenice, otec jednoho a matka druhého bratranec a sestřenice nebo otec nevěsty a ženich bratranec apod. (do 4. stupně včetně – imp. consanguinitatis c. 1091)</p>	

Obrázek 5 Snubní zápis Římskokatolické církve – strana 3.

Uzavíráte sňatek církevní nerozlučný, za účelem založení rodiny? .....

Kdy a kde chcete mít církevní sňatek? .....

Příjmení manželů po sňatku: .....

Příští společné bydliště: .....

Caute, si necessarium videtur (u ovdovělých či rozvedených):

Žili jste spolu ještě za života bývalé(ho) manžela (manželky)
jako muž a žena? .....

Slíbili jste si tehdy manželství? .....

Nebo jste již manželství tehdy civilně uzavřeli? .....

Tento církevní sňatek bude – nebude* sňatkem s civilní platností.

Civilní sňatek uzavřen: .....

(Zápis se přečte.)

Souhlasí zápis s vaší výpovědí? .....

Nejste si vědomi žádné překážky, která by vám v tomto sňatku bránila? .....

Můžete to potvrdit svou přísahou? .....

PROHLÁŠENÍ:

My podepsaní místopřísežně prohlašujeme, že nám není známa žádná překážka, která by podle kanonického práva odporovala našemu církevnímu sňatku, a že naše výpovědi v tomto zápise jsou pravdivé.

_____	_____
snoubenec	snoubenka
_____	
duchovní správce	

* nehodící se škrtněte

CÍRKEVNÍ SŇATEK

uzavřen dne ..... v kostele .....

_____	_____
ženich	nevěsta
_____	_____
svědek	svědek
_____	_____
povolání a bydliště svědka	povolání a bydliště svědka
_____	_____
L. S.	duchovní správce

Obrázek 6 Snubní zápis Římskokatolické církve – strana 4.

PŘÍSLIB KATOLICKÉ STRANY:

Prohlašuji, že ve svém zamýšleném manželství budu zachovávat a rozvíjet svou víru a žít podle ní. Budu se upřímně snažit, jak to ode mne má víra vyžaduje, aby naše děti byly pokřtěny a vychovány v katolické církvi. Budu respektovat náboženskou svobodu a svědomí svého partnera (partnerky) a budu se starat o jednotu a stálost manželství a o udržování rodinného společenství.

_____
 podpis katolické strany

PROHLÁŠENÍ NEKATOLICKÉ STRANY:

Je mi známo výše uvedené písemné prohlášení katolického partnera (partnerky).

_____
 podpis nekatolické strany

Vyžadují-li to pastorační důvody, stvrdí se to pouze podpisy dvou svědků (stačí katolická strana a ten, kdo se snoubenci sepisuje protokol):

Nekatolická strana byla informována o prohlášení katolické strany.

_____
 svědek

_____
 svědek

Poučení snoubenců vykonáno:

Dispense: od 3 prohlášek
ab impedimentis

Licence (delegace) udělena vdp. ....
cum iure subdelegationis dne ..... čj. ....

_____
 duchovní správce

Ne temere:

ženich:

nevěsta:

4.5. Manželský slib Římskokatolické církve

Znění manželského slibu v Římskokatolické církvi musí obsahovat následující formulace, mohou být přidána i další vyznání:

Ženich říká:

Já, ... (*jméno ženicha*), odevzdávám se tobě, ... (*jméno nevěsty*),
a přijímám tě za manželku.

Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost,
že tě nikdy neopustím,
a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti.
K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.

Nevěsta říká:

Já, ... (*jméno nevěsty*), odevzdávám se tobě, ... (*jméno ženicha*),
a přijímám tě za manžela.

Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost,
že tě nikdy neopustím,
a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti.
K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.

4.6. Vyjádření Rady Církve bratrské k problematice reprodukce

4.6.1. Problematika předmanželského a mimomanželského sexu.

Rada Církve bratrské v červnu 2006 uvedla vyjádření k problematice předmanželského a mimomanželského sexu:

- 1.** Sex ve smyslu tělesného spojení mezi mužem a ženou, stanovil do manželství Bůh ve svém slově, nejedná se tedy o výmysl církve. Viz např. texty: Lv 20, 10; Př 7, 5-27; Ř 7, 2-3.
- 2.** V obecnějším smyslu starozákonní význam slova „smilnit“ znamená modloslužbu – tedy zpronevěru se Boží smlouvě (Jr 3,8-9; Ez 23, 37. 43; Oz 2,2-13). Protože manželství je určitým druhem smlouvy uzavřeným mezi mužem a ženou před Bohem a lidmi, chápeme mimomanželský sex jako porušení manželské smlouvy.
- 3.** Na několika místech Písma se srovnává sexuální spojení mimo manželství s odpadnutím od Boha (Iz 1, 21; Jr 2,20; 3, 1-20; Ez 23; Oz 4,12). Uvedené texty vnímáme jako zdůraznění vážnosti sexuálního spojení mimo manželství.
- 4.** Věříme, že manželstvím na sebe muž či žena bere závazek, kterým druhému sděluje, že vztah s ním chce budovat v dobrém i ve zlém (1K 7, 10; Ef 6, 31-33). Tento kontext je pro lidskou sexualitu lepší než pohled na sex jako na hru nebo jako na pouhé vyjádření vzájemné přitažlivosti. Jakkoli slovo závazek může znít nepopulárně, považujeme jej za jeden ze základních pilířů lásky.
- 5.** Věříme, že ovládání tužeb není ničím degradujícím. Otázka je spíše opačná – zda ten, kdo není schopen ovládat svůj chtíč, je schopen, se ovládat v manželství, kde jsou periody, kdy sex není možný.
- 6.** Odmítáme tvrzení, „že je třeba si před manželstvím prozkoušet, zda si sedneme v posteli“. Chození chápeme jako jedinečnou možnost sbližování se po duchovní a duševní stránce. Sex se potom stává určitým završením těchto dvou aspektů osobnosti. Pochopitelně nemusí hned od začátku manželství dojít k dokonalému souladu, nicméně právě proto že se máme rádi se i nesoulad dá proměnit v soulad a radost a to mnohem spíš, než když po pár neúspěších budu mít sex s jiným, jinou. Naopak, vyzkoušení, zda nám to půjde v posteli, může přerušit zdravý vývoj vztahu, který předpokládá posloupnost duchovního poznávání, přátelství, bližšího vztahu, který až v manželství vrcholí tělesným spojením.
- 7.** Věříme, že sexuálním spojením druhému dávám i kus své duše. Bible zná pro sexuální spojení muže a ženy výraz „stát se jedním tělem“ nebo „poznat se“. Obojí evokuje hluboké spojení ve všech rovínách osobnosti. Toto hluboké vzájemné oddání se, nelze rozdávat kde komu nebo jen proto, že jsem se zamiloval.

8. Víme, že překonávat sexuální pud není snadné, že sexualita patří k nejsilnějším pudům v člověku. Nicméně argument „že je to silnější než já“ není argumentem proč něco dělat nebo nedělat. Křesťanství není o následování svých instinktů, ale o dání instinktů do jistých hranic.
9. Vztahy založené především na sexu nemohou vydržet, protože když vyprchá tělesná přitažlivost, zmizí i láska.
10. Věrnost a sex v manželství je ochranou i před pohlavními chorobami. Tento argument ale většinou uznávají až ti, kdo nějakou pohlavní chorobou trpí. Argument, že kondom nás ochrání, je absurdní v tom smyslu, že není příliš mnoho lidí, kteří by i s kondomem dobrovolně měli pohlavní sty s člověkem nakaženým např. nemocí AIDS.
11. Zkušenosti mnohých znovuzrozených křesťanů ukazují, že vydržet se sexem do manželství nebo zachovat si vzájemnou věrnost celý život je možné (možné vždy neznámá jednoduché). Navíc věrnost v manželství či zdrženlivost před svatbou jejich vztah nijak negativně nepoznamenaly. Pravdou je opak.
12. Nechceme odsuzovat ty, kteří v sexuální oblasti zhřešili, ale zdůraznit, že Pán Bůh odpouští každý hřích – i v oblasti sexu. Cesta k odpuštění nicméně není v relativizování hříchu, ale skrze pokání.

4.6.2. Stanovisko Církve bratrské k umělému přerušování těhotenství

Určené vládě, parlamentu a prezidentovi ČR:

1. Věříme a vyznáváme, že Bůh je dárce života a Pánem nad životem a smrtí.
2. Cítíme spoluvinu a spoluzodpovědnost za miliony zabíjených nenarozených dětí. Podle statistiky OSN se provádí na světě 60 milionů potratů ročně.
3. Obracíme se proto na ty, kteří na sebe vzali odpovědnost za duchovní a hmotný prospěch národa, s prosbou o revizi a novelizaci zákona o umělém přerušování těhotenství.
4. Z morálního hlediska je umělý potrat přípustný v případě ohrožení života matky, po vyčerpání všech jiných možností.
5. Umělý potrat je smrtící, od 4. týdne bolestivý zákrok na živém organismu, který je od okamžiku oplození geneticky naprogramovaným člověkem. Zničení života, i když jen v různém vývojovém stádiu, není normální lidské jednání, nýbrž projev lidského selhání z důvodu ignorování současných poznatků embryologie a mravního zákona, daného každému člověku.
6. Praktický dopad takového postoje je patrný již ve formulaci názvu zákona z roku 1957 "Zákon o umělém přerušování těhotenství". Připravovaná novelizace názvu "Zákon o umělém ukončení těhotenství" vystihuje sice nevratnost děje, ale nevyjadřuje podstatu činu.

7. Právní diskuse o lidském zárodku či plodu je bezpředmětná, protože předmět diskuse v zákoně vyjádřený není. Nenarozené dítě nemá právo na život ani na bezbolestnou smrt. V diskusi o problematice potratů dostalo řadu krycích názvů: Shluk buněk; obsah dělohy; naděje na život; plán na život. Nelze však zničit plán na život bez současného zničení organismu, který je již částečnou realizací tohoto plánu.

8. Na bezprávním postavení nenarozeného dítěte se podílí i veřejné mínění, dané nevědomostí a nízkým morálním povědomím společnosti. Počáteční stádia života prožívá člověk v děloze, která je u všech savců ideálním úkrytem vzniklého a vyvíjejícího se života. Pouze u člověka se tato přednost změnila v nevýhodu a děloha se stala místem nejvyššího ohrožení života. Potrat se odehrává v děloze a jeho výsledek vidí jen zdravotnický personál. Lidský zárodek je od 4. týdne citlivý na bolest, v 7.-8. týdnu je citlivost na bolest značná. Pokusy zveřejnit průběh potratu v rámci osvěty byly odmítnuty jako příliš traumatizující pro společnost, která však z velké části sledování hororů pokládá za druh zábavy. Příčinou odmítnutí je zkušenost a obava, že pohled na dokument utrpení probouzí soucit a svědomí. Lidé by si mohli uvědomit, že se tu děje "něco hrozného". Jenže nenarozené dítě není pouhým divákem, ale přímým účastníkem děje. Nikdo ho nevidí, nikdo ho neslyší naříkat. "Co oči nevidí, srdce nebolí". Svědomí lidí není znepokojováno, proto nemusí měnit ani své názory, ani své jednání. Lidský plod 12 týdnů starý měří 7 cm, hýbe končetinami, na dotek tváře reaguje náznakem úsměvu. Kdyby ležel na zemi, kdo z lidí by ho zašlápl? Vždyť své děti učíme, že na broučky se nemá šlapat, protože je to bolí a protože živý tvor se neničí. Připravovaný zákon na ochranu zvířat ukazuje úctu společnosti k životu vůbec a její citlivost k utrpení zvířat. Současný zákon o potratech svědčí o tom, že lidské embryo není pokládáno ani za živého tvora, kterému náleží přinejmenším stejná práva jako zvířatům.

9. Zákony se podílí na tvorbě norem formou sankcí. Prvořadým úkolem zůstává etická výchova vedoucí ke změně smýšlení lidí. Nestačí však pouze teoretické znalosti, protože nejúčinnější výchovou je osobní příklad jednotlivců, rodin i společnosti. Jde o záležitost dlouhodobou, proto je nutné změnit dosavadní zákon o umělém přerušení těhotenství.

10. Vytvořit právní předpoklady pro ochranu nenarozeného dítěte změnou názvu zákona, který by přesněji vystihoval podstatu věci: "Zákon o usmrcení lidského zárodku či plodu z důvodu ukončení těhotenství" nebo "Zákon o ukončení těhotenství usmrcením lidského zárodku či plodu".

11. Připravovaný návrh zákona na ochranu dítěte rozšířit i na dítě nenarozené.

12. Uzákoněnou osvětu při žádosti o potrat rozšířit o informace o vývojovém stádiu dítěte s důrazem na hodnotu lidského života. Informovat o možnosti jiného řešení či pomoci. Každá

těhotná žena by měla dostat obrazový kalendář nitroděložního vývoje dítěte. Výuku etiky a embryologie zařadit k požadavkům základního vzdělání s výchovou k odpovědnému sexuálnímu chování a rodičovství. Filmový záznam o průběhu potratu doporučit ke shlédnutí všem, kteří budou rozhodovat o zákonu o umělém přerušení těhotenství, aby věděli, o čem rozhodují.

13. Účinným prostředkem ke snížení potratů se ukázalo zvýšení poplatků za provedení potratu. Důstojnost a přednost člověka spočívá v tom, že může myslet. Je tedy na něm, aby myslel správně. Rakouský badatel Karel Lorenz dostal Nobelovu cenu za objev, že hned první hodiny života novorozence jsou rozhodující pro celý život člověka. Kdo dnes může vyloučit, že věda nepůjde dále a nezjistí, že rozhodující pro život člověka jsou první hodiny po oplození? Tam, kde člověk ztrácí povědomí Boha, ztrácí správnou orientaci v morálních normách, v systému hodnot, a tím i ve vědeckém poznání.

4.6.3. Vyjádření Církve bratrské k pokusům na lidských embryích

V nejvyšších institucích výkonné moci České republiky se připravuje zákonná norma, která by měla legalizovat pokusy na lidských zárodcích. Cílem těchto pokusů je především příprava embryonálních kmenových buněk a terapeutické klonování. Ve sdělovacích prostředcích je tento výzkum předkládán jako velmi slibná či zaručená cesta k terapii dosud nevléčitelných chorob. Zastánci terapeutického klonování se přitom již delší dobu snaží ovlivnit veřejné mínění i postoje politické reprezentace líčením těžkostí nemocných postižených degenerativními, zejména nervovými chorobami, ale zamlčují, že přepokládaného cíle se dá dosáhnout pouze za cenu ukončení života lidských zárodků. Zamlčují také skutečnost, že transplantace kmenových buněk s sebou nese vysoké riziko vzniku jiných onemocnění a že dosud nebyly nikde na světě embryonální kmenové buňky k léčení nemocných úspěšně použity. Jako zdroj kmenových buněk mají sloužit lidská embrya, která jsou potenciálními plnohodnotnými lidskými bytostmi. Odběr "několika buněk" či "shluku buněk" ze zárodku však znamená jeho fyzickou likvidaci. S velkou naléhavostí chceme připomenout, že žádná lidská bytost, a tedy ani lidský zárodek nemůže být prostředkem pro dosažení prospěchu druhých. Chceme připomenout i rizika spojená s pěstováním a přenosem embryonálních kmenových buněk, ekonomickou náročnost uvažovaných projektů a také skutečnost, že lidský zárodek není jediným možným zdrojem kmenových buněk. Existují spolehlivé údaje o tom, že lze získávat a využívat kmenové buňky také z dospělých jedinců. Jde o postup eticky zcela nezávadný a v léčebné praxi již používaný i v České republice. Pokusy na lidských embryích, které jsou spojeny s destrukcí embrya,

porušují základní lidská práva, zejména právo na život a jeho integritu. Experimenty na lidských zárodcích nelze ospravedlnit ani poukazem na existenci "nadbytečných", umělým oplozením vzniklých lidských embryí, pro která není jiné "racionální využití". Sebelepší úmysly nemohou odůvodnit ničení lidských zárodků, zvláště když deklarovaných výzkumných cílů je možno dosáhnout jinými cestami. Apelujeme na činitele odpovědné za přípravu zákonů i jejich schvalování, aby destruktivní výzkum na lidských zárodcích neumožnili a podporovali rozvoj léčebných aktivit, při kterých jsou nezadatelná práva každého lidského jedince důsledně respektována.

Summary

Czech title: Vliv náboženství na reprodukci
English title: Influence of religion on reproduction
Author: Tereza Raizerova

This bachelor thesis is focused on the relationship between religion and reproduction. This topic is currently important due to the broad role of religion on human life. The theoretical part of this thesis contains chapters focused on the history of religion noting the differences among chosen religions. The main aim of the thesis is to explore the relationship of the chosen religions within the Czech Republic (Christianity, Judaism, and Jehovah's witnesses) with the topic of reproduction and the use of contraceptives. A questionnaire study was developed for this purpose. The religious opinions on this topic were collected together, and related to the different perspectives from different religions. The results of the study were supplemented with interviews of representatives from three chosen Christian churches in Czech Republic (Roman Catholic Church, Evangelical Church of Czech Brethren, and Evangelical Brethren Church).

Seznam literatury

---

1. ŠTAMPACH, O.: Malý přehled náboženství. Tišnov: SURSUM, 1992.
2. THE NEW ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA 2005, Encyclopedia Britannica Incorporated, London, 2005, ISBN 0852290667.
3. WALDENFELS, H.: Světová náboženství jako odpovědi na otázku po smyslu života a světa. 1. vydání, Praha: ZVON, 1992, ISBN 80-7113-062-1.
4. VOJTÍŠEK, Z.: Encyklopedie náboženských směrů v České republice. 1. Vydání, Praha: Portál, 2004.
5. SCHÜTTE, H.: Ekumenický katechismus. 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 1999, ISBN 80-7021-267-5.
6. BAUMANN, A.: Co by měl každý vědět o židovství. 1. vydání, Praha: Kalich, 2000, ISBN 80-7017-205-3.
7. BARRET, L. a kol.: Evoluční psychologie člověka. 1. vydání, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7178-969-7.
8. POHUNKOVÁ, D. a spol.: Úcta k životu – I. Život nenarozený. Praha: ZVON, 1991, ISBN 80-7113-010-9.
9. WILLKE, J. a B.: Člověkem od početí. Český Těšín: COR JESU, 1993.
10. ROTTER, H.: Sexualita a křesťanská morálka. 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 1991, ISBN 80-7021-669-7.
11. WEBER, H.: Všeobecná morální teologie. 1. vydání, Praha: Zvon a Vyšehrad, 1998, ISBN 80-7021-292-6.
12. NEUMAN, J.: Judaismus od A do Z. 1. vydání, Praha: Sefer, 1992, ISBN 80-900895-3-4
13. PAVLICOVÁ, H. a kol.: Slovník – judaismus – křesťanství – islám. 1.vydání, Praha: Mladá fronta, 1994, ISBN 80-204-0440-6.
14. TRAXLER, L. a spol.: Příprava snoubenců na manželství. 1. vydání, Pardubice: Hnutí československá rodina, 1992, ISBN 80-85959-48-8.
15. DENZLER, G. : Zakázaná slast. 1.vydání, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, ISBN 80-85959-48-8.
16. ŠOLTÉSZ, Š.: Kristus a rodina. 3. vydání, Praha: Kalich, 1990, ISBN 80-7017-108-1
17. ENROTH, R. a dal.: Průvodce sektami a novými náboženstvími. 2. vydání, Praha: Návrat domů, 1995, ISBN 80-85495-29-5.
18. LARSON, M. H., SIMONIS, G. F.: Mladí lidé se ptají...Je potrat řešením?. Strážná věž, 8.března 1995.

---

19. LARSON, M. H., SIMONIS, G. F.: Dilema potratů. Probud'te se!, 22.května 1993.

20. LARSON, M. H., SIMONIS, G. F.: Jakou cenu má lidský život? Probud'te se!, 8.června 2003.